

149083

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

**GÜNGÖREN İLÇESİNDE FARKLI PROGRAMLARIN UYGULANDIĞI
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN
COĞRAFYA DERSİNE KARŞI TUTUMLARI VE
BUNLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

(Yüksek Lisans Tezi)

Mustafa Çakmaklı

Danışman
Süheyla Üçışık
149083

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

**GÜNGÖREN İLÇESİNDE FARKLI PROGRAMLARIN UYGULANDIĞI
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN
COĞRAFYA DERSİNE KARŞI TUTUMLARI VE
BUNLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

Mustafa Çakmaklı

Danışman : Süheyla Üçışık
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ramazan Özey
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Nuriye Garipağaoğlu
Jüri Üyesi : Dr. Mehmet Ünlü

.....
.....
.....
.....
.....

Coğrafya Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans Tezi

İstanbul 2004

ÖNSÖZ

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın konusu İstanbul İli Güngören İlçesinde Farklı Programların Uygulandığı Ortaöğretim Kurumlarındaki Birinci Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutumları ve Bunların Karşılaştırılmasıdır.

Ülkemizde ortaöğretim kurumlarının bir kısmında belirlenen amaçlar doğrultusunda farklı programlar uygulanmaktadır. Ancak tamamında ortak amaç , öğrencileri Türk Milli Eğitimi'nin belirlediği hedefler doğrultusunda yaşadığı ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel özelliklerini tanıyan, bütün bunlara katkı sağlayabilecek olan yararlı gençler yetiştirmektir. Bu amaç doğrultusunda coğrafya dersi de büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile farklı programlar doğrultusundaki ortaöğretim kurumlarında eğitim – öğretim gören öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutumları belirlenmeye ve bunlar karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Çalışma ile coğrafya dersine karşı öğrenciler üzerindeki olumsuz düşüncelerin belirlenmesi, bunların sebeplerinin araştırılması ve ortaya çıkan olumsuz düşüncelerin düzeltilmesi amacıyla çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır.

Yaptığım bu çalışma sırasında bana yol gösteren danışman hocalarım, Prof. Dr. Ramazan ÖZEY'e ve Dr. Süheyla ÜÇİŞİK'a, ders aşamasında bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım ders hocalarım Prof. Dr. Ali Selçuk BİRİCİK ve Prof. Dr. Nuriye GARİPAĞAOĞLU'na teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Mustafa ÇAKMAKLI

2004

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
TABLolar LİSTESİ.....	V
GRAFİKLER LİSTESİ.....	VIII
ÖZET	XI
SUMMARY.....	XII
1.GİRİŞ	
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç ve Metot	1
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Sayıtlılar.....	3
1.5. Sınırlılıklar.....	3
1.6. Kısaltmalar.....	3
2. YÖNTEM	
2.1. Araştırmanın Modeli.....	3
2.2. Evren ve Örneklem.....	4
2.3. Veri Toplama Araçları.....	4
2.4. Verilerin Toplanması.....	4
2.5. Verilerin Analizi.....	4
2.6. Karşılaşılan Zorluklar.....	5
I. BÖLÜM	
COĞRAFYANIN TANIMI, COĞRAFYA EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ	
1.1. Coğrafya Nedir?.....	6
1.2. Dünya’da ve Türkiye’de Coğrafyanın Önemi.....	10
1.3. Coğrafi Düşüncedeki Gelişme ve Değişmeler.....	12

1.4. Coğrafya Eğitiminin Amaçları.....	14
1.4.1. Ortaöğretim Kurumları Coğrafya Öğretimi Programının Amaçları.....	16
1.4.2. Programın Açıklamaları.....	17
1.4.3. Yurt Sevgisinde Coğrafya Eğitiminin Amaçları.....	21
1.4.4. Yurt Savunmasında Coğrafya Eğitiminin Amaçları	22
1.4.5. Ülke Yönetiminde Coğrafya Eğitiminin Amaçları	23
1.5. Coğrafyada Başlıca Öğretim İlkeleri	23
1.5.1. Öğrenene Görelik İlkesi ve Coğrafya.....	24
1.5.2. Yakından Uzağa İlkesi ve Coğrafya	24
1.5.3. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi ve Coğrafya	25
1.5.4. Somuttan Soyuta İlkesi ve Coğrafya	25
1.5.5. Açıklık İlkesi ve Coğrafya.....	26
1.5.6. Aktüalite İlkesi ve Coğrafya	26
1.5.7. Bütünlük İlkesi ve Coğrafya.....	27
1.5.8. Güncellik İlkesi ve Coğrafya	27
1.6. Coğrafya Öğretiminin Metotları	28
1.7. Coğrafya Biliminin İlkeleri.....	29
1.7.1. Dağılım İlkesi.....	29
1.7.2. Bağlantı İlkesi.....	29
1.7.3. Nedensellik İlkesi	30

II. BÖLÜM

GÜNGÖREN İLÇESİNDE FARKLI PROGRAMLARUYGULANAN ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN COĞRAFYA DERSİNE İLİŞKİN TUTUMLARI İLE İLGİLİ YAPILAN ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyo – Kültürel Yapılarına Ait Bulgular ve Değerlendirilmesi.....	31
2.2. Ankete Katılan Öğrencilerin Coğrafya Dersine Karşı Olan Yaklaşımları İle İlgili Bilgiler.....	43

2.3. Ankete Katılan Öğrencilerin Coğrafi Yayınları Takip Etmeleriyle İlgili Bulgular.....	75
2.4. Ankete Katılan Öğrencilerin Coğrafya İle İlgili İleriye Dönük Düşüncelerine Ait Bulgular.....	78

III BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1. Sonuç ve Genel Değerlendirme.....	81
3.2. Öneriler.....	86
3.3. Bundan Sonra Yapılacak Araştırmalar İçin Öneriler.....	87

YARARLANILAN KAYNAKLAR.....88

EKLER92

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Anket uygulanan okullar ve öğrenci sayıları.....	4
Tablo 2: Ankete katılan öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı.....	31
Tablo 3: Ankete katılan öğrencilerin okul türlerine göre cinsiyet dağılımı	32
Tablo 4: Ankete katılan öğrencilerin “Babanızın mesleği nedir?” sorusuna verdikleri cevap.....	33
Tablo 5: Ankete katılan öğrencilerin “Annenizin mesleği nedir?” sorusuna verdikleri cevap.....	35
Tablo 6: Ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile ilgili Sonuçlar.....	37
Tablo 7: Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile ilgili Sonuçlar.....	39
Tablo 8: Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin gelir durumu.....	41
Tablo 9: Ankete katılan öğrencilerin “Coğrafya öğretmeniniz ders işlerken hangi yöntemi ne sıklıkla kullanıyor?” sorusuna verdikleri cevaplar.....	44
Tablo 10: Öğrencilerin en çok hangi araç gerecin kullanıldığı sorusuna verdikleri cevaplar.....	45
Tablo 11: Liseden önceki coğrafya eğitiminin yeterli olup olmadığını ile ilgili veriler.....	46
Tablo 12: Okullarda coğrafya dersi olmasaydı daha iyi olurdu görüşüne ait Veriler.....	47
Tablo 13: Mümkün olsa coğrafya yerine başka ders alırım görüşüne ait Veriler.....	49
Tablo 14: Ankete katılan öğrencilerin coğrafya dersinden hoşlanıp hoşlanmamalarına ilişkin veriler.....	50

Tablo 15: Öğrencilerin coğrafya dersinin zorluğu ile ilgili verdiği cevaplar.....	51
Tablo 16: Ankete katılan öğrencilerin “Coğrafya ödevi yapmak hoşuma gider görüşüne karşı tutumları.....	52
Tablo 17: Ankete katılan öğrencilerin “Coğrafya dersini sevmiyorum” görüşüne katılma durumları.....	54
Tablo 18: Ankete katılan öğrencilerin “Coğrafya dersini hiç sıkılmadan zevkle çalışırım.” görüşüne katılma durumları.	55
Tablo 19: “Zamanımın önemli bir kısmını coğrafya dersine ayırıyorum” görüşüne katılma durumu.....	56
Tablo 20: “Coğrafya dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım” görüşüne katılma durumları.....	57
Tablo 21: “Coğrafya dersine de her ders gibi zorunlu olduğum için çalışıyorum” görüşüne katılma durumları.....	58
Tablo 22: “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok” görüşüne katılma durumları.....	59
Tablo 23: “Coğrafya dersinde öğrendiğim bilgileri çevreme aktarmak hoşuma gider” görüşüne katılma durumları.....	61
Tablo 24: “Coğrafya dersinde çok sıkılırım” görüşüne katılıp katılmama durumları	62
Tablo 25: “Coğrafya dersi zorunlu ders olarak okutulmamalıdır” görüşüne katılma durumları.	63
Tablo 26: “Coğrafya dersi konularının azaltılmasını isterim” görüşüne katılma durumları.....	65
Tablo 27: “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok” görüşüne katılma durumları.....	66

Tablo 28: “Coğrafya dersi önemli ve yararlı bir derstir” görüşüne katılıp	
katılmama durumları.....	67
Tablo 29: “Coğrafya dersi bana çok zevkli geliyor” görüşüne katılıp	
katılmama durumları.....	68
Tablo 30: “Coğrafya çalışırken karşılaştığım sorulara cevap bulana kadar	
uğraşırım” görüşüne katılıp katılmama durumları.....	69
Tablo 31: “Bundan başka coğrafya dersi almak istemiyorum” görüşüne	
katılma durumları.....	70
Tablo 32: “Bu derste öğrendiklerimi günlük hayatta kullanacağımı hiç	
sanmıyorum” görüşüne katılıp katılmama durumları.	71
Tablo 33: “Boş zamanlarımda coğrafya ile ilgili herhangi bir şey yapmak	
içimden gelmez” görüşüne katılıp katılmama durumları.....	72
Tablo 34: “Başkalarıyla coğrafya hakkında konuşmaktan hoşlanmam”	
görüşüne katılıp katılmama durumları.....	73
Tablo 35: Ankete katılan öğrencilerin coğrafya hakkında her şey ilgimi	
çeker fikrini benimseme durumları.....	74
Tablo 36: “Coğrafi alanda yazılan dergileri okumak isterim” görüşüne	
katılıp katılmama durumu.....	75
Tablo 37: “Gazete ve dergilerde coğrafyaya ilişkin haberleri kaçırmam”	
görüşüne ait veriler.	76
Tablo 38: “Gazete ve dergilerdeki coğrafya haberleri hiç ilgimi çekmez”	
ifadesi için belirtilen görüşler.	77
Tablo 39: Ankete katılan öğrencilerin ileride coğrafya ile ilgili bir meslek	
seçip seçmemeye yönelik görüşleri.	78
Tablo 40: “Ben de ileride coğrafya öğretmeni olmak istiyorum” görüşüne	
katılıp katılmama durumları.....	80

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Ankete katılan öğrencilerin okul türlerine göre cinsiyet oranları.....	32
Grafik 2: “Babanızın mesleği nedir?” sorusuna verilen cevapların oransal olarak dağılımı.....	33
Grafik 3: “Babanızın mesleği nedir?” sorusuna verilen cevapların oransal olarak dağılımı.....	35
Grafik 4: Ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumuna ait oranlar.....	38
Grafik 5: Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna ait oranlar.....	40
Grafik 6: Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin gelir seviyelerinin oranları.....	42
Grafik 7: Liseden önceki coğrafya eğitiminin yeterli olup olmadığını gösteren oranlar.....	46
Grafik 8: Okullarda coğrafya dersi olmasaydı daha iyi olurdu görüşüne ait oranlar	47
Grafik 9: Mümkün olsa coğrafya yerine başka ders alırım görüşüne ait oranlar	49
Grafik 10: Öğrencilerin coğrafya dersinde hoşlanıp hoşlanmama oranları.....	50
Grafik 11: Öğrencilerin coğrafya dersinin zorluğu ile ilgili tutumları	51
Grafik 12: “Coğrafya ödevi yapmak hoşuma gider.” görüşüne karşı tutumlarının oranı.....	52
Grafik 13: “Coğrafya dersini sevmiyorum” görüşüne katılıp katılmama oranları	54
Grafik 14: “Coğrafya dersini hiç sıkılmadan zevkle çalışırım.” görüşüne katılma oranları.	55
Grafik 15: “Zamanımın önemli bir bölümünü coğrafya dersine ayırıyorum “ görüşüne katılma oranları	56
Grafik 16: “Coğrafya dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım” görüşüne katılma oranları.	57

Grafik 17: “Coğrafya dersine de her ders gibi zorunlu olduğum için çalışıyorum” görüşüne katılma oranları. 58

Grafik 18: “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok” görüşüne katılma oranları 59

Grafik 19: “Coğrafya dersinde öğrendiğim bilgileri çevreme aktarmak hoşuma gider” görüşüne katılma oranları 61

Grafik 20: “Coğrafya dersinde çok sıkılırım” görüşüne katılıp katılmama oranları ... 62

Grafik 21: “Coğrafya dersi zorunlu ders olarak okutulmamalıdır” görüşüne katılma durumları. 63

Grafik 22: “Coğrafya dersi konularının azaltılmasını isterim” görüşüne katılma oranları. 65

Grafik 23: “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok” görüşüne katılma oranları. 66

Grafik 24: “Coğrafya dersi önemli ve yararlı bir derstir” görüşüne katılıp katılmama oranları. 67

Grafik 25: “Coğrafya dersi bana çok zevkli geliyor” görüşüne katılıp katılmama oranları. 68

Grafik 26: “Coğrafya çalışırken karşılaştığım sorulara cevap bulana kadar uğraşırım” görüşüne katılıp katılmama durumları. 69

Grafik 27: “Bundan başka coğrafya dersi almak istemiyorum” görüşüne katılma oranları..... 70

Grafik 28: “Bu derste öğrendiklerimi günlük hayatta kullanacağımı hiç sanmıyorum” görüşüne katılıp katılmama..... 71

Grafik 29: “Boş zamanlarımda coğrafya ile ilgili herhangi bir şey yapmak içimden gelmez” görüşüne katılıp katılmama durumları..... 72

Grafik 30: “Başkalarıyla coğrafya hakkında konuşmaktan hoşlanmam”	
görüşüne katılıp katılmama oranları	73
Grafik 31: Ankete katılan öğrencilerin coğrafya hakkında her şey ilgimi	
çeker fikrini benimseme oranları.....	74
Grafik 32: “Coğrafi alanda yazılan dergileri okumak isterim” görüşüne	
katılıp katılmama oranları.	75
Grafik 33: “Gazete ve dergilerde coğrafyaya ilişkin haberleri kaçırmam”	
görüşüne ait verilerin oranları.....	76
Grafik 34: “Gazete ve dergilerdeki coğrafya haberleri hiç ilgimi çekmez”	
ifadesi için belirtilen görüşlerin oranları.....	77
Grafik 35: Ankete katılan öğrencilerin ileride coğrafya ile ilgili bir meslek	
seçip seçmemeye yönelik görüşlerinin	78
Grafik 36: “Ben de ileride coğrafya öğretmeni olmak istiyorum” görüşüne katılıp	
katılmama durumlarına ait oranlar.....	80

ÖZET

Bu tez çalışmasında, İstanbul ili Güngören ilçesindeki farklı programların uygulandığı ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları tespit edilerek, bunların karşılaştırılması yapılmış ve bu konu ile ilgili sorunlara çözüm yolları bulunmaya çalışılmıştır.

Güngören ilçesindeki farklı programların uygulandığı çeşitli ortaöğretim kurumları bulunmaktadır. Bu kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu amaçlar doğrultusunda eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütmektedirler. İşte coğrafya dersi de bu amaçlar doğrultusunda okutulan derslerden biridir. Coğrafya dersi birinci sınıfta zorunlu ders olarak okutulmakta iken, öğrencinin seçtiği alana göre bu süre üç yıla kadar çıkmaktadır.

Öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarında seçtikleri okul türünün yanı sıra, seçmiş oldukları alan ve ileriye yönelik düşünceleri etkili olmuştur. Bunun yanında, ders işleme yöntemleri, kullanılan araç ve gereçler ile öğretmenlerin konuları aktarma şekilleri ve öğrenciye karşı yaklaşımları da etkili olmaktadır.

Anket sonuçları değerlendirildiğinde çok önemli özelliklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak genel olarak baktığımızda okul türü ne olursa olsun öğrencilerin coğrafya dersine karşı çok olumlu yönde baktıkları söylenemez.

Sonuç olarak öğrenciler üzerindeki coğrafya dersine karşı olumsuz yöndeki düşüncelerin ortadan kaldırılacak şekilde yeni yöntemlerin geliştirilmesi bir zorunluluktur.

SUMMARY

In the study of this thesis, it is tried to determine the way of behaving about Geography lessons in the secondary schools where there are different programs in Güngören, İstanbul and to find solutions about this subject after comparing them.

There are some secondary education institutions where there are some different programs in Güngören these institutions carry on the activities according to the aims which the Ministry of Education determined. The Geography lesson is one of those lessons which are educated according to those aims. However the Geography are educated necessarily in the first year, they can be extended until three years according to the students' field which they chose.

It is effective in the way of behaving about Geography lessons, the field which the students choose and the thoughts about future besides the kind of school they choose. On the other hand, it can be effective the technique of the lessons, the materials, the teachers' techniques about doing the lessons and the behaviours of the teachers.

It is seen that when the results of enquiries estimate, some important characteristics appear. But, in a general view, it is not important the kind of school, the students aren't so optimistic about the Geography lessons.

In conclusion, it is necessary to develop new techniques in order to change the pessimistic way of behaving of the students.

1. GİRİŞ

Bu çalışma İstanbul ili Güngören ilçesinde farklı programların uygulandığı ortaöğretim kurumlarındaki birinci sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumlarının tespit edilip karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Bu araştırma için anket çalışması yapılmıştır. Bu konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amaç ve metodu, önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar, kısaltmalar verilmiştir.

1.1. Problem

Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre orta öğretimin amacı, bütün öğrencilere orta-öğretim seviyesinde asgari bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve güvenini kazandırmaktır. İşte coğrafya dersi de bu amaç doğrultusunda öğrencilere verilen bir derstir. Bu ders ortaöğretim kurumlarında uygulanan programların özelliklerine göre kapsam ve süre bakımından farklılık göstermektedir. Ancak bu kurumların tamamında birinci sınıfta coğrafya dersi zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarında seçmiş oldukları okul türünün hedefleri doğrultusunda farklılık göstermektedir. Ayrıca ailelerin ve bulundukları çevrenin sosyo ekonomik koşulları da bu durum üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin bazıları coğrafya dersinin önemli olduğunu düşünürken, bir kısmı da zorunlu oldukları için çalıştıkları bir ders olarak görmektedirler.

Güngören ilçesinde farklı programların uygulandığı ortaöğretim kurumlarındaki birinci sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarında belirgin farklılıkların olup olmadığı, varsa bu farklılıklar üzerinde nelerin etkili olduğu, ekonomik özelliklerin, sosyal çevrenin, öğretmenlerin, materyallerin, okul özelliklerinin etkili olup olmadığı tespit edilmesi gereken problemlerdir.

1.2.Amaç ve Metot

Bu çalışmanın amaçları; Güngören ilçesinde farklı programlar uygulanan ortaöğretim kurumlarında birinci sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin

tutumlarındaki farklılıkları ortaya koymak, bu tutumlar üzerinde etkili olan ekonomik etkenleri, sosyal çevre ve öğretmenlerin etkisini, kullanılan materyallerin etkisini ortaya koyabilmek, bu değişiklikleri belirleyerek öğretmenlere yardımcı olabilmek, tutumlar konusunda fikirler geliştirmek, dersin öneminin kavranmasını sağlamak ve olumsuz durumları iyileştirmeye katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışma Güngören ilçesinde yapılmıştır. Bunun nedeni, kapsamın geniş tutulmasının oldukça zor olmasıdır. Araştırma birinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Bunun nedeni ise, coğrafya dersinin ortaöğretim birinci sınıflarında zorunlu ders olarak okutulmasıdır. Diğer sınıflarda coğrafya öğrencilerin seçtiği alana göre seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Araştırmanın yapılmasında toplam 39 sorunun kullanılacağı bir anket kullanılmıştır. Anket çalışmasının birinci bölümünde öğrencilerin sosyo ekonomik özellikleri ile okul türleri ve coğrafya dersinde kullanılan yöntemler üzerinde durulmuş, ikinci bölümde ise öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları üzerinde durulmuştur.

1.3 Araştırmanın Önemi

İnsanlık tarihinin en eski bilimlerinden biri olan coğrafya, bugün de günlük hayatta sık sık yararlandığımız bir bilim dalıdır. Çünkü coğrafi olaylar ile günlük yaşamımız iç içedir. Yaşamımızda kullandığımız giysilerden, aldığımız gıdalara, içerisinde bulunduğumuz ekonomik faaliyetlere kadar her alanda coğrafyanın etkisi vardır. Ancak “Yaşamımızda bu kadar önemli yer tutan coğrafyaya verdiğimiz önem ne kadardır?, Öğrenciler coğrafyanın önemini yeteri kadar biliyor ve anlıyor mu?, Kullandığımız yöntem, metot ve araç gereçler ne kadar yeterlidir?” Bu sorulara cevap bulabilmek için böyle bir çalışma yapılmıştır.

Bu çalışma ile farklı programların uygulandığı ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutumları öğrenilmeye çalışılmıştır. Coğrafya dersinin ne kadar önemsendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin tutumları üzerinde hangi etkenlerin etkili olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Böyle bir çalışma ile coğrafya dersinin daha aktif bir hale gelmesi ve ülkemizde hak ettiği yere gelmesine katkıda bulunabilmek amaçlanmıştır.

1.4. Sayıtlar

1. Öğrenciler ankete doğru cevap vermişlerdir.
2. İstanbul ili Güngören ilçesindeki öğrencilere uygulanan anket sonuçları Türkiye geneline uygulanabilir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Veri toplama aracı uygulanan ankettir.
2. Anket uygulaması İstanbul ili Güngören ilçesinde yapılmıştır.
3. Anket uygulama olarak grubu oluşturan öğrenciler ile sınırlıdır.
4. Deney grubunu oluşturan öğrenciler ortaöğretim kurumlarının birinci sınıf öğrencileridir. Birinci sınıf öğrencilerinin seçilme sebebi coğrafya dersinin sadece bu dönemde zorunlu ders olarak okutulmasıdır.

1.6. Kısaltmalar

M.E.B: Milli Eğitim Bakanlığı

ÖSS: Öğrenci Seçme Sınavı

ÖSYS: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı

A.G.E: Adı geçen eser

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanmasında ve analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

2.1 Araştırman modeli

Bu çalışma ile Güngören ilçesindeki farklı programların uygulandığı ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutumları, bu tutumların oluşmasında etkisi olan çeşitli faktörler ortaya konmaya çalışılmıştır. Anket çalışması iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm; öğrencilerin sosyo- ekonomik özellikleri ile coğrafya dersinde kullanılan yöntem ve araçlarla ilgili sorulardan, ikinci bölüm ise öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarını ölçmeye yarayan sorulardan oluşmaktadır.

2.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Güngören ilçesinde ortaöğretim kurumlarında okumakta olan birinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Üç farklı okuldan seçilmiş olan birinci sınıf öğrencilerine anket uygulanmıştır. Anket uygulanan 138 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem giren okullar ve öğrenci sayıları Tablo 1’de verilmiştir.

Okullar	Öğrenci sayısı
İzzet Ünver Lisesi	50
Genç Osman İMKB Ticaret Meslek Lisesi	50
Osman Ülkümen Süper Lisesi	38

Tablo 1: Anket uygulanan okullar ve öğrenci sayıları

2.3. Veri Toplama Araçları

Deneklerin sosyo- ekonomik özellikleri ile coğrafya dersine karşı tutumlarını içeren anket araştırması tarafımdan hazırlanmıştır. (Ek-1) Toplam 39 sorudan oluşan anketin ilk 9 sorusu öğrencilerin kişisel bilgileri ile okul ve sınıf ortamlarını tanımaya yönelik olup, ikinci bölümdeki 30 soru coğrafya dersine ait tutumlarını belirlemeye yöneliktir.

2.4. Verilerin Toplanması

Anket 2003-2004 öğretim yılında Mart- Nisan ayları içerisinde uygulanmıştır. Anketin uygulanması için okullarda önce okul idaresiyle daha sonra ders öğretmenleri ile görüşülmüş ve anket çalışması sınıflarda uygulanmıştır.

2.5. Verilerin analizi

Anket uygulaması tamamlandıktan sonra bilgiler kontrol edilmiş ve kayda geçirilmiştir. Bilgisayarda ele geçen verilerin istatistiksel işlemleri tamamlanmıştır. Hesaplamalar ve düzenlemeler Microsoft Word, Microsoft Excel programları ile

yapılmıştır. Sonuçların değerlendirilmesinde istatistiksel yöntemlerde yüzde ve frekans kullanılmıştır.

2.6. Karşılaşılan zorluklar

Anket çalışması yapılırken bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Gerek izinlerin alınmasında gerekse okullarda uygulanmasında zorluklar görülmüştür. Ayrıca anketin uygulandığı öğrencilerin çalışmayı bazen ciddiye almaması da karşılaşılan bir diğer zorluk ve sorundur.

I.BÖLÜM

COĞRAFYANIN TANIMI, COĞRAFYA EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ

1.1. Coğrafya Nedir?

Coğrafya terimi ilk kez, eski Mısır'ın İskenderiye kentinde yaşamış olan Eratosthenes (M.Ö 275 -195) tarafından geographica ya da geographein şeklinde kullanılmıştır.¹ Coğrafya sözcüğü incelendiğinde bileşik bir terim olduğu görülür. Bu sözcük, Grekçe kökenli Jeo (yer, yeryüzü, dünya, yerküre) ve graphein (yazmak, yazı ile anlatmak, tasvir etmek) sözcüklerinin birleşmesi ile oluşmuştur.

Coğrafya sözcüğü diğer dillerde de yaklaşık aynı şekilde ifade edilmektedir. Çok az değişmeye uğramıştır. Bu durum, coğrafya ve coğrafyacı gibi meslek terimlerinin farklı dillerdeki yazılış ve söylenişinde yani imlasında görülen temeldeki büyük benzerlik terimin tek bir kaynaktan dünya dillerine yayılmış olabileceği düşüncesini çağırır. Aslında böyle bir düşünce temelde doğrudur.²

Bu kelime İngilizce'de geography, Almancada geographie, erdkunde, Fransızca'da geographie, Latince'de geographein, geographica ve Grekçe'de geographein, geographica olarak söylenmektedir. Türkçe'de de coğrafya olarak benzer bir ifade ile anılmasına bağlı olarak coğrafyanın dünyanın tanıtımı olarak tanımlanabilir. Fakat bu tanım çok basit kalmaktadır. Coğrafya biliminin düşünce sistemi, tasvirle değil fenomenlerin sebep ve sonuçlarını araştırıp ortaya çıkarmakla meşgul olmaktadır.³

Coğrafya, her biri başka bir disiplinin objesini teşkil eden çeşitli olayları objektif sıra yerine bölge, memleket ve kendine göre sıralayan ve bunlar hakkında izahatı diğer ilimlerden alan bir lügat ya da ansiklopedi değildir. En eski insan bilgilerinden biri olan coğrafya asırlar boyunca böyle idi. Fakat modern coğrafyanın başlıca kurucuları sayılabilecek Almanya'da Humbolt, Ritter Richthofen, Ratzel, Hettler, Philippson; Fransa'da Vidal de La Blanch, Brunhes, Rameau, De Martonne, Cholley, Max Sorre, Blanchard; ABD'de Davis, Semple, İngiltere'de Mackinder, Herbertson; İtalya'da Morinelli, Rusya'da Voeikot gibi ilim adamları ve büyük coğrafyacıların bir asırdan fazla bir zamandan beri devam eden çalışmaları ve yayınları sayesinde coğrafya için bu

¹ DOĞANAY, H. Coğrafyaya Giriş, 1993, s.3, ANKARA.

² DOĞANAY, H. Coğrafyada Metodoloji, MEB yay. Öğretmen kitapları dizisi: 187, s.2-3, ANKARA.

³ DOĞANAY, H. Coğrafyaya Giriş, 1993, s.3, ANKARA.

eski devir artık kapanmıştır. Coğrafya bugün, kendine ait tetkik alanı yine kendine ait objesi ve metodu ile ilmi ve felsefi fakat aynı zamanda bu ilmin orjinalitesini meydana getiren tasviri ve redist karakterlerde otonom ve izahi bir ilim; başına eklenen fiziki, beşeri ve mevziiden başka tarihi, siyasi, içtimai, iktisadi, zirai, ticari, nüfus yerleşme, ulaşım gibi çeşit çeşit ve pek çok sıfat ve isme rağmen bir bütün ve tek bir disiplindir.⁴

H.H Barrow'un 1922 yılı Aralık ayında yapılan Amerikan Coğrafyacılar Derneğindeki başkanlık konuşmasında coğrafya için şunları söylemiştir: "Coğrafya, sadece insanın yer aldığı veya sadece çevrenin yer aldığı bir olgu değildir. Ancak insan ile çevre arasında olan bir ilişkidir. Coğrafya bilimi, bağlantılar bilimi olarak değerlendirilebilir." demektedir.⁵

Coğrafya, çevrenin insana sağladığı yaşam alanı ve insanların bu alanda faydalanma şekliyle ilgilenir. Coğrafya eskiden olduğu gibi sadece ne nerededirle ilgilenmemekte, "o"nun ne için orda olduğu ve "o"nun orda olmasında ne gibi etkenlerin rol oynadığını izah etmektedir.⁶

Coğrafi görüşün esasını, coğrafi fenomenlerin oluşma nedenleri ve sonuçlarını araştırmak bunların toplumla olan ilişkilerini kurmak, dağılım nedenini belirlemek ve devletlerin yönetim kadrolarına rehberlik etmektir.⁷

Coğrafya, coğrafi yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları insanla ilişki kurarak inceleyen bir bilimdir.⁸ Bu tanıma göre de coğrafya sadece doğa ve doğada meydana gelen olaylarla ilgili değil, bu olayların insanlara etkisini ve insanların dış çevreye etkilerini incelemektedir.

Herlen H. Barrows coğrafya için "İnsan ekolojisi" terimini kullanmaktadır ve "coğrafya doğal çevreler ve insan dağılımı ile faaliyetleri arasında varolan ilişkileri açığa çıkarmayı amaçlamaktadır." demektedir.⁹

Tanoğlu'na göre coğrafyanın tanımı şu şekildedir. "Yeryüzü, atmosfer, litosfer ve hidrosferin temas sahası ve diğer bütün canlı varlıklarla birlikte insanların yaşama

⁴ TANOĞLU, A. "Coğrafya nedir?" İ.Ü. Coğ. Enst. Derg. Sayı: 14 s.3, İSTANBUL.

⁵ BARROWS, H. Herlan, çev: TÜMERTEKİN, E. İnsan Ekolojisi Olarak Coğrafya, İst. Coğ. Derg. Sayı: 1 s.170, 1985 İSTANBUL.

⁶ EFE, R. Coğrafya'da Yeni Yaklaşımlar – Coğrafya Eğitiminde Çağdaş Metod ve Teknikler, Marmara Coğ. Derg. Sayı: 1, s. 138, 1996-1997 İSTANBUL.

⁷ DOĞANAY, H. Coğrafya'ya Giriş, 1993, s.4, ANKARA.

⁸ DOĞANAY, H. Coğrafya'ya Giriş, 1993, s.7, ANKARA.

⁹ BARROWS, H. Herlan, çev: TÜMERTEKİN, E. İnsan Ekolojisi Olarak Coğrafya, İst. Coğ. Derg. Sayı: 1, 1985, İSTANBUL.

zeminidir. Bu şu demektir ki, yeryüzü arzın en hareketli kısmı ve en çeşitli ve en karışık olayların bir karşılaşma ve buluşma alanıdır. Tabiatın eseri olan tabi olaylar yanında başka insan topluluklarının kendileri olmak üzere bu toplulukların tabiatla faydalanarak yaptıkları kendi hayat, faaliyet ve organizasyonları ile ilgili bütün yeryüzü olayları beşeri olaylar adı altında toplanabilir. İşte coğrafyanın tetkik konusu budur. Tabii ve beşeri bütün yeryüzü olayları .”¹⁰

Tanoğlu bir başka eserinde şu tanımlı yapmıştır. “ Yeryüzü olayları arasındaki münasebetleri, bu olayların dağılışı ve bu dağılışı nedenlerini inceleyen bilimdir.”¹¹

Ardel’in coğrafya için; “Coğrafya, eşya hadiselerini bir mekan dahilinde toplu olarak bunların birbiri üzerine olan tesirlerini göz önünde bulundurarak inceler” der.¹²

İzbırak, Coğrafya Terimler Sözlüğünde “Bütün çeşitlilikleriyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunları açıklayan bilim olarak” olarak coğrafyayı tanımlamıştır. ¹³

İzbırak Sistemik Jeomorfolojide ise şöyle bir tanım yapmıştır: “ İçerisinde insan ve onun eserlerinden bahseden bilgilerin yer tutmuş bulunduğu bir tabiat ilmi.” ¹⁴

Erinç, Vegetasyon Coğrafyası kitabında “ Coğrafya, yeryüzündeki mekanların özelliklerini ortaya koyan ve gerek bu özelliklerin gerek muhtelif mekanlar arasındaki benzerlik ve ayrılıkların sebeplerini ve bunlara hükmeden kanunları araştıran ve açıklayan bir ilimdir.” Biçiminde coğrafyayı tanımlamıştır. ¹⁵

Tümertekin, Ekonomik Coğrafya kitabında coğrafyanın tanımını şu şekilde yapmıştır: “ Bir beşeri bilim olan coğrafya insanın yaşadığı, çalıştığı bir araya geldiği ve başta kendi yaşam ortamı olmak üzere değiştirmekte olduğu yeryüzünü inceler.”¹⁶

Türkiye Beşeri Coğrafyasında Doğanay şöyle bir tanım yapmıştır: “ coğrafya yeryüzü olayları arasındaki ilişkileri bunların dağılışı düzeni ve bu dağılışı nedenlerini araştırır veya coğrafya temelde bir coğrafi yeryüzü veya yeryüzü ilmidir.”¹⁷

¹⁰ TANOĞLU, A. 1964, a.g.e., s.3

¹¹ TANOĞLU, A. 1966, Nüfus ve Yerleşme, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No:45, s.1, İSTANBUL.

¹² ARDEL, A. 1960, Umumi Coğrafya Dersleri, cilt 1, Klimatoloji (2. baskı) İst. Üniv. Coğ. Enst. Yay. No:7, s. 6, İSTANBUL.

¹³ İZBIRAK, R. 1992, Coğrafya Terimler Sözlüğü, MEB Yay. Öğretmen kitapları dizisi: 157 s. 61 İSTANBUL.

¹⁴ İZBIRAK, R. 1995, Sistemik Jeomorfoloji, Harita Genel Müdürlüğü Yay., s. 12, ANKARA.

¹⁵ ERİNÇ, S. 1977, Vegetasyon Coğrafyası, İst. Üniv. Ed. Fak. Coğ. Enst. Yay., No:92 s, 1, İSTANBUL.

¹⁶ TÜMERTEKİN, E. 1994, Ekonomik Coğrafya, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay., No:2926, s.1, İSTANBUL.

¹⁷ DOĞANAY, H. 1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, s. 1 – 2, ANKARA.

Elibüyük coğrafyayı şu şekilde tanımlamıştır: “Coğrafya, insanla doğal çevre arasındaki ilişkileri dağılışı, kıyaslama ve nedensellik prensiplerini kullanarak araştıran ve sonuçlarını sentez olarak veren bir bilim grubudur.”¹⁸

Özey, Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya kitabında coğrafyayı şu şekilde tanımlamaktadır: “Yeryüzünün tamamı ve bir parçası üzerinde doğal, beşeri ve ekonomik olayların dağılışı, aralarındaki bağlantıları, sebep ve sonuçları inceleyen bir bilimdir.”¹⁹

Atalay ve Morton’ın coğrafya tanımları; “Coğrafya, dünyanın doğal ortamını ve bu ortamla insan arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalıdır” şeklindedir.²⁰

Jefferson bir makalesinde coğrafyayı şu şekilde tanımlamıştır: “Coğrafya beşeri kısmında insan ve yeryüzünün hikayesi olarak değil fakat yeryüzünde yaşayan ve onu kullanan insanın incelemesi olarak kabul edilmektedir.”²¹

De Martonne coğrafyayı “Coğrafya fiziki, hayati ve beşeri olayların yeryüzünde dağılışı durumlarıyla, bu dağılışı nedenleri ve bu olayların yerel ilişkilerini inceler” şeklinde tanımlamıştır.²²

George’nin tanımı; “Coğrafya, insanlaşmış mekanın incelenmesidir.” Şeklinde-
dir.²³

Sorre’nin tanımı şöyledir: “Coğrafya yerle birlikte yerden ayrılmayan, onun üstünde yaşayan onu renklendiren, tüm varlıkların ve yeni değişikliğe uğrayan, yeni şekillerle zenginleştiren insanlığın unsurlarıdır.”²⁴

Kendal, Glendinnig ve Mcfoden’in tanımları ise şu şekildedir: “Coğrafya esas olarak, insan yerleşmesinin yapısı, bu yerleşme boyunca yer yer oluşmuş bulunan farklılıklar ve benzerlikler ile insan için önemleri ölçüsünde ilgilidir.”²⁵

¹⁸ ELİBÜYÜK, M. 1990, “Türkiye’nin Tarihi Coğrafyası Bakımından Önemli Bir Kaynak, Mufassal :Defterler.”, Coğrafya Araştırmaları, Cilt: 1, Sayı: 2 ADTYK, s.11 – 42 Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, ANKARA.

¹⁹ ÖZEY, R. 1999, Dünya Ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya, Aktif Yayınları, Giriş, İSTANBUL.

²⁰ ATALAY, İ. MORTAN K. 1997, Türkiye Bölgesel Coğrafyası, İnkılap Kitabevi, s.1, İSTANBUL.

²¹ JEFFERSON, M. 1917, “Some Considerationson the Geographical Provinces of the United States.” Annols of the Assoc of Amer. Georg. Vol. 7. s.3 - 15

²² DE MORTONNE, E. 1950 Traite de Geographic Physique, Cilt 1, PARİS.

²³ GEORGE, P. 1968, L’Action Humenie, s.6, PARİS.

²⁴ SORRE, M. 1961, L’Homme Surla Tere, PARİS.

²⁵ KENDAL, H.M. Grendinning. R.M. – Mcfaden P. 1962, İntroduction to Geography, NEW YORK

Coğrafyanın tanımı değişik sözlük ve ansiklopedilerde şu şekillerde tanımlanmıştır:

1. Yeryüzünü fiziksel, ekonomik , beşeri, siyasal yönlerden inceleyen bilim. 2. Bir yeryüzü parçasını, bir bölgeyi, bir ülkeyi belirleyen, niteleyen fiziksel, ekonomik, beşeri, siyasal gerçeklerin tümü.²⁶

“ 1.Yeryüzünün günümüzdeki doğal ve beşeri görünümünü betimleyen ve açıklayan bilim. 2. Herhangi bir bölgenin fiziki ve beşeri özelliklerinin bütünü.²⁷

“ Yerin yüzeyini, insana ve fiziksel yapıya ilişkin mekansal görünümüler farklılaşmalar ve bunların gerçekleştiği ortamı inceleyip tanımlayan disiplin.²⁸

“ Konusu yeryüzünü tanıtmak olan bilim.”²⁹

Yukarıda gerek sözlüklerden gerek ansiklopedilerden ve gerekse bilim adamlarının yaptığı tanımlar dikkate alındığında bunların birbirinden farklı olduğu görülür. Bu tür bilimsel çalışmalarda farklı tanımların ortaya çıkması gayet doğaldır. Ancak bütün bu tanımları kapsayacak ortak bir tanımın olması daha uygundur. Çünkü, bir alanda ne kadar çok tanım olursa o kadar da tartışma olur. Bu nedenle konunun uzmanlarının bir araya gelerek ortak bir tanım üzerinde görüş birliğine varmaları gerekmektedir.

Sonuç olarak coğrafya tanımında bir birlik sağlanması amacıyla daha önce verilmiş olan tanımların ortak özellikleri göz önüne alınarak genel hatlarıyla şu tanımlı kabul edebiliriz. “ Yeryüzünün tamamı veya bir parçası üzerinde doğal, beşeri ve ekonomik olayların dağılışı, aralarındaki bağlantıları, sebep ve sonuçlarını inceleyen bir bilimdir.”³⁰

1.2 Dünya’da ve Türkiye’de Coğrafyanın Önemi

Coğrafyanın başlıca iki inceleme alanı bulunmaktadır; Yer şekilleri, iklim, bitki örtüsü, toprak gibi elamanlardan oluşan fiziki çevre ile ilgilenen Fiziki Coğrafya; diğer ise insan ve insanın yeryüzündeki faaliyetleri ile ilgilenen Beşeri Coğrafyadır. Gerçekte

²⁶ TÜRKÇE SÖZLÜK, Türk Dil Kurumu, 1993, s.262.

²⁷ BÜYÜK LAROUSSE SÖZLÜKVE ANSİKLOPEDİSİ, 1986, S.2415.

²⁸ ANA BRİTANNİCA, 1987, S.190.

²⁹ MEYDAN LAROUSSE, 1970, S. 24.

³⁰ ÖZEY, R. 1999 a.g.e. Giriş.

coğrafyada fiziki ortam ve insan ayrı ayrı olarak düşünülemez. Coğrafyanın yeryüzündeki hem canlı ve hem de cansız olaylarla ilgilenmesi iki tür olayın birbirinden ayrı inceleneceği manasını taşımaz. Çünkü canlı ve cansız olaylar arasındaki karşılıklı ilişkiler yeryüzünde yer yer farklı mekanların oluşmasında baş rolü oynamıştır. Mekanların farklılaşmasının yani başka bir ifadeyle mekan organizasyonunun nedenlerinin açıklanması coğrafyanın işidir. Bir çok coğrafyacının coğrafyayı “ Mekanda birbirini etkileyen faktörlerin incelenmesi “ olarak tarif etmeleri bu yüzdendir.

Coğrafyanın asıl amacı yukarıda da belirtildiği gibi mekandaki farklılık ve benzerliklerin başka bir ifadeyle değişik coğrafi görünümünün analizi, insanların mekanı olan yeryüzünün tanınması ve dolayısıyla daha iyi yararlanılmasına katkıda bulunmadır.³¹

Alman coğrafyacısı Troll; “ Coğrafya belirli bir fizyonom gösteren Lonscop’i (coğrafi görünümü) incelemeye yönelmekle kendine has bir konu bulmuştur.” demektedir.

Günümüzde dünyanın farklı bölgelerinde meydana gelen ve bizleri ilgilendiren olayları anlayabilmemiz için coğrafi bilgilere gerek vardır. Hem ülke hem de uluslararası ekonomik ya da siyasal birçok problemlerin temelleri ve aynı zamanda çözüm yolları geniş çapta coğrafyaya dayanmaktadır.

Örneğin UNESCO’nun hızla çoğalmakta olan dünya nüfusuna gıda maddeleri sağlamak için kurak bölgelerde tarım alanları çoğaltmak ve tarımsal verimliliği arttırmayı amaçlayan büyük bir proje olan “ kurak bölgeler “ bunlardan biridir. Bu projede de coğrafya gerek fiziki ve gerekse beşeri yönleri ile geniş çapta yer almaktadır. Daha iyi bir refah seviyesine ulaşmayı amaçlayan ulusların ulusal, bölgesel ya da sistematik planlarda coğrafyaya ihtiyacı gün geçtikçe artmaktadır.

Coğrafya ile planlamanın yakınlığı şüphesiz, he ilişkisinde de “Mekan”ın baş rolü oynamasındandır. Tricart’e göre, kalkınma problemleri çoğu kez sınırlı alanlara yönelmekte ve böylece bölgesel düzenleme şeklini almaktadır.

R. Hertsharne bu gerçeği yıllar önce savunmuş ve şöyle demiştir: “ Coğrafyacılar gelecek için planlarda uygun bilgileri verebilecekleri gibi danışman

³¹ GÜNGÖRDÜ, E. 2002. a.g.e. s.5 – 6.

olabilecekler umuduna sahip olabilirler. “ Birçok durumda coğrafyacıların daha doğru bir ileriye görmeyi sağlamak bakımından ilgili ilişkiler üzerinde esaslı bilgileri olabilir. Coğrafyacı toplumun sorumlu bir üyesi olarak, bilgisinden toplumun yararlanmasını sağlamakla yükümlüdür.

Modern coğrafya, insan faaliyetlerinin mekansal organizasyonun fiziki coğrafya şartlarının etkisi ile açıklamayı amaç edinen coğrafya anlayışından bu şekilde ayrılmıştır. Sadece yeryüzünde bugünkü ve geçmişteki dağılımlarla karşılıklı etkileşimleri incelemekle yetinmeyen modern coğrafya bunların gelecekte gösterecekleri durum üzerinde durmaktadır. Coğrafyacı mekanı tümü ile bir organizma gibi ele aldığı hem ekonomik hizmetler için en iyi lokasyonların belirlenmesi ve hem de toplumsal iyileştirici öneriler geliştirmesi böylece planlarda da önemli görevler üstlenmektedir.

Günümüzde coğrafyacıların çoğu iki tür planlama olduğu görüşündedir. Bu görüşlerden birincisi; şekilsel yenileme ya da kırsal arazi planlaması gibi fiziksel gelişmelerle ilgili olan fiziksel planlama, ikincisi ise; ekonomik gelişmelerin mekansal özellikleri ve kaynakların planlaması ile ilgili olan ekonomik planlamadır.

Bugün kalkınma planlarını en iyi şekilde yürüten ülkelerden Almanya A.B.D gibi ülkeler coğrafi özellikleri dikkate alarak en küçük coğrafi birime inmek suretiyle ve o birimden ne şekilde faydalanılacağını hesaba katmışlardır. Maalesef ülkemizde bu hususa tam anlamıyla yer verilmemiş olduğu gibi coğrafyacıların görüşlerinden faydalanılmamaktadır.³²

1.3 Coğrafi Düşüncedeki Gelişme ve Değişmeler

Coğrafya bilimi hemen hemen 19. yy başlarına kadar tasvir ile uğraşılan fakat sebep ve sonuçlara ağırlık verilmeyen bir bilimdir. Eski Çağ, Orta Çağ ve Yeni Çağ devrelerini içeren bu devreye tasviri devre diyebiliriz.

Bu devre içinden farklı çağlarda yaşamış gezginler seyahatnamelerde kaleme almışlardır. Amasyalı Strabon ‘un (M.Ö 58 - M.S 21) Geographike adlı seyahatnamesi, İskenderiyeli Batlamyus’un (M.S 150 - ?) Geographika Hayphigesis (sistematik coğrafya) adlı eseri, İbn Batuta’nın (1303-1384) seyahatnamesi, Evliya Çelebi’nin

³² GÜNGÖRDÜ, E. 1992. Coğrafya’da Öğretim Metodu ve İlkeler, Etüt Eğitim Okul Yay. S.6 – 8 ANKARA.

(1611-1682) seyahatnamesi ve benzer eserler yer yer coğrafi bilgilerinde ağırlık kazandığı ansiklopedik çalışmalardır.³³

Bugünkü anlamda modern coğrafi görüşün temelleri 19. yy başlarında Alman coğrafyacılar tarafından atılmıştır. Bunlar, fiziki coğrafyanın kurucusu olarak kabul edilen Alexandre Van Humboldt (1769-1859) ile beşeri coğrafyanın kurucusu olarak tanınan Karl Ritter (1779-1859)'dır.

Beşeri coğrafyanın kurucusu kabul edilen Karl Ritter aynı zamanda bir tarihçi ve felsefecidir. Coğrafya ilminde “ Tarihi Esaslar” adlı eserinde beşeri coğrafya, ortam ve insan arasındaki ilişkileri inceler tezini ileri sürmüştür. Bu görüş bugünkü coğrafya anlayışı içinde geçerlidir. Bununla birlikte beşeri coğrafya (Antropocoğrafya) adlı ilk eser, Frederich Ratzel (1844-1904) tarafından kaleme alınmıştır. Sorunları açıklarken insan- çevre arasında dengeli ilişkiler kurması ve Ritter'in alışıma çok az sayıda veri kullanarak beşeri olayları analiz etmesi Ratzel'in beşeri coğrafyaya sistematik açıdan yaptığı en önemli katkılardır.

Frederich Ratzel aynı zamanda siyasi coğrafya akımının kurucusudur. Bu konuda 1897'de yayınlanan Politische Geographie oder die Geographie der Staaten Verkehrs Und Des Krr.ges (politik coğrafya veya devletler , münakalat ve hep coğrafyası) adlı eserinde ileri sürdüğü jeopolitik ve siyasi görüşler Hitler'in dünya egemenliği politikası girişimine zemin hazırlamıştır.

Modern coğrafyanın temellerini attığı kabul edilen bu bilim adamlarının görüşleri kendilerinden sonraki coğrafyacılar tarafından da kabul edilmiş ve bu görüşler klasik coğrafya terimi olarak adlandırılmıştır. Klasik terimini aradan uzun yıllar geçtiği halde değerini ve önemini yitirmemiş coğrafi görüş ve esaslar olarak düşünmek gerekir.

Coğrafi düşüncenin evriminde, Klasik Devre'yi Bölgesel Devre izlemiştir. Bu devrenin coğrafi düşünce yapısı, Klasik Devre'den pek farklı değildir. Başka bir ifade ile coğrafyada çevre ve insan arasındaki ilişkilerin incelenmesi gerçeğinden herhangi bir sapma yoktur. Ancak, bölgesel yaklaşım veya Rejyonal Devre'de Sistematik Coğrafyada olaylar tek tek ele alınır. Ya dünya genelinde veya bir bölge dahilinde, düşey ve yatay dağılımlar olarak incelenirler.

³³ DOĞANAY, H. 1993, Coğrafya'da Metodoloji, M.E.B. Yay. Öğretmen Kitapları Dizisi:187, s.22. ANKARA

Bölgesel coğrafya yaklaşımının kurucusu ünlü Fransız coğrafyacısı Paul Vidal de la Blache (1845-1918)'dir. Kendisi Beşeri Coğrafya sahasında araştırmalar yapmakla birlikte araştırmalarını daha çok monografi şeklinde ve sınırlandırılmış bölgelerde yapmıştır. Bu metoda, coğrafi etüt de denir.

Coğrafyada bugün ulaşılmış olan devre, Uygulamalı Coğrafya (İng. Applied Geographie) Devresi'dir. Bu devreye Tümertekin, Coğrafyada Uzmanlaşma Devresi demektedir.

Gerçi uzmanlaşma her bilimde söz konusudur. Eğilimin amacı sorunların derinliğine ve genişliğine araştırılmasına yardımcı olunması bakımından bir ilim mensubunun o ilmin bütün bilim alanları ile uğraşması yerine bir disiplini ile uğraşması şeklinde özetlenebilir. Ancak sanırız bu yol, akademik çalışmalar için söz konusu olabilir. Kaldı ki, coğrafi fenomenlerin birbirinin entegrasyonu olaylar oldukları hatırlanırsa, örneğin sadece yerleşme coğrafyasında uzmanlaşan bir coğrafyacı, ne klimatoloji, ne hidroğrafya ve ne de Jeomorfoloji ihmal edebilir. Bundan dolayı çağdaş coğrafi yaklaşımı, Uygulamalı Coğrafya Devresi şeklinde kabul etmek veya bu tür bir coğrafi araştırma sahasının varlığından söz etmek mutlaka bir zorunluluktur.

Ancak, sanırız uygulamalı coğrafya apayrı bir coğrafya bilim dalı değildir. Aksine, bütün fiziki ve beşeri coğrafya ilminin, yerine göre ve gerektirdiği dozajda, ekonomiye ve teknolojiye uygulanması demektir.

1.4 Coğrafya Eğitiminin Amaçları

Ülkemizde ortaöğretim kurumlarında uygulanan coğrafya dersinin belirli amaçları vardır. Programlar bu amaçlar doğrultusunda uygulanmaktadır.

Ortaöğretim coğrafya dersinin amaçları ile ilgili en önemli kaynak 1968 yılı ortaöğretim programıdır. 1968 yılında hazırlanan ve 1970 yılında yürürlüğe giren 1968 ortaokul programında coğrafya eğitiminin amaçları şu şekilde belirtilmiştir.

1. Öğrencilere yakın çevreden başlanarak, yurdunu ve yurttaşlarını tanıtmak, onlara milliyet, vatan ve insanlık duygularını aşlamak, bu düşünceleri kökleştirmek.

2. İnsanların birbirleri ile ve coğrafi çevre ile olan karşılıklı etkilerini araştırmak, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleyerek, öğrencileri yurdun ekonomik kalkınmasında birer eleman yapmak.

3. Öğrencilere, milletin refah (gönenç) ve mutluluklarının coğrafi çevreden yararlanma derecesine ne kadar bağlı olduğunu, fakat yurdumuzun işletilmeyen doğal kaynaklarının, ne kadar geniş çalışma alanı teşkil ettiğini örnekleriyle açıklamak.

4. Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri ve ticari ilişkileri hakkında bilgi kazandırırken, dünya memleketleri arasındaki ekonomik bağları inceleyerek, bu alanda memleketimizin durumunu kavratmak.

5. Memleketimizin ve tüm dünyanın, haberleşme ilişkilerini incelemek.

6. Öğrencileri, çevrelerinde görüp değindikleri coğrafya olaylarının nedenlerini ve bu olaylar arasındaki bağıllık ve ilişkileri bulup çıkarmaya alıştırmak.

7. Öğrencilerde başka milletlerin bugünkü hayatını, kültürünü, çalışmalarını ve sorunlarını inceleme, bilgi ve isteği uyandırmasına ve gelişmesine çalışmak.

8. Öğrencilere, çeşitli haritaları, resimleri, istatistik, grafik ve diyagramları yorumlama, plan ve kroki çizebilme gücü kazandırmak.³⁴

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 1970 yılında uygulamaya koyduğu yukarıdaki amaçları 1983 yılına kadar uygulamada tutulmuştur. Ortaöğretim kurumlarının coğrafya dersi programı; Talim ve Terbiye Kurulu'nun 8.7.1983 gün ve 107 sayılı kararıyla kabul edilerek yenilenmiş, 29.8.1983 gün ve 2146 sayılı Tebliğler dergisinde yayınlanmıştır. Yeni programda coğrafya dersi amaçları 1968 programındaki amaçlara benzer olmakla beraber yeni maddeler eklenmiştir. Genel olarak incelendiğinde, 13 maddede toplanmış olan 1983 programındaki amaçların 8 maddesi 1968 programındaki amaçlarla aynı, diğer 5 madde ise yeni eklenmiştir. 1983 yılında yürürlüğe konan amaçlar şu şekildedir:

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 8.7.1983 tarih ve 107 sayılı kurul kararı

³⁴ DOĞANAY, H. 1992 Coğrafya'da Metodoloji, Atatürk Üniv. Yay. No:739, s.132 ERZURUM.

1.4.1. Ortaöğretim Kurumları Coğrafya Öğretim Programının Amaçları

1. Yakın çevrelerinden başlayarak yurdumuzu ve dünyayı tanıtmak; onlarda vatan, millet ve insanlık sevgisini daha bilinçli, daha köklü kılmak
2. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini ve önemini belirterek ve onlarda ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek.
3. Çeşitli coğrafya olaylarının (tabii, beşeri, ekonomik) yeryüzünde dağılımlarını bunların sebep ve sonuç ilişkilerini ve yeryüzü, canlılar, özellikle insan hayatı üzerindeki etkilerini inceleyerek, olayların farklı dağılım sonunda yeryüzünde meydana gelmiş olan değişik karakterdeki alanların özelliklerini kavratmak.
4. İnsanların birbiri ile ve coğrafi çevreyle karşılıklı ilişkilerini, insan topluluklarının yaşama yerlerini ve geçim yollarını inceleyerek onların, yurdumuzun ekonomik kalkınmasında faydalı birer eleman olarak yetişmelerini sağlamak.
5. İnsanın yaşama alanı olarak yeryüzünün coğrafi şartlarını, imkan ve kaynaklarını tanıtmak, bu imkan ve kaynakların sınırsız olmadığını, bu sebeple onların israfından kaçınmak gerektiğini kavratmak, tabiatı sevdirmek ve onu koruma alışkanlığını kazandırmak.
6. Milletlerin refah ve mutluluklarının coğrafi çevreden yararlanma derecesine ne kadar bağlı olduğunu, yurdumuzun henüz işlenmemiş tabii kaynaklarının ne kadar geniş alanı teşkil ettiğini örnekleriyle belirtmek.
7. Komşu ve uzak ülkeleri, ülkemizi ilgilendiren yönleri ile tanıtmak, ülkeleri birbiri ile karşılaştırarak onlar hakkında bilgi kazandırmak.
8. Milletlerin birbirlerine muhtaç oldukları ve birbirleriyle işbirliği yapma zorunluluğunda bulunduklarını, ortak sorunlarının karşılıklı iyi niyetli çabalarla çözümlenebileceğini kavratmak.
9. Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri ve ticari ilişkileri hakkında bilgi kazandırırken, dünya memleketleri arasında ekonomik bağları inceleyerek, ülkemizin Dünya ekonomisindeki yerini ve önemini kavratmak.

10. Bulundukları tabii çevrenin, bölgenin, diğer bölgelerin ve bütünüyle Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına yarayan yer altı ve yer üstü kaynakları ile turistik zenginlikleri tanıtmak.

11. Çeşitli haritaları, resimleri, grafik, diyagram ve istatistikleri yorumlamayı ve bunlardan yararlanmayı öğretmek ve onlarda plan, kroki ve özellikle Türkiye haritası çizme becerisini geliştirme.

12. Öğrencilerimizin, milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirme gereğine inanmış ve bu yolda alışkanlıklar kazanmış vatandaşlar olarak yetişmelerini sağlamak.

13. Öğrencileri yurdumuzun ve milletimizin sorunları üzerine eğilen, bunları inceleyip öğrenen ve bu sorunları yurt ve millet yararına çözümlemesine içtenlikle katılan yurttaşlar olarak yetiştirmek.

1.4.2. Programın Açıklamaları

1. Yeryüzü; havaküre, suküre ve taşkürenin temas alanı, diğer bütün canlı varlıklarla birlikte insanın yaşama yeridir. Yeryüzünde görülen iklim, yerşekilleri ve bu şekillerin aralıksız değişip gelişmeleri, yer altı suları, akarsular, buzullar, göller, denizler, topraklar, doğal bitki örtüleri, hayvanlar ve bunlarla ilgili bütün belirtiler coğrafya olaylarıdır. Fakat, tabiat olaylarının yanında, onlarla ahenkli bir şekilde insan topluluklarının çeşitli faaliyet ve tesisleri de yer almaktadır. Yeryüzünde köy, kasaba, şehir vb. yerleşme yerleri, endüstri, maden işletmeleri ve merkezi kurulup gelişmiş tarlalar, bağlar ve bahçeler açılmış; yolar, tüneller, köprüler, istasyonlar, limanlar, barajlar, hava meydanları vb. inşa edilmiştir. Bütün bu tabiat olayları ve insan faaliyetleri gün geçtikçe değişmekte, gelişmektedir. İşte insanın hayati faaliyetleri ile ilgili bütün belirtilerde beşeri belirtiler adı altında toplanabilir. Beşeri belirtiler büyük ölçüde tabiat şartlarına bağlı olmakla birlikte, insan toplulukları da kültür seviyeleri ile ölçülü olmak ve tabiat şartlarına uygun bulunmak kaydıyla çevreleri üzerinde değiştirici etkiler yapmaktadırlar. İşte, coğrafyanın araştırma inceleme konusu, yeryüzünde görülen olayların karşılıklı sebep sonuç ilişkileridir. Bu bağıntı ve ahenk içinde özellikle zamanımızda en belirgin rol insana düşmektedir.

2. Coğrafya, yeryüzü olaylarının er birini ayrı ayrı değil, bu olayların dağılışını, yeryüzü ve birbirleriyle ilişkilerini ve çevre şartlarına uyumlarını araştırıp inceler. Bu sebeple, doğrudan doğruya bu olayların her birini inceleyen diğer bilimlerden farklıdır. Örneğin, coğrafyada sürekli değişebilen hava basıncı, rüzgâr, yağmur, şimşek, yıldırım vb. meteorolojik olaylar ile bunların bağlı olduğu kanunlar incelenmez, bunlarla ilgili ölçümler yapılmaz ve bu ölçümlere dayanılarak hava tahminleriyle uğraşılmaz. Bütün bunlar meteorolojinin amacı ve görevidir.

Coğrafya, meteorolojinin eriştiği sonuçlardan yararlanarak iklim tiplerini, iklim tiplerinin yeryüzüne dağılışlarını, iklim şartlarının, yeryüzü şekilleri, akarsuların rejimleri, bitki ve hayvan toplulukları ve nihayet bütün tabiat faktörlerinin nüfus dağılışı, yerleşme, konut, yaşayış ve ekonomi üzerindeki etkilerini araştırır. Yine coğrafya, belli iklim ve toprak şartlarına bağlı bulunan doğal bitki ve hayvan topluluklarını ve insanı, insanların bu bitki topluluklarından hangi amaçla yararlandıklarını ve yararlanabileceklerini, doğal çevrenin değiştirilmesi sonucunda tabiattaki dengenin nasıl bozulacağını ve bütün bunların yaratacağı ekonomik sonuçları araştırır. Bu itibarla coğrafyanın konusu insan ile tabiat arasındaki karşılıklı ilişkilerdir.

3. Coğrafyada fiziki ve beşeri olayları açıklayabilmek için yardımcı bilimlere başvurulur; onların araştırmalarından doğan sonuçlardan yararlanır.

4. Genel coğrafya ile ülkeler coğrafyası aynı bilimin birbirini tamamlayan iki araştırma ve inceleme koludur. Genel coğrafya coğrafi olayların yeryüzünde nasıl meydana geldiğini ve yeryüzünün değişik bölgelerindeki benzerleriyle mukayesesini, başka deyişle coğrafi olay esas olmak üzere yeryüzüyle ilişkilerini inceler. Buna karşılık ülkeler coğrafyası, çeşitli olayların yeryüzünün bir bölümünde veya bütününde meydana getirdiği etkileri ve bunlardan çıkan sonuçları inceler. Yeryüzünün o bölümünde veya bütününde farklı bölgeler olup olmadığını araştırır ve bunların coğrafi niteliklerini ortaya koyar. Bundan dolayı coğrafya bir bütündür ve tek disiplindir.

5. Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin incelenmesine okulun bulunduğu bölgeden başlanmalıdır.

6. Kıtalarındaki bölgeler ve ülkeler, coğrafi yönden genel olarak tanıtılacaktır. Programdaki ülkelerin beşeri ve ekonomik coğrafyası hakkında kısa ve özlü bilgiler

verilecek, ekonomik etkinlikleri bakımından Türkiye ile karşılaştırılacaktır. Ülkemizde tarihi, kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkileri bulunan ülkeler üzerinde yeterince durulacaktır. Bu arada Türklerin bulundukları yerler belirtilecektir.

7. Programdaki konular üzerinde etraflı ve yeterli çalışmaların yapılabilmesi için yerküre, çeşitli haritalar, atlaslar mümkün olduğu hallerde büyük ölçekli haritalar, ansiklopediler, dergi, grafik, resim, projeksiyon gibi araçlar ile büyük Türk araştırmacılarının biyograflarını okullarda bulundurulmasına çalışılmalıdır.

8. Öğrencilerden, okuyacakları konularla ilgili, çeşitli kaynaklardan bilgiler toplamaları istenerek, onlara derse hazır girme alışkanlığı kazandırılmalıdır.

9. Öğrenciler atlaslarda ve duvar haritalarında bulunabilen yer adları ile değişken olan istatistik bilgileri ezberleme yerine, coğrafya olaylarını açıklamaya ve sonuç çıkartmaya yöneltilmelidir.

10. Öğrencilerin bilgilerinin ölçülmesinde belleğe dayalı sorulardan kaçınmalı, onlara coğrafya öğretiminin amaçlarına uygun olarak düşündürücü, araştırmacı, sebep ve sonuçlar arasında ilişki kurabilecek sorular sormalıdır.

11. Gezi ve gözlemlerin coğrafya öğretiminde büyük bir yeri olduğundan sınıfça geziler düzenlenmeli, öğrenciler inceleme gezilerine ve gözlemlerine teşvik edilmeli, bu gezi ve gözlemlerdeki izlenimlere göre hazırlanacak raporlar sınıfta tartışılarak değerlendirilmelidir.

12. Türkiye Coğrafyası içine giren konular işlenirken;

a. Türkiye'nin yeri ve önemi konusunda, yurdumuzun bugünkü sınırlarının Atatürk'ün önderliğinde yapılan milli mücadele sonunda çizilmiş olduğuna ve coğrafi konumu itibarıyla stratejik önemine değinilmeli; ayrıca, Türkiye'nin komşu olduğu Ortadoğu ülkeleri arasında ekonomik, gerek kültürel alandaki üstünlüğün Atatürk İnkılabının bir sonucu olduğu belirtilmelidir.

b. Karadeniz Bölgesi konusunda, Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışı ile Kurtuluş Savaşının başlamış olduğu vurgulanmalı; Havza ve Amasya Tamimlerinin

(genelge- bildirge) kapsam ve sonuçlarına değinilmeli; Kastamonu'dan bahsederken de şapka ve dolayısıyla kılık kıyafet değışikliğinden söz etmeli.

c. Marmara Bölgesi konusunda, Boğazların önemine ve Lozan Antlaşmasının bu konudaki sonuçları ile daha sonra boğazlara yeni statü getiren Montreux sözleşmesine yer verilmelidir.

d. Ege Bölgesi konusunda, Kurtuluş Savaşında burada yapılan savaşlar ve sonuçlarından bahsedilmelidir.

e. İç Anadolu Bölgesi konusunda, Sivas Kongresi ve önemi, Atatürk'ün Ankara'ya gelişı, Sakarya Meydan Muharebesi, Büyük Millet Meclisinin açılışı ve Ankara'nın Başkent oluşunun coğrafi sebepleri üzerinde durulmalıdır.

f. Akdeniz Bölgesi konusunda, Atatürk'ün Hatay'a verdiği önem ve Hatay'ın Anavatan'a katılmasına değinilmelidir.

g. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri konularında, Erzurum Kongresi ile bu kongrede alınan kararların önem ve sonuçlarına yer verilmelidir. Ayrıca bölgeler incelenirken yöre halkının Milli Mücadele sırasındaki kahramanlıkları, Gazi Antep ve Kahraman Maraş örnekleriyle açıklanmalıdır.

h. Türkiye'de nüfus yapısı konusunda, Atatürk'ün eğitim ve öğretime verdiği önem, yeni Türk alfabesinin kabul edilmesi ve okuma-yazma seferberliği üzerinde durulmalıdır.

ı. Türkiye'de ekonomi konusunda, Lozan Barış Antlaşması ile kapitülasyonların kaldırılması ve bunun ekonomik sonuçları açıklanmalıdır. Atatürk'ün tarım, endüstri ve madencilik alanlarındaki gelişmelerin gerekliliği hususundaki görüşleri belirtilmeli ve cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan şeker, dokuma ve demir-çelik fabrikaları gibi kuruluşlarına örneklerle yer verilmelidir.

j. Ülkeler Coğrafyası içine giren konular işlenirken;

j1. Siyasi gelişmeler konusunda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada ve güvenliği sağlamak amacıyla kurulan kuruluşlar anlatılırken Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi açıklanmalıdır.

J2. Asya ve Afrika ülkeleri konusunda, bu kıtalarda bağımsızlık savaşı veren; Fas, Libya, Irak ve Pakistan gibi devletlerin Atatürk'ün yolunu izlediklerini, Atatürk ve Türk İnkılaplarından esinlendikleri; böylece Atatürk'ün sadece Türklerin önderi olmayıp dünya devletlerine de örnek bir lider olduğu belirtilmelidir.

Hayati Doğanay, bu amaçları önemli bulmakla beraber coğrafya okutulmasının başlıca amaçlarını üç maddede toplamaktadır.

1. Yurt sevgisinin kazanılmasında coğrafya
2. Yurt savunmasında coğrafya
3. Yurt yönetiminde coğrafya³⁵

1.4.3. Yurt Sevgisinde Coğrafya Eğitiminin Amaçları

Coğrafya bilimi sadece yeryüzünü tanıtan ve ansiklopedilik bilgiler içeren bir bilim dalı değildir. Öğrenciler gördükleri coğrafya dersi sonucunda çevreye karşı daha duyarlı, vatanını ve milletini daha fazla seven, karşılaştığı olaylar karşısında yorum gücünü kullanabilme özelliği gelişmiş bireyler olarak yetişmelidir.

Naturalist felsefenin doğmasında esas rolü coğrafi seyahatlerin oynadığı dikkate alınırsa, vatan sevgisinde coğrafyanın ne kadar etkin bir rolü olduğu anlaşılır. Naturalist Felsefe akımının kurucularından J.J. Rousseou'dan (1712-1778) John Dewey'e kadar bilim adamları coğrafi çevreyi yerinde tanımışlar ve bu çevreyi eserlerinde romantik bir dille anlatarak insanlara bulundukları çevreyi sevdirmişlerdir.

Ünlü Alman düşünürü Goette'nin sıra dağları gezileri ve eserlerinde; çevre güzellikleri karşısında "tatil heyecanı ve gözyaşları döktüğünü" romantik bir dille ifade etmesi, bugün Avrupa'da Alp Dağları'na olan ilginin nedenlerinden biridir. Homeros şiirlerinde; memleketler, coğrafya, denizler ifade edilmektedir. Herodot, harplerin olduğu memleketlerin insanlarından, psikolojilerinden, estetiklerinden, eserlerinden, ürünlerinden ve meyvelerinden bahsetmektedir. Evliya Çelebi seyahatnamesinde memleketimizin tarihi coğrafyasından, insanlarımızdan ve çevreden büyük bir zevkle bahsetmektedir.

³⁵ DOĞANAY, 1992, H. Coğrafya'da Metodoloji, Atatürk Ün. Yay. No: 739, s.133, ERZURUM.

Bu nedenle derslerde konular işlenirken öğrencilere vatan ve millet sevgisi de verilmelidir. Bu sevginin kaynakları ise o ülkenin, bölgelerin, bölümlerin hatta yörelerin tarihi özellikleri, doğal güzellikleri, insanları ve bu insanların örf, adet, gelenek ve görenekleri, dili, sanatı, edebiyatı gibi sosyal ve kültürel değerlerdir.

Geleceğimizin teminatı olan öğrencileri yetiştirirken ülkemizin, bölgelerin, bölümlerin ve yörelerin özelliklerini anlatırken önemli olan noktalara değinmeli hiçbir dünya ülkesinde görülmeyen ilginç yanları anlatılmak suretiyle o özelliğin sadece memleketimizde var olduğunu açıklayarak vatan sevgisini geliştirip kökleştirebiliriz.³⁶

1.4.4. Yurt Savunmasında Coğrafya Eğitiminin Amaçları

Türkiye geçmişte olduğu gibi günümüzde de, üzerinde ve yakın çevresinde dünya güç dengesini etkileyecek tarzda, sürekli ve çok yönlü çıkar ve güç çatışmalarına sahne olan, hassas bir coğrafi konuma sahip bulunmaktadır. Bu konum ile Türkiye; Asya- Avrupa- Afrika kıtalarının kesişme noktasında yer almaktadır. Bu itibarla Türkiye; kıtalararası bir kavşak, köprü ya da geçiş ülkesidir. Afrika'nın etkileri Güney ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine; Asya'nın etkileri Doğu ve İç Anadolu Bölgelerine; Avrupa'nın etkileri Marmara ve Batı Anadolu bölgelerine kadar sokulur ve ülkenin ortasında adeta bu üç kıta birbirine kavuşurlar.³⁷

Bu konumu nedeniyle farklı özellikler sahip Avrupa, Asya ve Afrika ülkelerinin fiziki, sosyo-kültürel ve ekonomik değerleri ülkemiz üzerinde çakışmakta, diğer bir ifadeyle dünya güç merkezlerinin her türlü çalışmalarında kullanacakları eksenler Türkiye'den geçmektedir. Ayrıca Türkiye Coğrafyası demek olan bütün kara, deniz ve hava sahası Avrupa ve Asya'da Orta Doğu ve Basra Körfezi ve Afrika'ya kadar stratejik düzeyde kuvvet durumu için gerekli bölge olduğu gibi, yukarıda belirtilen bu bölgelerin kontrolü altında da bulundurulur.

Bütün bu coğrafi özellikler Türkiye'ye dünya güç merkezi için mutlak kontrol ve elde bulundurulması gerekli bir hedef olma niteliği kazandırmaktadır. Türkiye'nin jeopolitik değeri onun hassas coğrafi konumundan ve mevcut yapısından kaynaklanmaktadır.

³⁶ GÜNGÖRDÜ, E. 1992, Coğrafya'da Eğitim Metodu ve İlkeler, Etüd Eğitim Okul Yay. S.41 – 42 ANKARA.

³⁷ ÖZEY, R. 1998, Jeopolitik ve Jeostratejik Açından Türkiye, Marifet Yay. S. 65, İSTANBUL.

1.4.5. Ülke Yönetiminde Coğrafya Eğitiminin Amaçları

Daha iyi bir refah seviyesine ulaşmayı amaç edinen ülkeler, kalkınma planının esasını coğrafi temeller üzerine oturtmuşlardır. Çünkü “coğrafya” ile “planlama” kavramında temel unsur “mekân”dır. Dünyada yerlerin mekânların kullanılması başka bir deyişle araziden yararlanma coğrafyanın belli başlı konusunu oluşturur.³⁸

Yaşadığı ülkenin coğrafyası hakkında bilgisi olmayan yöneticilerin başarılı olması mümkün değildir. Bu nedenle yöneticilerin başarılı olmaları için yönettiği ülkenin özelliklerini çok iyi bilmesi gereklidir.

İyi bir yönetici, yeterli coğrafya bilgisine sahip, doğal kaynakları en iyi şekilde kullanan ve işletendir. Bugün gelişmiş batı ülkeleri en küçük coğrafi bir birimden nasıl faydalanılacağını bilerek kalkınma planlarını buna göre yaparak kalkınmasını sürdürmektedir.³⁹

1.5. Coğrafyada Başlıca Öğretim İlkeleri

Öğretimin amaçlara ulaşması, bu faaliyette uyulacak tutarlı ve geçerli bazı ilkeler uygulanmasına bağlıdır. Bu ilkeler şunlardır;

1. Öğrenene görelilik ilkesi ve coğrafya
2. Yakından uzağa ilkesi ve coğrafya
3. Bilinenden bilinmeyene ilkesi ve coğrafya
4. Somuttan soyuta ilkesi ve coğrafya
5. Açıklık ilkesi ve coğrafya
6. Aktivite ilkesi ve coğrafya
7. Bütünlük ilkesi ve coğrafya
8. Güncellik ilkesi ve coğrafya

³⁸ GÜNGÖRDÜ, E. 1992, a.g.e., s.45.

³⁹ GÜNGÖRDÜ, E. 1992, a.g.e., s.45.

1.5.1. Öğrenene Görelik İlkesi ve Coğrafya

Bu ilkede amaç, öğrenciye sunulacak bilgiler, öğretimde kullanılacak araçlar, uygulanacak öğretim metot ve tekniklerinin, öğrencinin fiziksel, zihinsel ve sosyal düzeyi ile bir paralellik göstermesini sağlamaktır.

Bu ilke Amerikalı pedegog John Dewey tarafından eğitim ve öğretim kazandırılmıştır. Ona göre eğitimin amacı, çocuğun yaşantısına direkt olarak yardımcı olmaktır. Bu nedenle de okul küçük bir laboratuvar örneği olmalı ve toplumdan bir kesit haline getirilmelidir.

Bu ilke ortaöğretim kurumlarında uygulanabilecek bir ilkedir. Örneğin lise sınıflarının coğrafya dersinde yer alan kayaçlar konusu öğrencilere verilen bir konudur. Ancak kayaçlar başlı başına bir uzmanlık alanı gerektirdiğinden öğretmen bu konuları anlatırken, bu uzmanlık alanının derin ve zor anlaşılır bilgilerini lise seviyesindeki bir öğrenciye indirgeyerek vermelidir.

Öğretmen konuyu verirken karşısındaki öğrencilerin seviyesini iyi tahlil etmesi gerekmektedir. Oysa kayaçlar konusu lise coğrafya ders kitaplarında çok detaylı ve karmaşık olarak yer almaktadır. Bu konular öğrenene görelik ilkesine ters düşmektedir.

1.5.2. Yakından Uzağa İlkesi ve Coğrafya

Bu ilke, öğretimde ele alınacak konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunan yerden ve zamandan başlayarak gittikçe genişleyen bir şekilde uzağa, uzak çevrelere geçilmesi öngörmektedir.

Yakın çevre, öğrencinin yaşadığı mekan olduğundan önemli, her gün yeni yeni yaşantıların kazanılacağı yer olduğu için dağlarıyla, nehirleriyle, yollarıyla, ağaçlarıyla, insanlarıyla, çeşitli araç gereçleriyle daha somuttur. Ayrıca öğrendiklerinin kaynağı olduğu ve daha yakından tanıdığı için mutlaka benimsemesi gereken temel ilkedir.

Yakından uzağa ilkesine uygun bir öğretim, çocuğun evinden ve ailesinden başlayarak, mahallesine, okuluna, köyüne, ilçesine, iline, yurduna, komşu ülkelere ve dünyaya yönelmelidir.

Örneğin; tarımsal faaliyetlerde sulama, makine kullanımı ve zararlılarla mücadele verimi artırır görüşü ülkenin geneline uygulanmadan önce, yakın çevredeki tarımsal alanlarda ince ve kaba tarım uygulamaları incelenmeli, bunların sonuçları ülkeye daha sonra genellenebilir.

1.5.3. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi ve Coğrafya

Öğretmede bilgiler, daha önce bilinen bilgiler üzerinde temellendirilir. Öğretmenin yeni bir konuya başlarken ilk önce bu konuda öğrencinin öğrendiklerini ve bildiklerini ele alması yeni konunun öğrenilmesini kolaylaştırır.

Temel kavramları kazandırmadan, öğrenciye daha ayrıntılı ve zor bilgileri öğretmek mümkün değildir. Örneğin; sıcaklık, nem, yağış, basınç, rüzgarlar gibi temel bilgileri kazanmamış bir öğrenciye, iklim tiplerini öğretmek mümkün olmadığı gibi, iklim tipi ve tarım faaliyetleri, iklim tipi ve akarsular, iklim tipi ve ormanların dağılımı gibi bilimsel entegrasyonların eseri olan sonuçları öğretmek de büyük ölçüde güçleşir. Çünkü öğrenci, bu olaylar arasındaki korelatif ilişkileri kuramaz.

1.5.4. Somuttan Soyuta İlkesi ve Coğrafya

Varlığı beş duyu yoluyla algılayıp anlaşılan olaylar somut, akıl yürütme veya hayal gücünü zorlayarak öğrenilebilecek olaylar ise soyut olaylardır. Buna göre soyut bilgiler ile somut bilgiler arasında çok fark vardır.

Soyut bilgilerin öğrenilmesi ve öğretilmesi oldukça güçtür. Bu nedenle öğretmede somut kavram ve bilgilerden başlanarak, soyut kavram ve olaylara doğru bir öğretim sırası izlenir.

Örneğin; dünyanın yuvarlak olduğu, kendi eksenini ve güneş çevresindeki yörüngesi üzerinde döndüğü, bu hareketlerden birincisinde gece – gündüz olayının, ikincisinde ise mevsimlerin oluştuğu gibi olayları kavratmak, öğrencilerin hayal gücünü büyük ölçüde zorlar. Bu soyut olayları kavratmak için, mutlaka model küre, mum deneyi ve benzer bazı araçlardan yararlanarak, soyut bilgiyi somut bilgi durumuna getirmeliyiz.

1.5.5. Açıklık İlkesi ve Coğrafya

Bu ilke, öğretme ve öğrenme etkinliklerinde öğretilecek konunun açık ve anlaşılır olmasına ve öğrencinin eşya ve varlıklarla doğrudan doğruya karşı karşıya gelmesini öngörmektedir. Derste kullanılan terim ve kelimeler öğrenciler tarafından kolayca anlaşılacak şekilde açık olmalıdır. Bu nedenle derste basit ve günlük dilde kullanılan, herkesin kolayca anlayabileceği kelimeler kullanılmalıdır.

Bunun yanında öğretmen, öğrencilerin daha önce karşılaşmadığı kelime ve terimleri kullanmak zorunda kalırsa, öncelikle bunların anlamları üzerinde durmalı, öğrenciler tarafından anlaşılır hale gelmesini sağlamalıdır.

Açıklık ilkesinde bir diğer anlam ise, öğrencinin mümkün olduğu kadar fazla duyu organına hitap edilerek öğretimin kolaylaştırılmasıdır. Öğretmen öğrencileri eşyanın kendisiyle karşı karşıya getirerek veya değişik yollar izleyerek beş duyularını kullanmasını sağlamalıdır.

Bilgiler net ifadelerle kaleme alınmalı ve bu şekilde öğretilmelidir. Öğrencinin hayal gücünü zorlayan bilgiler göze, kulağa ve beyne hitap edecek şekilde verilmelidir. Bu nedenle derslerde harita, tablo, kroki, profil, slayt, grafik, şekil, fotoğraf gibi araç ve gereçlerden yararlanmak bir zorunluluktur. Çünkü öğrenmeyi kolaylaştırmanın en etkili yollarından biri, güçlü algılar yaratmaktır. Algılar ne kadar güçlü olursa, edinilen bilgilerde bu ölçüde kalıcı olacaktır.

1.5.6. Aktivite İlkesi ve Coğrafya

Yaprak, yaşayarak öğrenme ilkesi de denir. Orta öğretimde coğrafya ilminin öğretimi bu metoda uygun düşer. Bu ilkenin uygulanması coğrafya ödevleriyle mümkündür. Bu konuda ödev türleri farklı olabilir. Örneğin; harita sembolleri ve ölçekler konusu işlendikten sonra bunlarla ilgili ödevler verilebilir. Doğu Anadolu Bölgesi'ni işlemeden önce, bölgeye komşu bölgeler, ülkeler ve bölgenin il merkezlerini gösteren bir haritanın çizilmesi istenebilir.

Bu ilkeye sadece öğrencilerin faaliyeti yönünden bakılmamalıdır. Faaliyetlerde öğretmen de önemli rol düşer. Örneğin; derse giriş çıkışta zamanında girip çıkma

aktivitesi, öğrencilerle tek tek ilgilenme çabası, verdiği ödevlerin yapılıp yapılmadığını izleme aktivitesi gibi.

1.5.7. Bütünlük İlkesi ve Coğrafya

Eğitimi yapılacak konular ve verilecek bilgiler arasında bir bütünlük bulunmalıdır. Birbirinden kopuk, alakasız, ilgisiz konuların bir arada verilmesi öğrencini anlama kabiliyetini zorlar. Kesinlikle konuların arasında bir bütünlükle birlikte konularda verilen bilgilerin bütünlü de düşünülmelidir.

Birbiriyle bağlantılı ve ilişkili konuların ve bilgilerin art arda verilmesi daha kolaydır ve konuların anlaşılmasına neden olacaktır. Ancak birbirini bütünlüklemeyen ilgisiz konuların işlenmesi etkinlikleri zorlu hale getirir.

Bu nedenle de orta öğretim coğrafya ders konuları işlenirken konular arası bütünlük sağlanmalıdır. Temelde benzerlik gösteren ders konuları art arda gelecek şekilde işlenmeli ve konular arasındaki karşılıklı bağlantıların mutlaka kurulması gereklidir.

Örneğin yer kabuğunun örtü formasyonu olan topraklar, yapı, şekil ve genetik açıdan çok basit ifadelerle açıklandıktan sonra, sebep sonuç ilişkilerine dikkatleri çekmek ve bütünlük içinde konuların işlenmesi gerekir. Yine yeryuvarın yapısı ünitesi işlenirken konular bir bütünlük içinde art arda bağlantılı olacak şekilde verilmelidir. Önce jeolojik zamanlar verilmeli, sonra yer kabuğunun yapısı, daha sonra sırasıyla kayalar, yer kabuğuna etki eden iç ve dış kuvvetler işlenmelidir. Böylece konular arası hem bir bütünlük hem de sebep sonuç bütünlüğü aynı anda verilmiş olur.

1.5.8. Güncellik İlkesi ve Coğrafya

Bu ilke, öğrencilerin Yaşadıkları hayatın gerçekleriyle karşı karşıya gelmeleri ve yakın çevre, yurt ve dünya olaylarına karşı ilgi duymalarını sağlamak için ders konularıyla aktüel olaylar ve sorunlar arasında ilişki kurularak dersin işlenmesini öngörmektedir.

Ancak, bu yaklaşımın sınırlarını tespit ve tayin oldukça zordur. Öğrenciyi aktüel olayları izleyen bir düşünce ile yetiştirme çabası bazı hallerde, bütün günlerini moda,

müzik, magazin veya spor dergilerini okumaya harcayan bir tipin oluşmasına da yol açabilir.

Bu nedenle öğretimde, dengeler izleyen bir aktüalite ilkesi gözetilmelidir. Böyle bir denge büyük ölçüde ilköğretim sınıflarında sınıf öğretmenleri tarafından oluşturulur.

Ortaöğretimde aktüalite ilkesi, işlenen konuların günlük hayata yansımış yönleri açısından ele alınmalıdır. Örneğin; iklim bilgisi ünitesinde yer alan bir meteorolojik olayın öğretimi o anda yaşanan çevrede hakim olan meteorolojik parametrelerle göz önüne alınarak yapılabilir.

Öğretmeni yapması gereken, o gün konuya ilgi çekmek ve buna göre konuyu işlemektir.

Böylece öğrencilerin dikkati çekilmiş olacak ve konunun hem öğretimi hem de öğrenimi daha sağlıklı bir ortamda gerçekleşmiş olacaktır.

1.6. Coğrafya Öğretiminin Metotları

Eğitim ve öğretimde amaçlanan hedeflere ulaşılması, bu hedeflerin belli metotlar dahilinde uygulanmasına bağlıdır. Zaten çağdaş eğitim ve öğretimin en önemli karakteristik özelliği, metotlu faaliyetler ve süreçler olmasıdır. Öğretimde metot, öğrencilerin öğretimin öngördüğü amaç ve ilkelere ulaştırmak için uyulması ve uygulanması gereken en doğru ve en güvenilir yoldur.

Coğrafyada uygulanan başlıca öğretim metotları şunlardır;

1. Anlatım metodu
2. Soru cevap metodu
3. Problem çözme metodu
4. Gösteri metodu
5. Gezi – gözlem metodu
6. İş metodu
7. Deney metodu

1.7. Coğrafya Biliminin İlkeleri

1.7.1 Dağılım İlkesi

Alman beşeri Coğrafyacısı Ratzel tarafından ortaya konulmuş olan bu ilke coğrafyanın en önemli ilkelerinden biridir. Coğrafya, yeryüzündeki fiziki ve beşeri özellikleri incelerken bu özelliklerin sadece tasviriyle veya neden-sonuç ilişkilerini ilgi alanına almaz. Aynı zamanda onların yeryüzündeki dağılımını inceler. Bu ilke, coğrafya ilminin verdiği sonuçları açık bir şekilde sağlar.

Konuların pekişmesi, tam öğrenmenin sağlanması için diğer ilkelerle birlikte bu ilke de önemlidir. Örneğin, beşeri coğrafyanın konusu olan nüfusun öğretilmesinde bu ilkedен faydalanılabilir. Yeryüzünde nüfusun nerelerde sık ve yoğun, nerelerde seyrek olarak dağıtıldığı yapılan inceleme ve araştırmalar neticesinde tespit edilir. Bu dağılım hesaplanır. Bunun yanında fiziki ve beşeri coğrafyanın diğer alanlarında da bu ilkedен yararlanılabilir.

1.7.2 Bağlantı İlkesi

Bu ilke Karl Ritte ve Paul de la Blache tarafından ortaya konmuştur. Bir olayın coğrafi etüdü devamlı surette onun dünyanın benzer yerindeki bir olayla karşılaştırmak suretiyle olur. Zaten coğrafi olayların en önemli özelliklerinden biri neden ve sonuçları bakımından çok karmaşık yapıya sahip olmalarıdır. Bir olayın etüdü de ancak bağlantı ilkesinin vermiş olduğu sonuçlara göre değerlendirilebilir. Coğrafi olayların karmaşıklığı olaylar arası yoğun ilişkiden kaynaklanır. Olaylar arası yoğun ilişkiler yani bağlantılar veya bir başka deyişle birbirinin tamamlayıcısı gibi görünen coğrafya araştırmaları yapılırken olayların analiz ve sentezinde bu kullanım son derece objektif sonuçlar ortaya koymuştur. Ulaşılan sonuçların bilgi haline dönüşünü daha da kolaylaştırmıştır.

Coğrafyanın merkezinde insan olması münasebetiyle coğrafi olayları insan ve çevre ilişkilerinden ayrı olarak düşünemeyiz. Çevre yani doğal ortam ile insan sürekli birbirleriyle ilişkilidir. Bu karmaşık ilişkiler;

1. Doğal ortamın kendi içindeki karşılıklı ilişkiler
2. Doğal ortam ile insan faaliyetleri ilişkileri
3. İnsanın doğal ortamı ile ilişkileri

şeklinde sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmanın her bir kısmında söz konusu karşılıklı ilişkiler birbirleriyle bağlantılıdır.⁴⁰

Örneğin iklimin bir bölgedeki oynadığı rol ve o bölgenin fiziki coğrafyasıyla ilişkilidir. Bir bölgenin doğal bitki örtüsünü bölge ikliminden ayrı olarak bağımsız değerlendirmemeliyiz. Çünkü, iklim ve bitki örtüsü bağlantılı olaylardır.

O halde coğrafi olayları neden ve sonuçları bakımından bir ilişkiler bütünü olarak düşünmeliyiz. Verilere ulaşırken insan-çevre ve olaylar örtüsünün analizi yapılmalıdır. Böylece oluşturulan coğrafi bilgiler objektif bir hale gelir.

1.7.3 Nedensellik İlkesi

P.V Humbelt tarafından ortaya atılan bir görüştür. Bir olayın incelenmesinde hiçbir zaman yetinmemek gerekir. O olayı meydana getiren sebepleri araştırmak, sebeplerin oluşturduğu sonuçlara inmek lazımdır.

Bütün bilimlerin inceleme araştırma konularında olduğu gibi coğrafi olayların da sebep ve sonuçlarının tespiti büyük önem taşır. Çünkü her şey bir sebep-sonuç dairesinde cereyan etmektedir. Yapılan coğrafi araştırmalarda çevredeki olaylar neden-sonuç ilişkisi göz önünde bulundurularak incelenir. Coğrafya eğitimi sırasında konular öğretilirken olayların neden- sonuç ilişkileri üzerinde durulur. Zaten coğrafi olayların yeryüzünde oluşumu neden-sonuç korelasyonu şeklindedir.

Örneğin bir coğrafi sahadaki iklim, akarsu, nüfus, fiziki özelliklerin neden olduğu sonuçla değerlendirilip ortaya çıkan sonuçların ele alınıp toplum yararına sunulması gerekir.

Sonuç olarak, coğrafi düşünce ilkeleri doğrultusunda yapılan araştırmaların sonucunda derlenip toplanan verilerin öğretmen tarafından sunumu daha kolay olur ve öğrencilerin konuyu öğrenmeleri daha çabuk gerçekleşir.

⁴⁰ DOĞANAY, H. a.g.e., s.20.

3. BÖLÜM

GÜNGÖREN İLÇESİNDE FARKLI PROGRAMLAR UYGULANAN ORTA-ÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN COĞRAFYA DERSİNE İLİŞKİN TUTUMLARI İLE İLGİLİ YAPILAN ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Farklı programların uygulandığı ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarını belirlemek amacıyla Güngören ilçesinde yer alan, İzzet Ünver Lisesi, Osman Ülkümen Süper Lisesi ve Gençosman İ.M.K.B Ticaret Meslek Lisesi'nde okumakta olan ortaöğretim öğrencilerine anket uygulaması yapılmıştır. Söz konusu ilçede Fen Lisesi ve Anadolu lisesi bulunmadığı için bu üç grup okul tercih edilmiştir. Anket uygulaması yukarıda belirtilen ortaöğretim kurumlarındaki birinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Bunun nedeni coğrafya dersinin birinci sınıfta zorunlu ders olarak okutulması, daha sonraki dönemlerde ise alanlara göre tercih edilmesidir. Bu nedenle birinci sınıftan sonraki dönemlerde öğrencilerin tamamının coğrafya dersi aldığını söyleyemeyiz.

3.1. Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyo – Kültürel Yapılarına Ait Bulgular ve Değerlendirilmesi

•Okul Türünüz Nedir?

Öğrencilerin belirtilen okul gruplarından hangilerine ait olduklarını belirlemek amacıyla sorulmuştur. Buna göre, yapılan anket çalışmasına toplam 138 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 50'si genel lise, 38'i meslek lisesi ve 50'si süper lise öğrencilerinden oluşmaktadır.

Okul Türü	F	%
Genel Lise	50	36,2
Süper Lise	38	27,6
Meslek Lisesi	50	36,2
Toplam	138	100

Tablo 2: Ankete katılan öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı

•Cinsiyetiniz nedir?

Anketi cevaplayan öğrencilerin cinsiyet dağılımı hakkında bilgi edinmek amacıyla bu soru sorulmuştur. Cinsiyet dağılımı Tablo 2 ve Grafik 1 de gösterilmiştir.

Buna göre, ankete toplam 138 öğrenci katılmıştır. Bunun 65'i kız, 73'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Oran olarak baktığımızda toplam öğrenci sayısının % 47.1'i kız öğrencilerden, % 52.9'u erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

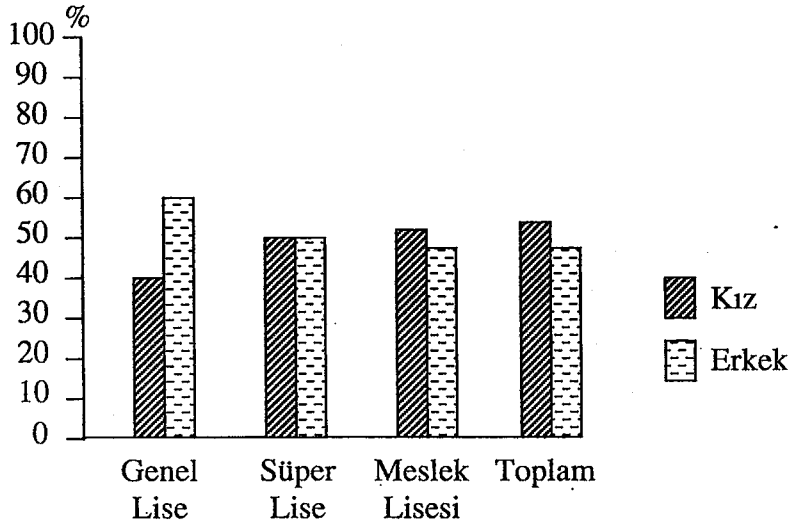
Okul türlerine göre kız ve erkek öğrencilerin dağılımına baktığımızda şu şekilde bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Genel liseden ankete katılan 50 öğrenciden 20'si kız, 30'u erkektir. Başka bir ifadeyle genel liseden ankete katılan öğrencilerin % 40'ı kız, % 60'ı erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Süper liselerden ankete katılan 38 öğrenciden 19'u kız, 19'u erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Oran olarak baktığımızda, % 50'sini kız, % 50'sini erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Meslek liselerinden ankete katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına baktığımızda toplam 50 öğrencinin 26'sını kız, 24'ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Yüzde olarak toplam öğrenci sayısının % 52'sini kız, % 48'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Cinsiyet	Genel Lise		Süper Lise		Meslek Lisesi		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Kız	20	40	19	50	26	52	65	47,1
Erkek	30	60	19	50	24	48	73	52,9
Toplam	50	100	38	100	50	100	138	100

Tablo 3: Ankete katılan öğrencilerin okul türlerine göre cinsiyet dağılımı

Grafik 1: Ankete katılan öğrencilerin okul türlerine göre cinsiyet oranları

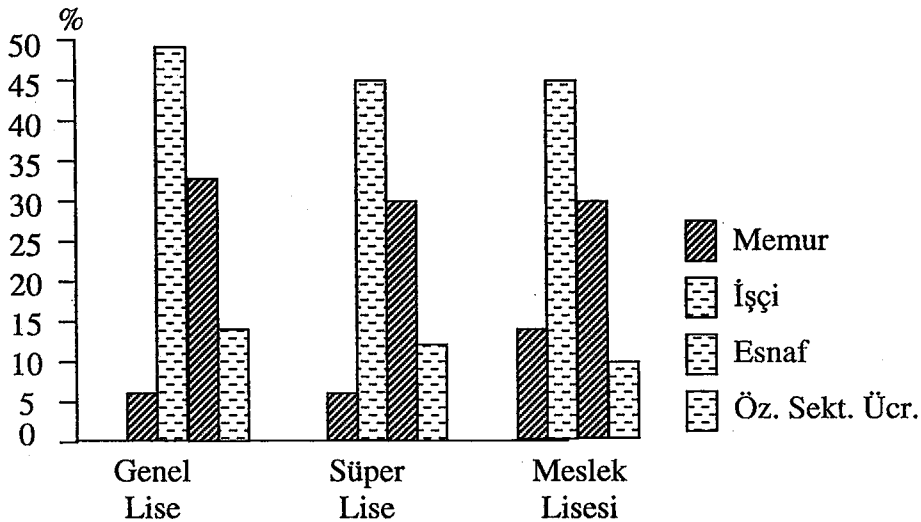
•Babanızın mesleği nedir?

Öğrencilerin sosyo – kültürel yapılarında önemli bir etken olan babalarının mesleğini öğrenmek amacıyla sorulmuştur. Ankete katılan genel lise öğrencilerinden 3'ü babasının memur, 24'ü işçi, 16'sı esnaf ve 7'si babasının özel sektörde ücretli olduğunu belirtmiştir. Oran olarak dağılımlarına baktığımızda % 6'sı memur, % 48'i işçi, % 32'si esnaf ve % 14'ü özel sektörde ücretli olarak çalışmaktadır.

Süper lise öğrencilerinden ise 3'ü babasının memur, 17'si işçi, 13'ü esnaf ve 5'i özel sektörde ücretli olarak çalıştığını belirtmiştir. Yüzdelik oranlarına bakılacak olursa; öğrencilerin babalarının % 7.8'i memur, % 44.7'si işçi, % 34.3'ü esnaf, %13. 2'si ise özel sektörde ücretli olarak çalıştığını belirtmiştir. Ankete katılan meslek liseli öğrencilerin babalarının mesleklerine bakıldığında 7'si memur, 23'ü işçi, 15'i esnaf, 5'i özel sektörde çalıştığını belirtmiştir. Bu grubun yüzdelik dağılımı ise şu şekildedir. %14'ü memur, % 46'sı işçi, % 30'u esnaf, % 10'u özel sektörde ücretli olarak çalışmaktadır.

Meslek Grupları	Genel Lise		Süper Lise		Meslek Lisesi	
	F	%	F	%	F	%
Memur	3	6	3	7,8	7	14
İşçi	24	48	17	44,7	23	46
Esnaf	16	32	13	34,3	15	30
Özel Sek. Üc.	7	14	5	13,2	5	10
Toplam	50	100	38	100	50	100

Tablo 4: Ankete katılan öğrencilerin “Babanızın mesleği nedir?” sorusuna verdikleri cevap

Grafik 2: “Babanızın mesleği nedir?” sorusuna verilen cevapların oransal olarak dağılımı

Tablo ve grafikteki bilgiler dikkate alındığında her üç okul grubunda da ankete katılan öğrencilerin babalarının benzer meslek gruplarında çalıştığı görülmektedir. Bu durum okulların bulunduğu çevrenin sosyo – kültürel yönden benzer olduğunu göstermektedir. Söz konusu öğrencilerin her üç okulda da ortalama % 45 civarında işçi olduğu gözlenmektedir. Memur ve özel sektörde çalışanların oranı daha az iken, ikinci sırayı yaklaşık % 30'luk bir oran ile esnaf grubu almaktadır.

•**Annenizin Mesleği Nedir?**

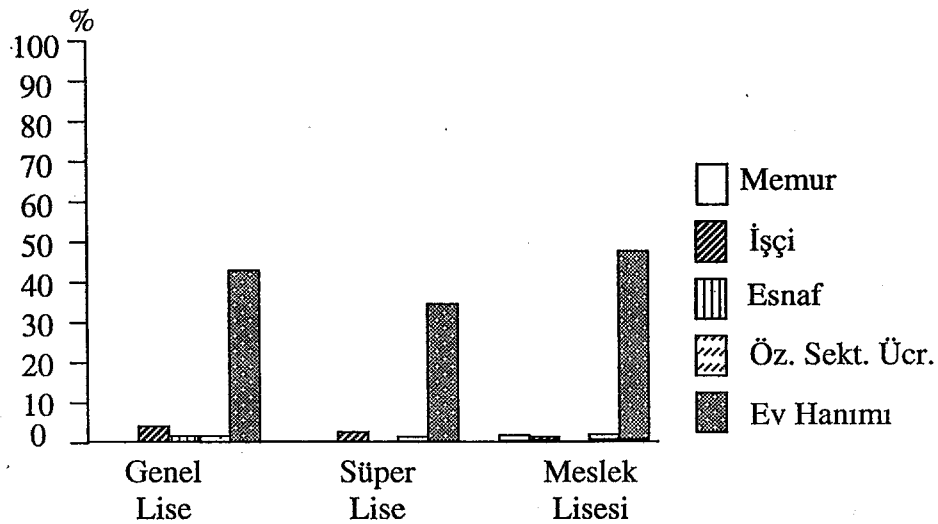
“Annenizin mesleği nedir?” sorusunu cevaplandıran genel lise öğrencilerinden 42’si annesinin ev hanımı, 6’sı işçi, 1’i esnaf, 1’i özel sektörde ücretli olduğunu belirtmiştir. Bu dağılımı yüzdelerik olarak belirtecek olursak % 84’ü ev hanımı, % 12’si işçi, % 2’si esnaf ve % 2’si özel sektörde ücretli olduğunu belirtmiştir.

Aynı soruyu cevaplandıran 38 süper lise öğrencisinden 35’i ev hanımı, 1’i özel sektörde ücretli, 2’si işçi olduğunu belirtmiştir. Yüzdelerik oranları belirtilecek olursa; % 92,2’si ev hanımı, % 2,6’sı özel sektörde ücretli, % 5,2’si işçi olduğunu belirtmiştir.

Bu soruya cevap veren meslek lisesi öğrencilerinden 47’si annelerinin ev hanımı, 1’i özel sektörde ücretli, 1’i memur ve 1’i de işçi olduğunu belirtmiştir. Yüzdelerik olarak dağılımlarına bakıldığında % 94’ü ev hanımı, % 2’si özel sektörde ücretli, % 2’si memur ve % 2’si de işçi olduğunu belirtmiştir.

Meslek Grupları	Genel Lise		Süper Lise		Meslek Lisesi	
	F	%	F	%	F	%
Memur	-	-	-	-	1	2
İşçi	6	12	2	5,2	1	2
Esnaf	1	2	-	-	-	-
Özel Sek. Üc.	1	2	1	2,6	1	2
Ev Hanımı	42	84	35	92,2	47	94
Toplam	50	100	38	100	50	100

Tablo 5: Ankete katılan öğrencilerin “Annenizin mesleği nedir?” sorusuna verdikleri cevap

Grafik 3: “Babanızın mesleği nedir?” sorusuna verilen cevapların oransal olarak dağılımı

Tablo ve grafikteki bilgiler dikkate alındığında okul gruplarının tamamında en yüksek oranın annesi ev hanımı olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Bu oran bütün okul türlerinde % 90'lar seviyesinde iken diğer meslek gruplarının ise oldukça az bir paya sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin annelerinin meslekleri üzerinde de bulundukları okuldan daha çok çevre özelliklerinin daha etkili olduğu görülmektedir. Bu bakımdan ele alındığında eğitim üzerinde etkili olan anne mesleğinin de bütün okul gruplarında eşit şartlara sahip olduğu ve öğrencilerin bu bakımdan aralarında çok fazla bir farkın olmadığı görülmektedir. Bu durum aynı zamanda ailelerin sosyo – ekonomik yapılarının birbirine benzediğini ortaya koymaktadır.

•**Babanızın Eğitim Düzeyi Nedir?**

Ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyini öğrenebilmek amacıyla bu soru yöneltilmiştir. Bu soruya cevap veren genel lise öğrencilerinden; babası ilkokul mezunu olanların sayısı 20, ortaokul mezunu olanların sayısı 14, lise mezunu olanların sayısı 10, üniversite mezunu olanların sayısı 3, yalnızca okur yazar olanların sayısı 3'tür.

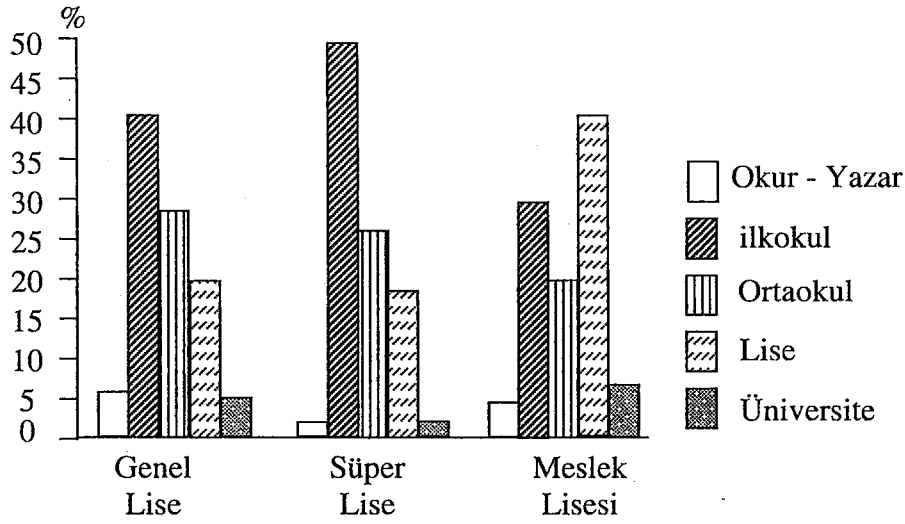
Yüzdelik olarak belirtilecek olursa ilkokul mezunlarının oranı % 40, ortaokul mezunlarının oranı % 28, lise mezunlarının oranı % 20, üniversite mezunlarının oranı % 6, yalnızca okur – yazar olanların oranı ise % 6'dır.

Ankete katılan süper lise öğrencilerinden 1 tanesinin babası yalnızca okuma – yazma bilmekte, 19 tanesinin babası ilkokul mezunu, 10 tanesinin babası ortaokul mezunu, 7 tanesinin babası lise mezunu, 1 tanesinin babası da üniversite mezunudur. Yüzdelik oranlarını belirtirsek; babası ilkokul mezunu olanların oranı % 50, ortaokul mezunu olanların oranı % 26,4, lise mezunu olanların oranı % 18,4, üniversite mezunu olanların oranı % 2,6, yalnızca okuma yazma bilenlerin oranı ise % 2,6'dır.

Meslek lisesinden ankete katılan 50 öğrenciden 2'sinin babası yalnızca okur – yazar, 15'inin babası ilkokul mezunu, 10'unun babası ortaokul mezunu, 20'sinin babası lise mezunu, 3'ünün babası ise üniversite mezunudur. Yalnızca okur – yazar olanların oranı % 4, ilkokul mezunu olanların oranı % 30, ortaokul mezunu olanların oranı % 20, lise mezunu olanların oranı % 40, üniversite mezunu olanların oranı % 6'dır.

Eğitim Düzeyi	Genel Lise		Süper Lise		Meslek Lisesi	
	F	%	F	%	F	%
Okur – yazar	3	6	1	2,6	2	4
İlkokul	20	40	19	50	15	30
Ortaokul	14	28	10	26,4	10	20
Lise	10	20	7	18,4	20	40
Üniversite	3	6	1	2,6	3	6
Toplam	50	100	38	100	50	100

Tablo 6: Ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile ilgili sonuçlar

Grafik 4: Ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumuna ait oranlar

Tablo ve grafikteki bilgiler dikkate alındığında babası ilkokul mezunu öğrencilerin oranının genel lise ve süper liselerde çok fazla olduğu, meslek lisesinde biraz daha azaldığı görülmektedir. Meslek lisesinde ise babası lise mezunu olanların oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Babası ortaokul ve lise mezunu olanların sayısı genel lise ve süper lisede aynı seviyelerde iken, meslek lisesinde babası lise mezunu olanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Üniversite mezunlarının sayısı ise her üç okul türünde de düşüktür. Öğrencilerin babalarının meslekleri okul türleri üzerinde belirleyici bir rol oynamamaktadır.

•**Annenizin Eğitim Düzeyi Nedir?**

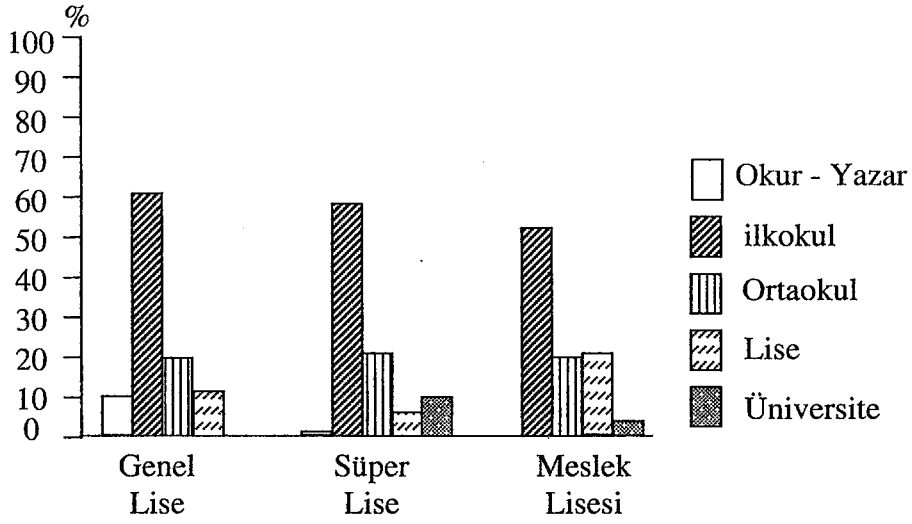
Annelerinin eğitim düzeyini öğrenmek amacıyla sorulan bu soruya cevap veren genel lise öğrencilerinden 5'i annelerinin yalnızca okur – yazar olduğunu, 30'u ilk okul mezunu olduğunu, 10'u ise ortaokul mezunu olduğunu, 5'i lise mezunu olduğunu belirtmiştir. Bu gruptaki öğrencilerin hiçbirinin annesi üniversite mezunu değildir. Yüzdelik oranlarına bakıldığında annesi yalnızca okur – yazar olan öğrencilerin oranı % 10, ilkokul mezunu olanların oranı % 60, ortaokul mezunu olanların oranı % 20, lise mezunu olanların oranı ise % 10'dur.

Aynı soruya cevap veren 38 süper lise öğrencisinden 1'i annesinin yalnızca okur – yazar olduğunu, 22'si ilkokul mezunu olduğunu, 8'i ortaokul mezunu olduğunu, 3'ü lise mezunu olduğunu, 4'ü ise üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir. Yüzdelik olarak, okur – yazar olanların oranı % 2,7, ilkokul mezunu olanların oranı % 57,9, ortaokul mezunu olanların oranı % 21, lise mezunu olanların oranı % 7,9, üniversite mezunu olanların oranı % 10,5'tir.

Meslek lisesi öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyi sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir. 50 meslek lisesi öğrencisinden 26'sı annesinin ilkokul mezunu olduğunu, 10'u ortaokul mezunu olduğunu, 11'i lise mezunu olduğunu, 3'ü ise üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir. Yüzdelik oranlarına bakılacak olursa, % 52'sinin ilkokul mezunu olduğu, % 20'sinin ortaokul mezunu olduğu, % 22'sinin lise mezunu olduğu ve % 6'sının üniversite mezunu olduğu görülecektir. Bu grupta annesi, yalnızca okur – yazar olanlar yer almamaktadır.

Eğitim Düzeyi	Genel Lise		Süper Lise		Meslek Lis.	
	F	%	F	%	F	%
Okur – yazar	5	10	1	2,7	-	-
İlkokul	30	60	22	57,9	26	52
Ortaokul	10	20	8	21	10	20
Lise	5	10	3	7,9	11	22
Üniversite	-	-	4	10,5	3	6
Toplam	50	100	38	100	50	100

Tablo 7: Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile ilgili sonuçlar

Grafik 5: Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna ait oranlar

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyine ait oranlar, daha önceki sorudaki babalarının eğitim düzeyi ile paralellik göstermektedir. Bütün okul gruplarında annesinin eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin oranı % 52 ile 60 arasında değişmekte ve en büyük paya sahip bulunmaktadır. Daha sonraki sırayı ortaokul ve lise mezunları almakta, üniversite mezunlarının oranı ise en düşük seviyeyi oluşturmaktadır. Ortaokul mezunu olanların oranı % 20 – 21 civarında, lise mezunu olanların oranı % 8 – 22 arasında, üniversite mezunlarının oranı ise % 6 – 10,5 arasındadır. Genel liselerden ankete katılan öğrencilerin hiçbirisinin annesi üniversite mezunu değildir. Bu soruda da görülmüştür ki, verilen okul gruplarındaki öğrenci annelerinin eğitim düzeyi benzerlik göstermekte ve okul türlerine göre önemli bir farklılık görülmektedir.

•Ailenizin Toplam Gelir Durumu Nedir?

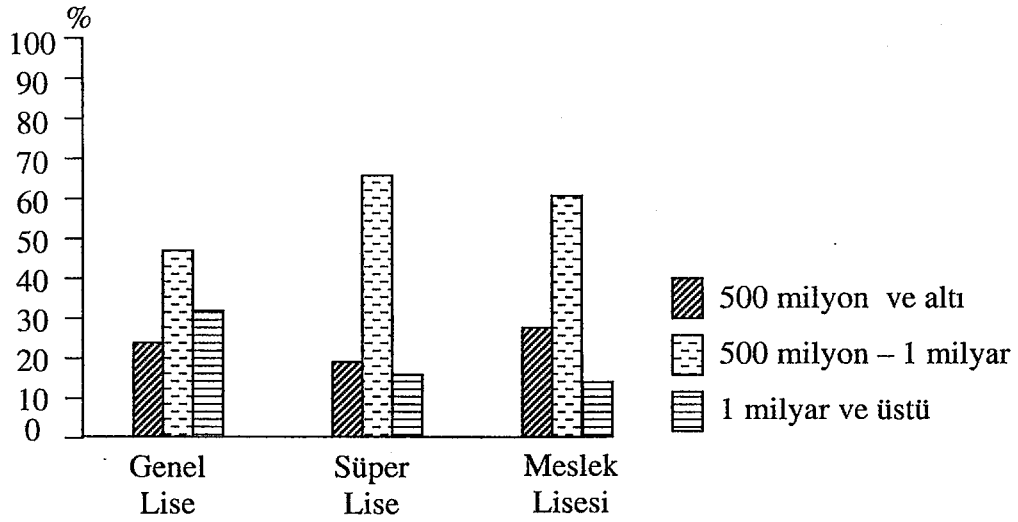
Ailelerinin ekonomik seviyeleri hakkında bilgi edinmek amacıyla sorulan bu soruya öğrenciler şu şekilde cevap vermişlerdir. Ankete katılan 50 genel lise öğrencisinden 12'si ailelerinin gelir durumunun 500 milyon ve altı olduğu, 23'ü 500 milyon ile 1 milyar arasında olduğunu, 15'i ise 1 milyar ve üzerinde olduğunu belirtmiştir. Yüzdelik dağılımlarına bakıldığında % 24'ü 500 milyon ve altı, % 46'sı 500 milyon – 1 milyar arası, % 30'u ise 1 milyar ve üzerinde olduğunu belirtmiştir.

Bu soruyu cevaplandıran 38 süper lise öğrencisinden 7'si ailelerinin gelir durumunun 500 milyon ve altı olduğunu, 25'i 500 milyon ile 1 milyar arasında olduğunu, 6'sı ise 1 milyar ve üzerinde olduğunu belirtmiştir. Yüzdelik dağılımına bakıldığında % 18,6'sı 500 milyon ve altı, % 65,7'si 500 milyon – 1 milyar arası, % 15,7'si ise 1 milyar ve üzeri olduğunu belirtmiştir.

Meslek lisesi öğrencilerinin ailelerinin gelir dağılımı ise şu şekildedir. Ankete katılan 50 öğrenciden 12'si gelir düzeyinin 500 milyon ve altı olduğunu, 30'u 500 milyon – 1 milyar arasında olduğunu, 8'i ise 1 milyar ve üzeri olduğunu belirtmiştir. Yüzdelik olarak % 24'ü 500 milyon ve altı, % 60'ı 500 milyon – 1 milyar arası, % 16'sı 1 milyar ve üzeri olduğunu belirtmiştir.

Gelir Düzeyi	Genel Lise		Süper Lise		Meslek Lis.	
	F	%	F	%	F	%
500 milyon ve altı	12	24	7	18,6	12	24
500 milyon – 1 milyar	23	46	25	65,7	30	60
1 milyar ve üzeri	15	30	6	15,7	8	16
Toplam	50	100	38	100	50	100

Tablo 8: Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin gelir durumu

Grafik 6: Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin gelir seviyelerinin oranları

Tablo ve grafikteki bilgiler incelendiğinde öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyinin birbirine benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ailelerin önemli bir bölümünü gelir seviyesi 500 milyon ile 1 milyar arasında olan grup oluşturmaktadır. bu durum aynı zamanda bu okulların bulunduğu çevrenin genel özelliğini yansıtmaktadır. Güngören ilçesinde okulların bulunduğu çevrenin gelir seviyesi diğer aile grupları içerisinde bu şekilde bir dağılım göstermektedir. Gelir seviyesinin çok yüksek olmaması öğrencilerin ileriki eğitim öğretim hayatında da önemli etkilerde bulunduğundan ülke genelinde de bu tür okullardan mezun olan öğrencilerin üniversiteye girme oranı oldukça düşük olmaktadır.

3.2. Ankete Katılan Öğrencilerin Coğrafya Dersine Karşı Olan Yaklaşımları İle İlgili Bulgular

•Coğrafya Öğretmeniniz Ders İşlerken Hangi Yöntemi Ne Sıklıkla Kullanıyor?

Anket sonuçları değerlendirildiğinde, genel liselerde en fazla kullanılan yöntemin anlatım yöntemi olduğu gözlenmektedir. Genel liselerde ankete cevap veren 50 öğrenciden % 88'i anlatım yönteminin sürekli olarak kullanıldığını, % 12'si ise bazen kullanıldığını belirtmiştir. Genel liselerde anlatım yönteminden sonra en fazla tercih edilen yöntem soru – cevap yöntemidir. Genel lise öğrencilerinden % 52'si soru – cevap yönteminin sürekli olarak kullanıldığını, % 44'ü bazen kullanıldığını, % 4'ü ise hiçbir zaman kullanılmadığını belirtmiştir. Coğrafya dersinde öğretmenlerin kullandığı bir diğer yöntem ise öğrenciye anlattırma yöntemidir. Ankete katılan genel lise öğrencilerinden % 32'si bu yöntemin her zaman kullanıldığını, % 62'si bazen kullanıldığını, % 6'sı ise hiçbir zaman kullanılmadığını belirtmiştir. Anket sonuçlarında dikkat edici bir özellik ise genel lise öğrencilerinin tamamının öğretmenlerin gezi – gözlem metodunu hiçbir zaman kullanmadığını belirtmeleridir.

Ankete katılan 38 süper lise öğrencisinden elde edilen sonuçlarda derslerde en fazla kullanılan yöntemin öğrenciye anlattırma olduğunu göstermektedir. Süper lise öğrencilerinin % 89,4'ü bu yöntemin her zaman, % 10,5'i bazen kullanıldığını belirtmişlerdir. Süper liselerde sıkça kullanılan bir diğer yöntem ise anlatım yöntemidir. Ankete katılan süper lise öğrencilerinin % 81,5'i anlatım yönteminin her zaman kullanıldığını, % 18,4'ü bazen kullanıldığını belirtmişlerdir. Süper liselerde kullanılan bir diğer yöntem de soru – cevap yöntemidir. Öğrencilerin % 47,3'ü soru cevap yönteminin her zaman kullanıldığını, % 50'si bazen kullanıldığını, % 2,6'sı ise hiçbir zaman kullanılmadığını belirtmişlerdir. Süper liselerde öğrencilerin % 100'ü gezi gözlem yönteminin hiçbir zaman kullanılmadığını belirtmişlerdir.

Ankete katılan meslek lisesi öğrencilerinin verdikleri cevaplar incelendiğinde en sık kullanılan yöntemin anlatım yöntemi olduğu görülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin % 86'sı anlatım yönteminin her zaman kullanıldığını, % 14'ü ise bazen kullanıldığını belirtmişlerdir. Meslek liselerinde anlatım yönteminden sonra kullanılan bir diğer yöntem de öğrenciye anlattırma yöntemidir. Ankete katılan öğrencilerin % 36'sı bu yöntemin her zaman kullanıldığını, % 54'ü bazen kullanıldığını, % 10'u ise

hiçbir zaman kullanılmadığını belirtmişlerdir. Yine bu okulda da gezi gözlem yönteminin kullanılmadığını belirten öğrencilerin oranı % 100'dür.

Ankete katılan öğrencilerin hiçbirisi de, ankette bunların dışında başka bir yöntem kullanılıp kullanılmadığı sorulduğu halde herhangi bir işaretleme yapmamışlardır.

Okul Türü		Anlatım		Soru cevap		Anlattırma		Gezi gözlem		Diğer	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	Her zaman	44	88	26	52	16	32	-	-	-	-
	Bazen	6	12	22	44	31	62	-	-	-	-
	Hiçbir zaman	-	-	2	4	3	6	50	100	-	-
Süper Lise	Her zaman	31	81,5	18	47,3	34	89,4	-	-	-	-
	Bazen	7	18,4	19	50	4	10,5	-	-	-	-
	Hiçbir zaman	-	-	1	2,6	-	-	38	100	-	-
Meslek Lisesi	Her zaman	43	86	7	14	18	36	-	-	-	-
	Bazen	7	14	40	80	27	54	-	-	-	-
	Hiçbir zaman	-	-	3	6	5	10	50	100	-	-

Tablo 9: Ankete katılan öğrencilerin “Coğrafya öğretmeniniz ders işlerken hangi yöntemi ne sıklıkla kullanıyor?” sorusuna verdikleri cevaplar.

Anket sonuçları değerlendirildiğinde derslerde sıklıkla anlatım veya öğrenciye anlattırma yöntemlerinin kullanıldığı, bunun yanında bir diğer sık kullanılan yöntemin de soru – cevap yöntemi olduğu gözlenmiştir. Oysa ki coğrafya gibi görselliği fazla olan bir derste daha farklı yöntemlerin kullanılması da mevcut olmalıdır. Ayrıca eğitim ve öğretim yöntemleri ve öğrenci psikolojisi açısından da görsel anlatım yöntemlerinin daha kalıcı olduğu bilinmektedir. Burada tabiki şu özelliği de göz ardı etmemek gerekir. Gerek sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, gerekse okullarımızın maddi imkanlarının kısıtlı olması bazı yöntemlerin sıklıkla kullanılmasını engellemektedir. Bu nedenle kalabalık sınıf ortamlarında daha çok anlatım yöntemi tercih edilmektedir. Burada öğretmenin yapacağı öğrenciye bilgiyi en iyi aktarabileceği bir şekilde vermesi ve o metodu seçmesidir.

•Coğrafya Dersinde En Çok kullandığınız Üç Araç Gereci kullanım Sıklığına Göre Numaralandırınız

Bir önceki soru ile de bağlantılı olan bu soru öğretmenlerin derslerde kullandıkları yöntemle birlikte hangi araçlardan yararlandıklarını tespit etmek amacıyla sorulmuştur.

Ankete katılan meslek lisesi öğrencilerinin % 100'ü haritanın sürekli olarak kullanıldığını belirtmiştir. % 4'ü tepegözün % 92'si model kürenin % 88'i grafik yönteminin % 8'i fotoğraf yönteminin de kullanıldığını belirtmişlerdir.

Süper lise öğrencilerinden ise harita kullanıyoruz diyenlerin oranı % 100, model küre diyenlerin oranı % 10,5, grafik yöntemi diyenlerin oranı % 36,8, fotoğraf diyenlerin oranı ise % 31,5'tir.

Meslek lisesi öğrencilerinin ise, % 96'sı harita kullanıldığını, % 58'i model küre kullanıldığını, % 64'ü ise grafik kullanıldığını belirtmişlerdir.

(Bu soruda öğrencilere birden fazla araç – gereç seçme hakkı verilmiştir.)

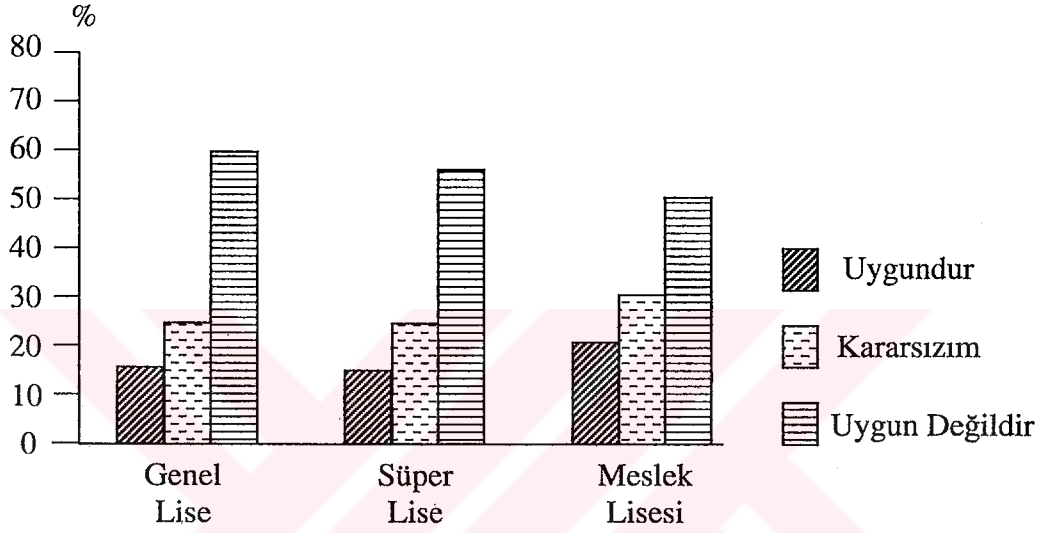
Okul Türü	Harita		Slayt		Tepegöz		CD		Model Küre		Grafik		Fotoğraf	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	50	100	-	-	2	4	-	-	46	92	44	88	4	8
Süper Lise	38	100	-	-	-	-	-	-	4	10,5	14	36,8	12	31,5
Meslek L.	48	96	-	-	-	-	-	-	29	58	32	64	-	-

Tablo 10: Öğrencilerin en çok hangi araç gerecin kullanıldığı sorusuna verdikleri

•İlköğretim Okullarında Aldığım Coğrafya Dersi Yeterliydi

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	8	16	12	24	30	60
Süper Lise	6	15,7	10	26,2	22	57,8
Meslek Lisesi	10	20	15	30	25	50

Tablo 11: Liseden önceki coğrafya eğitiminin yeterli olup olmadığını ile ilgili veriler

Grafik 7: Liseden önceki coğrafya eğitiminin yeterli olup olmadığını gösteren oranlar

Tablo ve grafikteki bilgiler incelendiğinde her üç okul türünde de öğrencilerin liseden önceki dönemlerde almış oldukları coğrafya öğretiminin yeterli olmadığı görülmektedir. Coğrafya öğretiminin yeterli olmadığını söyleyenlerin oranı genel liselerde % 60, süper liselerde % 57,8, meslek liselerinde % 50'dir. İlköğretimdeki coğrafya öğretiminin yeterli olduğunu söyleyenlerin oranı ise genel liselerde % 60 iken, süper liselerde bu oran % 15,7'ye düşmekte, meslek liselerinde ise % 20'ye çıkmaktadır. Kararsız olan öğrencilerin oranı ise genel liselerde % 24, süper liselerde % 26,2, meslek liselerinde % 30'dur.

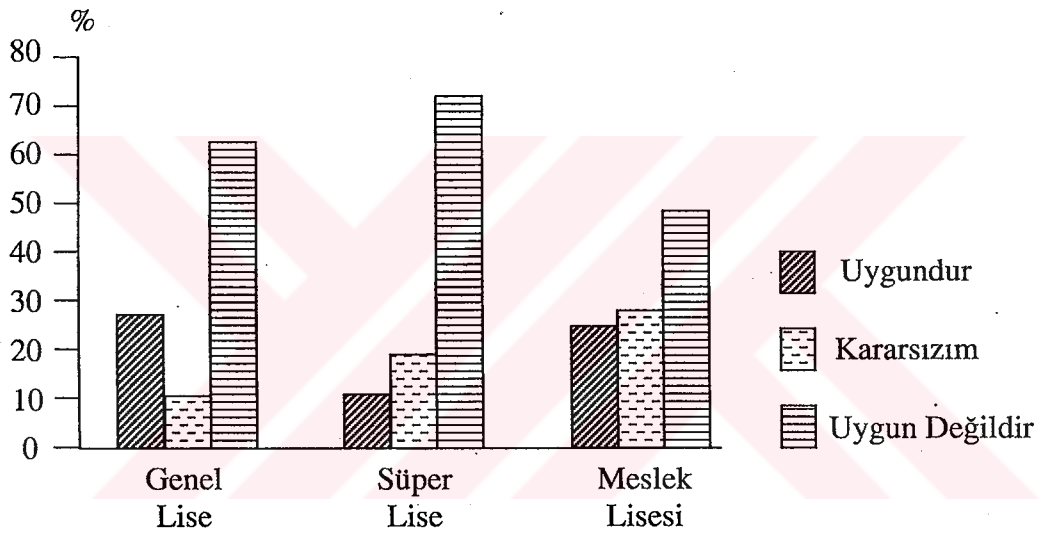
Tablo ve grafikteki bilgiler dikkate alındığında öğrencilerin bir önceki soruda ifade edilen "Coğrafya ile ilgili meslek seçmek ister misiniz?" sorusuna neden büyük bir bölümünün hayır cevabını verdikleri ortaya çıkmaktadır. Coğrafya dersi liseden önceki yıllarda öğrencilere sevdiremediği veya yeterince ilgileri çekilemediği için coğrafya ile ilgili bir seçim yapmak istememektedirler. Ayrıca her üç okul türündeki öğrencilerinde yeterli bulmamaları ilköğretimdeki coğrafya dersi ve müfredatı üzerinde

özellikle durulması gereken bir konudur. “Neden bu kadar zevkli bir ders öğrencilere sevdiremiyor?” Bu sorunun cevapları çok iyi araştırılmalıdır.

•Okullarda Coğrafya Dersi Olmasaydı Daha İyi Olurdu

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	14	28	5	10	31	62
Süper Lise	28	10,4	7	18,4	27	71
Meslek Lisesi	12	24	14	28	24	48

Tablo 12: Okullarda coğrafya dersi olmasaydı daha iyi olurdu görüşüne ait veriler

Grafik 8: Okullarda coğrafya dersi olmasaydı daha iyi olurdu görüşüne ait oranlar

Tablo ve grafikteki bilgiler değerlendirildiğinde, coğrafya dersi olmasaydı daha iyi olurdu diyen öğrencilerin oranı genel liselerde % 28, süper liselerde % 10,4 , meslek liselerinde ise % 24’dür. Bu sonuçlar dikkate alındığında genel lise ve meslek liselerinde öğrencilerin önemli bir bölümünün coğrafya dersinin önemini kavrayamadıkları ve fazladan gereksiz bir ders olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Süper liselerde ise bu oran biraz daha düşük olmasına rağmen yine de % 10,4 küçümsenmeyecek bir rakamdır. Bu görüşe katılmayan öğrencilerin oranı ise genel liselerde % 62, süper liselerde % 71, meslek liselerinde ise % 48’dir bu durum sevindirici bir durumdur. Çünkü söz konusu öğrencilerin önemli bir bölümünün coğrafya dersinin önemini ve kendileri için olan gerekliliğini kavradıkları gözlenmektedir. Bu konuda kararsız olan

öğrencilerin oranı ise, genel liselerde % 10, süper liselerde % 18,4, meslek liselerinde ise % 28'dir. bu oranın meslek liselerinde daha fazla olması normal karşılanmalıdır.

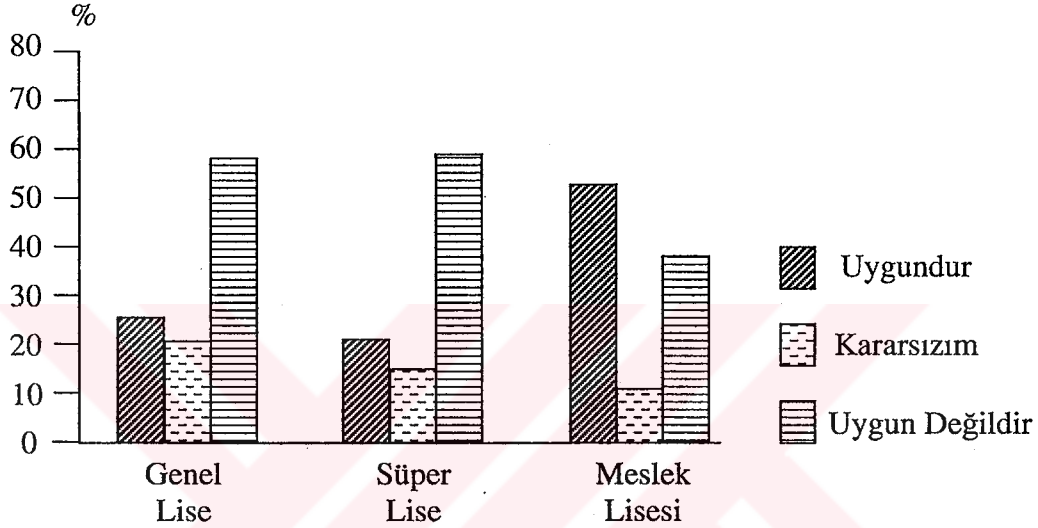
Sonuç olarak hangi okul türünde bulunursa bulunsun öğrencilere coğrafya dersinin, başka bir ifadeyle yaşadığı çevrenin ve dünyanın genel özelliklerini tanımanın önemi çok iyi bir şekilde öğretilmelidir. Bu ise sancak coğrafya öğretmenlerinin daha ilgi çekici, daha zevkli işleyecekleri bir coğrafya dersi ile mümkün olacaktır.

•Mümkün Olsa Coğrafya Dersi Yerine Başka Ders Alırdım

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	12	24	10	20	28	56
Süper Lise	8	21	6	15,7	22	57,8
Meslek Lisesi	26	52	5	10	19	38

Tablo 13: Mümkün olsa coğrafya yerine başka ders alırım görüşüne ait veriler

Grafik 9: Mümkün olsa coğrafya yerine başka ders alırım görüşüne ait oranlar

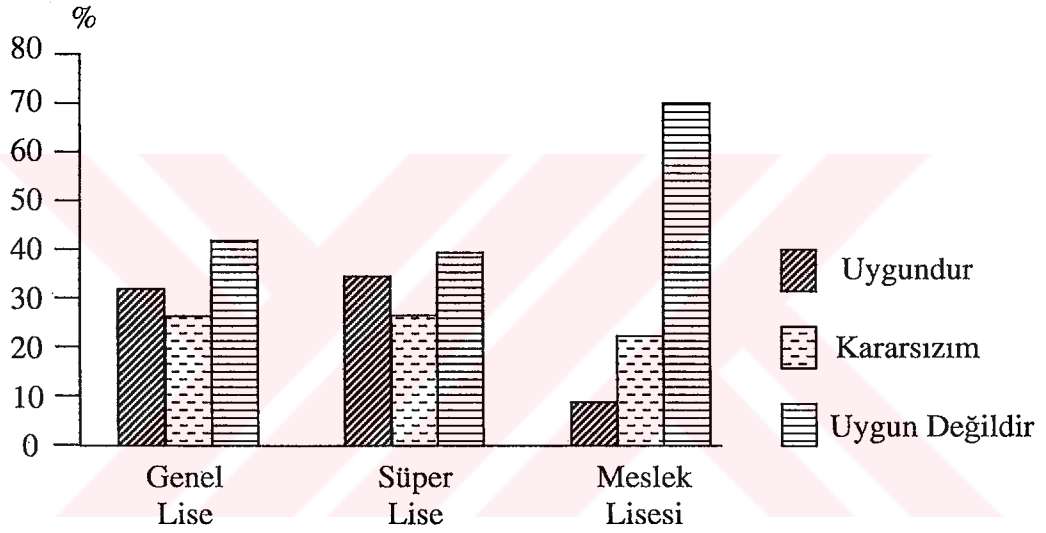
Tablo ve grafikteki bilgiler dikkate alındığında ortaya çıkan sonucun coğrafya dersi adına düşündürücü olduğu görülmektedir. Bir önceki görüş olan “Okullarda coğrafya dersi olmasaydı iyi olurdu” görüşüne katılanların oranı daha düşük iken, burada ifade edilen “Mümkün olsa coğrafya yerine başka ders alırım” görüşüne katılanların oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu iki sonuç birbiri ile çelişmektedir. Coğrafya yerine başka ders almayı tercih edenlerin oranı genel liselerde 24, süper liselerde % 21, meslek liselerinde ise % 52’dir. Bu oranın meslek liselerinde daha fazla oluşu coğrafya adına kaygı vericidir. Bu görüşe katılmayanların oranları ise genel liselerde % 56, süper liselerde % 57,8, meslek liselerinde ise % 38’dir. Coğrafya dersi yerine başka ders almayı tercih etmiyorum diyenlerin oranının çok yüksek olmaması coğrafya adına düşündürücüdür. Bu oranın meslek liselerinde biraz daha düşük olması coğrafya dersine karşı olan ilginin de daha az olduğunu göstermektedir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 20, süper liselerde % 15,7, meslek liselerinde ise % 10’dur. Bu bilgiler dikkate alındığında ortaya çıkan sonuç, türü

ne olursa olsun ortaöğretim kurumlarının tamamında öğrencilere coğrafya dersinin öneminin çok iyi anlatılması ve sevdirmesi gerekliliğidir.

•*Dersler Arasında En Çok Coğrafyadan Hoşlanırım*

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	16	32	13	26	21	42
Süper Lise	13	34,2	10	26,2	15	39,4
Meslek Lisesi	4	8	11	22	35	70

Tablo 14: Ankete katılan öğrencilerin coğrafya dersinden hoşlanıp hoşlanmamalarına ilişkin veriler

Grafik 10: Öğrencilerin coğrafya dersinde hoşlanıp hoşlanmama oranları

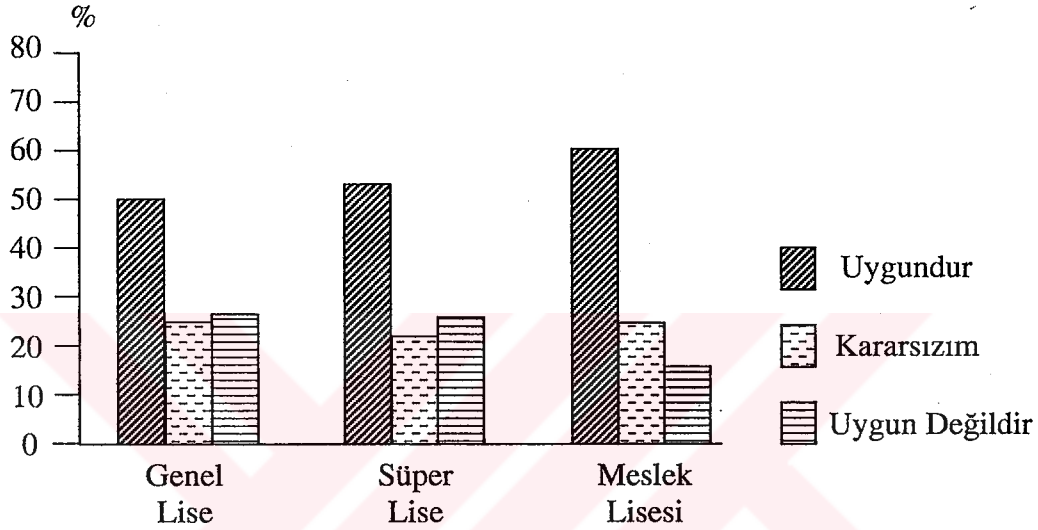
Ankete katılan öğrencilerden genel liselilerin % 32'si, süper liselilerin % 34,2'si, meslek liselilerin ise % 8'i dersler arasında en çok coğrafyadan hoşlandığını belirtmiştir. Bu oranların düşük olması düşündürücü bir sonuçtur. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 42, süper liselerde % 39,4, meslek liselerinde ise % 70'dir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 26, süper liselerde % 26,2, meslek liselerinde ise % 22'dir. Bu sonuçlar dikkate alındığında okul türlerinin tamamında ve özellikle meslek liselerinde coğrafyanın öğrenciler tarafından pek fazla sevilmeyen bir ders olduğu görülmektedir.

Bu konuda öncelikli olarak yapılması gereken coğrafya dersinin neden önemli olduğunun çok iyi bir şekilde kavratılması ve coğrafya dersi anlatılırken kullanılan tekniklerin öğrencilerin ilgisini artırıcı yönde olması tercih edilmelidir.

•Coğrafya Dersi Çok Zor

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	25	50	12	24	13	26
Süper Lise	20	52,6	8	21	10	26,3
Meslek Lisesi	30	60	12	24	8	16

Tablo 15: Öğrencilerin coğrafya dersinin zorluğu ile ilgili verdiği cevaplar

Grafik 11: Öğrencilerin coğrafya dersinin zorluğu ile ilgili tutumları

Ankette ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde, bu görüşle ilgili çok çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ankete katılan genel lise öğrencilerinden % 50'si, coğrafya dersinin zor olduğu görüşüne katılırken, % 24'ü kararsız kalmış, % 26'sı ise bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Süper liselerde ise öğrencilerin % 52,6'sı bu görüşe katıldığını ifade ederken, % 21'i kararsız kalmış, % 26,3'ü ise katılmadığını belirtmiştir. Meslek lisesi öğrencilerinin ise % 60'ı coğrafya dersinin zor olduğunu belirtirken, % 24'ü kararsız olduğunu, % 16'sı ise katılmadığını ifade etmiştir.

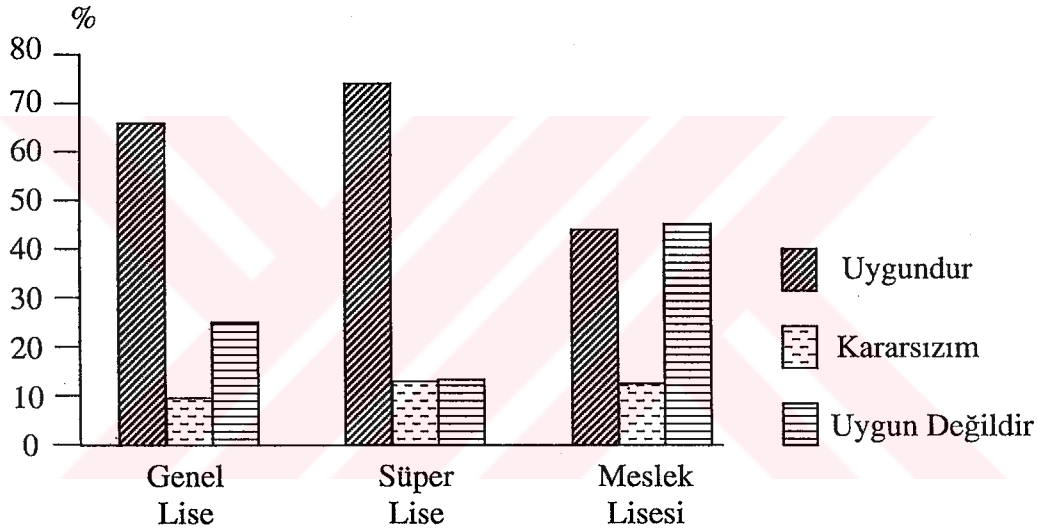
Öğrenciler bu değerlendirmeleri yaparken genelde sınav sonuçlarını ölçüt olarak almışlardır. Orta öğretimde daha çok ezbere dayalı konular işlenmekte ve sınavlarda da yine aynı şekilde ezber ağırlıklı sorular sorulmaktadır. Bu durum ise öğrenciye hem sıkıcı gelmekte, hem de coğrafyanın çok zor bir ders olmasına neden olmaktadır. Oysa ki ÖSS'de sorulan soruların mantığı dikkate alındığında ezberden uzak, mantıksal düşünme, yorum yapabilme, bilgiyi kullanabilme yönünde sorular gelmektedir. Bu konuda yapılacak olan çalışma öncelikle coğrafi konular anlatılırken

ezberden uzak, görselliğe önem veren, öğrenci ilgisini daha da artırıcı yöntemlerin kullanılması olacaktır.

•*Coğrafya Ödevi Yapmak Hoşuma Gider*

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	33	66	5	10	12	24
Süper Lise	28	73,6	5	13,1	5	13,1
Meslek Lisesi	22	44	6	12	22	44

Tablo 16: Ankete katılan öğrencilerin “Coğrafya ödevi yapmak hoşuma gider görüşüne karşı tutumları

Grafik 12: “Coğrafya ödevi yapmak hoşuma gider.” görüşüne karşı tutumlarının oranı.

Anketten çıkan sonuç değerlendirildiğinde öğrencilerin önemli bir bölümünün coğrafya ödevi yapmaktan hoşlandığı gözlenmektedir. Bu durum gerçekten de çok ilginçtir. Şöyle ki, daha önceki görüşlerde öğrencilerin coğrafya dersini ilk tercih etmeyeceklerini bildirdikleri halde veya coğrafyanın zor bir ders olduğunu belirtmelerine rağmen ödev yapmaktan hoşlanmaları ilginç bir durumdur. Buna göre asıl sorunun coğrafya dersinin öğretilmesi sırasında kullanılan tekniklerin, sınavlarda sorulan soruların oldukça önemli olduğu görülmektedir. Coğrafya ödevi yapmak hoşuma gider diyenlerin oranı genel liselerde % 66 iken, süper liselerde % 73,6, meslek liselerinde ise % 44’tür. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 24, süper liselerde

% 13,1, meslek liselerinde ise % 44'tür. Genel liselerden % 10, süper liselerden % 13,1, meslek liselerinden ise % 12'si bu konuda kararsız olduğunu belirtmektedir.

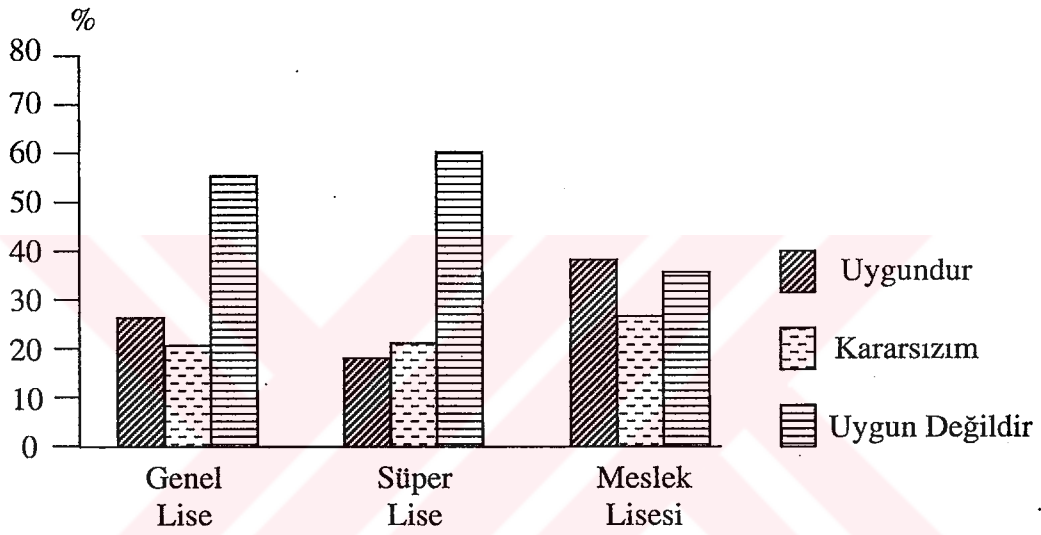
Öğrencilerin coğrafya ödevi verilirken daha çok ilgi çekici, araştırmaya yönelik, ezberden uzak ödevlerin verilmesine dikkat edilmelidir. Bu şekilde coğrafya dersine karşı ilgisi daha az olan öğrencilerin ilgisi de bu şekilde artırılarak coğrafya ile ilgilenmeleri sağlanabilir.

•Coğrafya Dersini Sevmiyorum

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	13	26	10	20	27	54
Süper Lise	7	18,4	8	21	23	60
Meslek Lisesi	19	38	13	26	18	36

Tablo 17: Ankete katılan öğrencilerin “Coğrafya dersini sevmiyorum” görüşüne katılma durumları

Grafik 13: “Coğrafya dersini sevmiyorum” görüşüne katılıp katılmama oranları

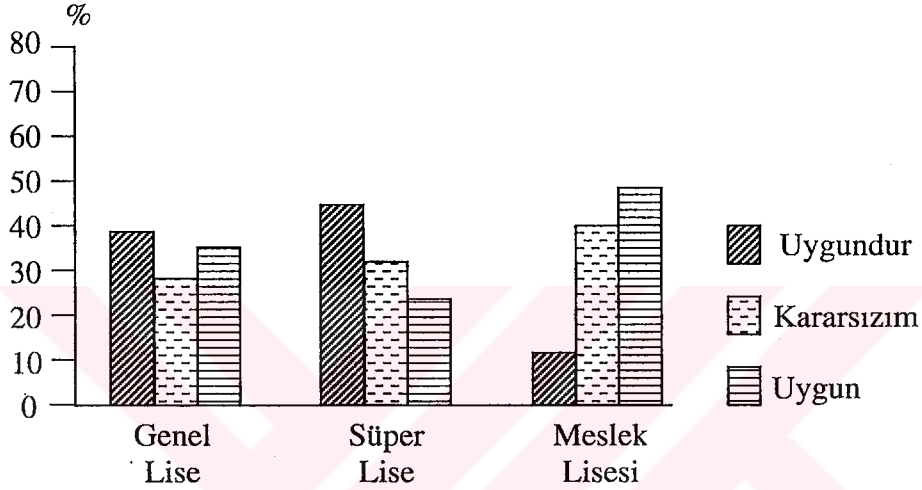
Coğrafya dersini sevmiyorum diyenlerin oranının genel ve süper liselerde düşük iken, meslek liselerinde biraz daha fazla olduğu gözlenmektedir. Coğrafya dersini sevmiyorum diyenlerin oranı genel liselerde % 26 iken, süper liselerde % 18,4, meslek liselerinde ise % 38’dir. bu konuda kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 20 iken, süper liselerde % 21, meslek liselerinde % 26’dır. bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 54 iken, süper liselerde % 34,2, meslek liselerinde ise % 36’dır.

Okul türlerinin tamamında coğrafya dersini sevmiyorum diyenlerin oranı en azdır. Bu durum sevindirici iken, katılmayanların oranının çok fazla olmaması coğrafya adına yapılacak çalışmaların önemini belirtmektedir.

•Coğrafya Dersini Hiç Sıkılmadan Zevkle Çalışırım

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	19	38	14	28	17	34
Süper Lise	17	44,7	12	31,5	9	23,6
Meslek Lisesi	6	12	20	40	24	48

Tablo 18: Ankete katılan öğrencilerin “Coğrafya dersini hiç sıkılmadan zevkle çalışırım.” görüşüne katılma durumları.

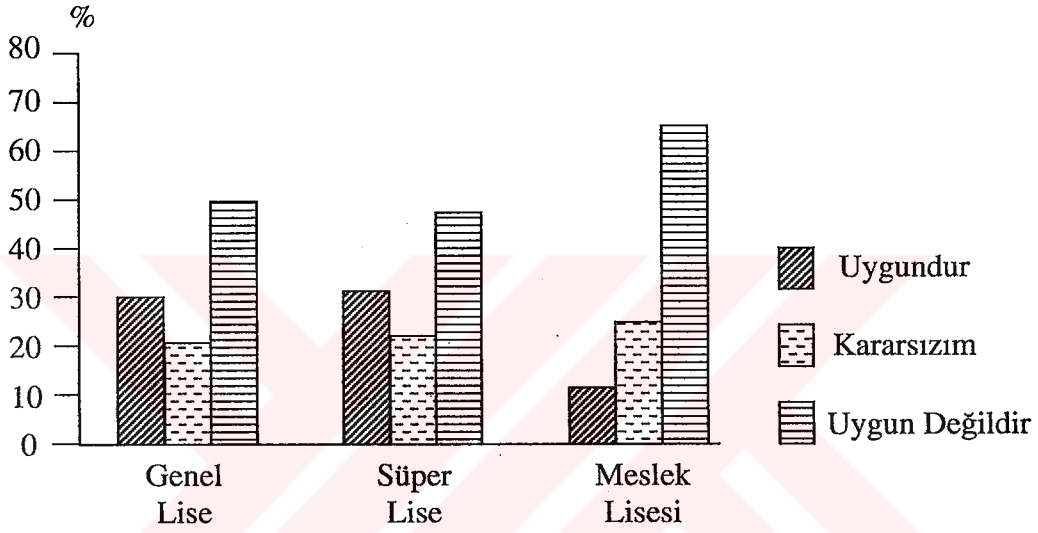
Grafik 14: “Coğrafya dersini hiç sıkılmadan zevkle çalışırım.” görüşüne katılma oranları.

Ankete katılan öğrencilerden, genel liselerde okuyanların % 38’i, süper liselerde okuyanların % 44,7’si, meslek liselerinde okuyanların ise % 12’si coğrafya dersini hiç sıkılmadan zevkle çalıştığını belirtmiştir. Bu oranın meslek liselerinde düşük olması öğrencilerin derse karşı olan ilgilerinin azlığından kaynaklanmaktadır. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 34, süper liselerde % 23,6, meslek liselerinde ise % 48’dir. oranın en yüksek olduğu okul türü meslek liseleridir. Meslek liselerinde bu oranın oldukça yüksek olması olumsuz bir durumdur. Bu oranın azaltılması ve öğrencilerin coğrafyayı zevkle çalışır bir hale gelmesi ancak dersin sevdinilmesi ile mümkün olacaktır. Anket sonuçlarında çıkan ilginç bir sonuç ise öğrencilerin bu konuda büyük bir oranda kararsız olmasıdır. Öğrenciler coğrafya dersini çalışmaktan hoşlanıp hoşlanmadığı konusunda tam anlamıyla bir karar verememişlerdir. Kararsızların oranı genel liselerde % 28, süper liselerde % 31,5, meslek liselerinde ise % 40’tır. Öğrencilerin coğrafya dersini zevkle sıkılmadan çalışması ancak dersin sevdinilmesi ile mümkün olacaktır. Ayrıca coğrafya konuları anlatılırken veya ödevler verilirken öğrencilerin sıkılmaması, ilginin çekilmesi dikkate alınmalıdır.

•Coğrafya Dersine Zamanının Önemli Bir Kısımını Ayırırım

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	15	30	10	20	25	50
Süper Lise	12	31,5	8	21	18	47,3
Meslek Lisesi	6	12	12	24	32	64

Tablo 19: “Zamanımın önemli bir kısmını coğrafya dersine ayırırım” görüşüne katılma durumu.

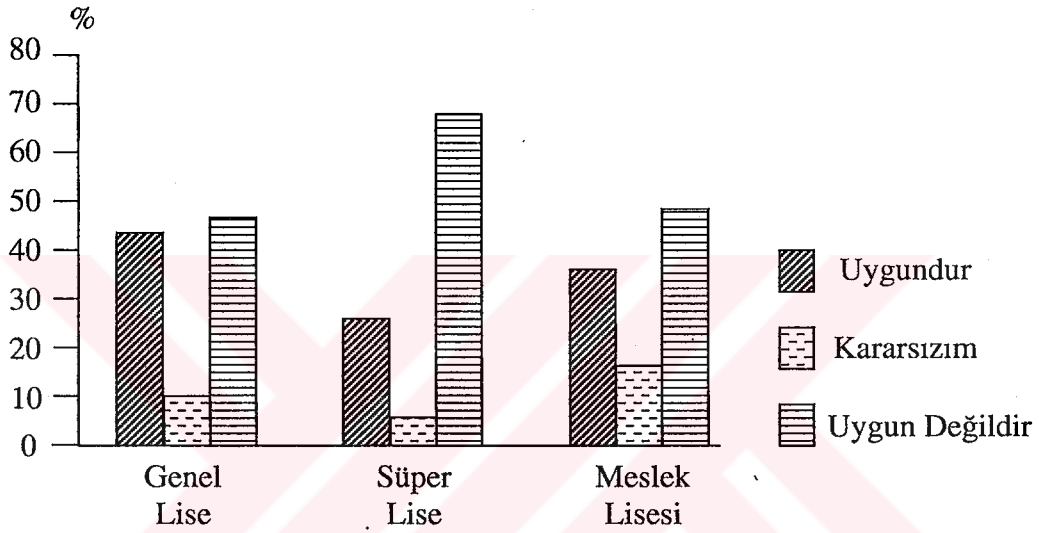
Grafik 15: “Zamanımın önemli bir bölümünü coğrafya dersine ayırırım” görüşüne katılma oranları

Bu anket sonucunda ortaya çıkan görüşler, bir önceki görüşlerle paralellik göstermektedir. Nasıl ki bir önceki görüşte öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafya dersi çalışmaktan hoşlanmadıklarını belirtmişlerse, bu görüşte de çoğunluğu zamanlarının önemli bir kısmını coğrafya dersine ayırmadıklarını belirtmişlerdir. Zamanının önemli bir kısmını coğrafya dersine ayıranların oranı genel liselerde % 30, süper liselerde % 31,5, meslek liselerinde ise % 12’dir. bu görüşe katılma-yanların oranı ise genel liselerde % 50, süper liselerde % 47,3, meslek liselerinde ise % 64’tür. Görüldüğü gibi öğrencilerin önemli bir bölümü zamanlarını coğrafyaya ayırmadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç coğrafya dersinin yeterince sevdirememesinin üzücü bir sonucudur. Bu dersin daha zevkli bir hale getirilmesinde ise en önemli görev coğrafya öğretmenlerine düşmektedir. Bu görüşte kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 20, süper liselerde % 21, meslek liselerinde ise % 24’tür.

•Coğrafya Dersine Sadece Sınıf Geçmek İçin Çalışırım

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	22	44	5	10	23	46
Süper Lise	10	26,2	2	5,2	26	68,4
Meslek Lisesi	18	36	8	16	24	48

Tablo 20: “Coğrafya dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım” görüşüne katılma durumları

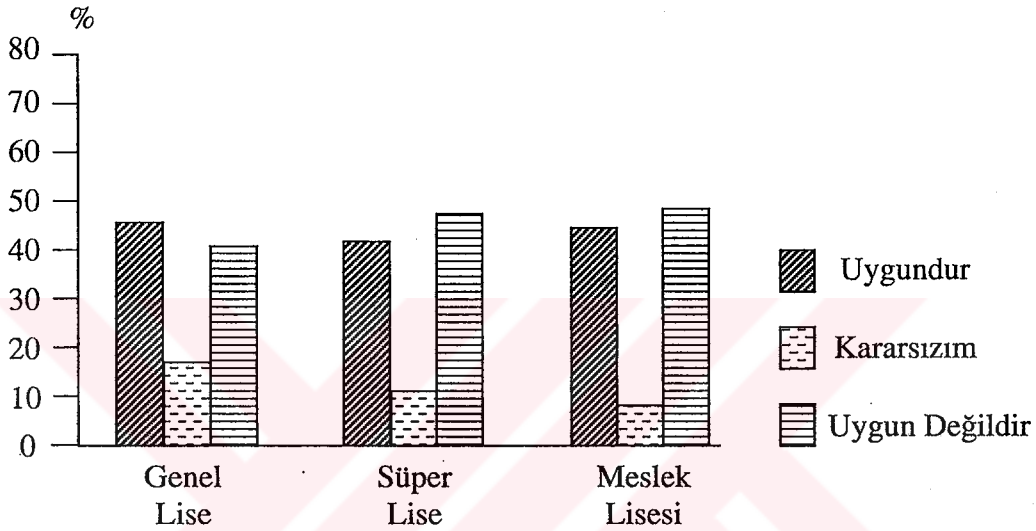
Grafik 16: “Coğrafya dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım” görüşüne katılma oranları.

Tablo ve grafikten çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde, aslında daha önceki sonuçlarla birlikte ele alındığında şaşırtıcı bir sonucun ortaya çıktığı görülecektir. Coğrafya dersine zamanlarının önemli bir kısmını ayırmayan ve coğrafya dersini zevkle çalışmayan bir öğrenci grubunun çoğunluğunun vereceği cevabın bu dersi sadece sınıf geçmek için çalışmak şeklinde olacağı düşünülürken, büyük bir bölümü bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Sadece sınıf geçmek için çalışanların oranı ise diğer sonuçlara göre daha düşüktür. Bu oran genel liselerde % 44, süper liselerde % 26,2, meslek liselerinde ise % 36’dır. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 46, süper liselerde % 68,4, meslek liselerinde ise % 48’dir. Bu oranın en yüksek olduğu okul türü başarı ortalaması biraz daha yüksek olan süper liselerdir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise aşağı yukarı bütün okul türlerinde düşüktür. Genel liselerde % 10, süper liselerde % 5,2, meslek liselerinde ise % 16’dır. Bu oranın da en düşük olduğu okul türü süper liselerdir.

•Coğrafya Dersine de Her Ders Gibi Zorunlu Olduğum İçin Çalışıyorum

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	22	44	8	16	20	40
Süper Lise	16	42,1	4	10,5	18	47,3
Meslek Lisesi	22	44	4	8	24	48

Tablo 21: “Coğrafya dersine de her ders gibi zorunlu olduğum için çalışıyorum” görüşüne katılma durumları.

Grafik 17: “Coğrafya dersine de her ders gibi zorunlu olduğum için çalışıyorum” görüşüne katılma oranları.

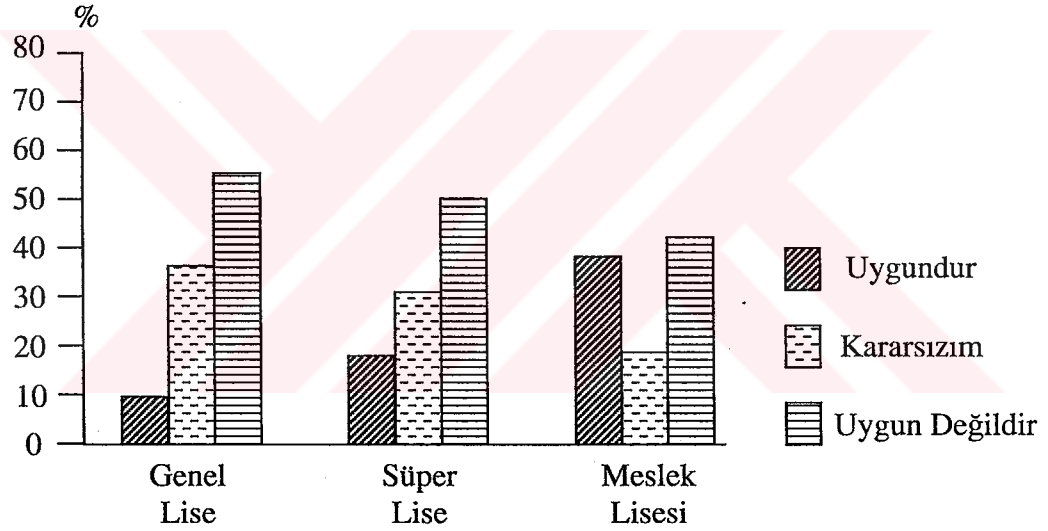
Böyle bir sorunun ankette yer almasının sebebi, öğrencilerin ders çalışırken aynı zamanda bütün derslere bakış açısını tespit etmektir. Çünkü öğrenciler bu görüşe verecekleri yanıtla, sadece coğrafya dersi hakkında değil, diğer dersler hakkında da bir görüş belirtmiş olacaklardır. Bir önceki görüşte sadece coğrafya dersine zorunluluktan çalışma oranları tespit edilmiştir. Coğrafya dersine de her ders gibi zorunlu olduğum için çalışıyorum diyenlerin oranı genel liselerde % 44, süper liselerde % 42,1, meslek liselerinde ise % 44’tür. Bu oranın yüksek oluşu sadece coğrafya açısından değil eğitimin tamamı açısından kaygı vericidir. Buradan çıkan sonuca göre öğrencilerin % 50’ye yakını neredeyse bütün derslere karşı ilgisiz ve bu dersleri istemeden, zorunlu olduğu için çalışmaktadır. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 40, süper liselerde % 47,3, meslek liselerinde ise % 48’dir. bu oranlar aşağı yukarı uygundur diyenlerle aynı seviyededir. Halbuki uygun değildir diyenlerin oranının çok daha fazla olması gerekirdi. Bu konuda kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 16, süper liselerde % 10,5, meslek liselerinde ise % 8’dir.

Ankete katılan öğrencilerin coğrafya ile birlikte bütün dersleri sadece zorunluluk nedeniyle çalışmalarındaki en önemli etmen bu derslerin onlar için ne kadar yararlı olduğunun tam anlamıyla anlatılamamasından ileri gelmektedir. Bu ise ülkemizde eğitim açısından üzerinde özellikle durulması gereken bir konudur.

•Coğrafya Dersine Çalışmanın Teşvik Edici Hiçbir Yanı Yok

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	5	10	18	36	27	54
Süper Lise	7	18,4	12	31,5	19	50
Meslek Lisesi	19	38	9	18	21	42

Tablo 22: “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok” görüşüne katılma durumları.

Grafik 18: “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok” görüşüne katılma oranları

Daha önceki görüşlerle bağlantılı olan ve öğrencilerin coğrafya dersine çalışmalarında veya sadece zorunlu oldukları için çalışmalarındaki etkenlerin araştırılması amacıyla böyle bir görüş ifade edilmiştir. Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici bir yanı olmadığını belirten öğrencilerin oranı genel liselerde % 10, süper liselerde % 18,4, meslek liselerinde ise % 38’dir. Bu oranlar öğrencilerin coğrafya dersine karşı daha alakalı olduğu genel lise ve süper liselerde düşük iken, öğrencilerin daha az alakalı olduğu ve daha az ilgi gösterdiği meslek liselerinde oldukça yüksektir. Bu görüşe katılmayanların oranı ise bütün okul türlerinde daha fazladır. Genel liselerde öğrencilerin % 54, süper liselerde % 50 ve meslek liselerinde %42’si bu görüşe katılmadık-

larını, başka bir ifade ile kendileri için coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici bir yanı olduğunu belirtmişlerdir. Kararsız olanların oranı ise küçümsenmeyecek kadar fazladır. Genel liselerde öğrencilerin % 36'sı, süper liselerde % 31,5'i, meslek liselerinde ise % 18'i bu konuda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

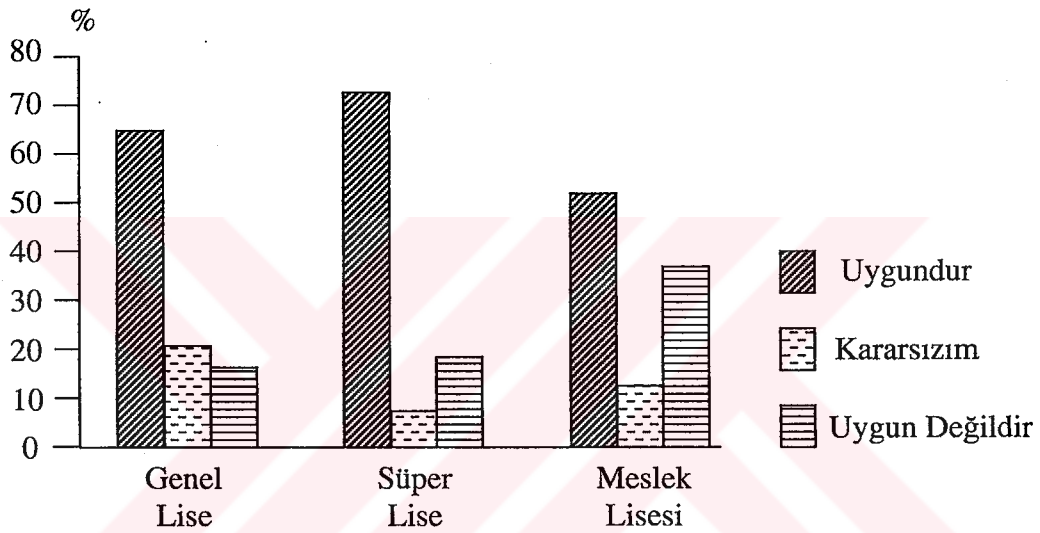
Sonuç olarak coğrafya dersine çalışmanın öğrenci açısından olumlu olan teşvik edici özelliklerinin ortaya konması tabiki coğrafya öğretmenlerine bağlıdır. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi daha zevkli olarak işlenen bir coğrafya dersinin veya öğrencilerin ilgisini çekici ödevlerin verilmesinin coğrafya dersine karşı ilgiyi artıracak bir gerçektir.

•Coğrafya Dersinde Öğrendiğim Bilgileri Çevreme Aktarmak Hoşuma Gider

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	32	64	10	20	8	16
Süper Lise	28	73,6	3	7,8	7	18,4
Meslek Lisesi	26	52	6	12	18	36

Tablo 23: “Coğrafya dersinde öğrendiğim bilgileri çevreme aktarmak hoşuma gider” görüşüne katılma durumları.

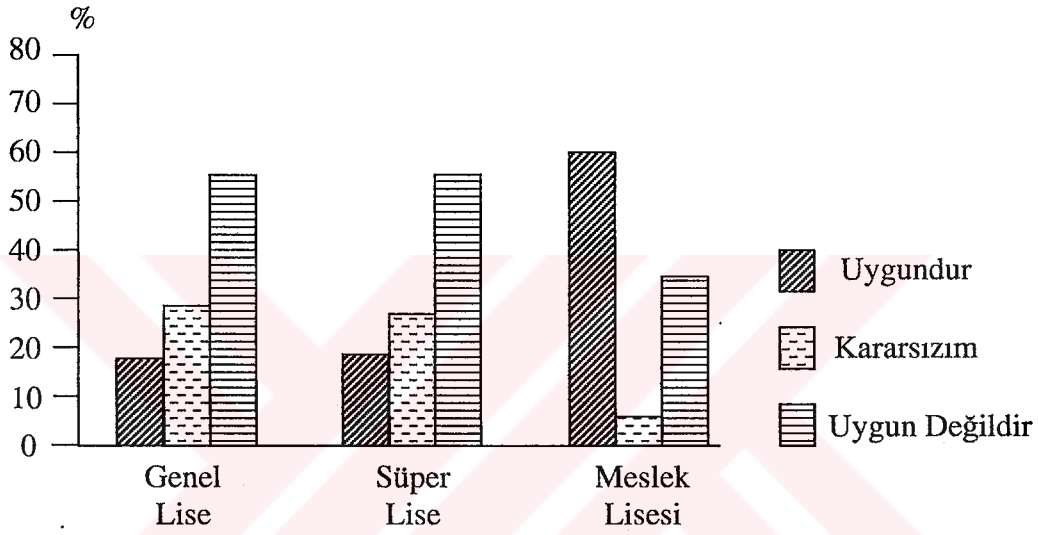
Grafik 19: “Coğrafya dersinde öğrendiğim bilgileri çevreme aktarmak hoşuma gider” görüşüne katılma oranları

Ankete katılan öğrencilerin önemli bir kısmının, coğrafya dersinde öğrendiği bilgilerin önemli bir bölümünü çevresine aktardığı gözlenmektedir. Bu oran genel liselerde % 64, süper liselerde % 73,6, meslek liselerinde ise % 52’dir. Öğrendiği bilgileri başkalarına aktarması ancak konuların günlük yaşantımızdaki örneklerden verilmesi ile mümkündür. Eğitim açısından da değerlendirildiğinde öğrencilerin günlük hayatla özdeşleştirdikleri konuları veya bilgileri daha uzun süreli olarak akılda tuttukları gözlenmiştir. Coğrafya dersi bu bakımdan oldukça elverişlidir. İçerdiği konuların birçoğu öğrencinin günlük yaşantısında karşılaştığı özelliklerle alakalıdır. Coğrafya öğretmenlerimiz bu konuya dikkat ederek, anlatacakları konuları günlük hayatta bağ kurarak anlatırlarsa, hem öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgisi artacak, hem bilgiler uzun süreli olarak saklanacak hem de dersler daha zevkli bir şekilde işlenecektir.

•Coğrafya Dersinde Çok Sıkılırim

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	9	18	14	28	27	54
Süper Lise	7	18,4	10	26,3	21	55,2
Meslek Lisesi	30	60	3	6	17	34

Tablo 24: “Coğrafya dersinde çok sıkılırim” görüşüne katılıp katılmama durumları

Grafik 20: “Coğrafya dersinde çok sıkılırim” görüşüne katılıp katılmama oranları

Öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgi ve alakalarıyla, ayrıca dersin işlenmesi hakkında da bilgi vereceği düşünülerek böyle bir görüş ifade edilmiştir.

Coğrafya dersinden sıkıldığını ifade eden öğrencilerin oranı genel liselerde % 18, süper liselerde % 18,4, meslek liselerinde de % 60’dır. Bu oranın meslek liselerinde yüksek oluşu daha öncede tespit edildiği gibi ilgi ve alakanın daha az oluşu ile yakından ilişkilidir. Böyle bir görüşün uygun olmadığını ifade edenlerin oranının genel lise ve süper liselerde daha fazla olduğu görülmektedir. Bu oran genel liselerde % 54, süper liselerde % 55,2, meslek liselerinde ise % 34’tür. Kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 28, süper liselerde % 26,3, meslek liselerinde ise % 6’dır.

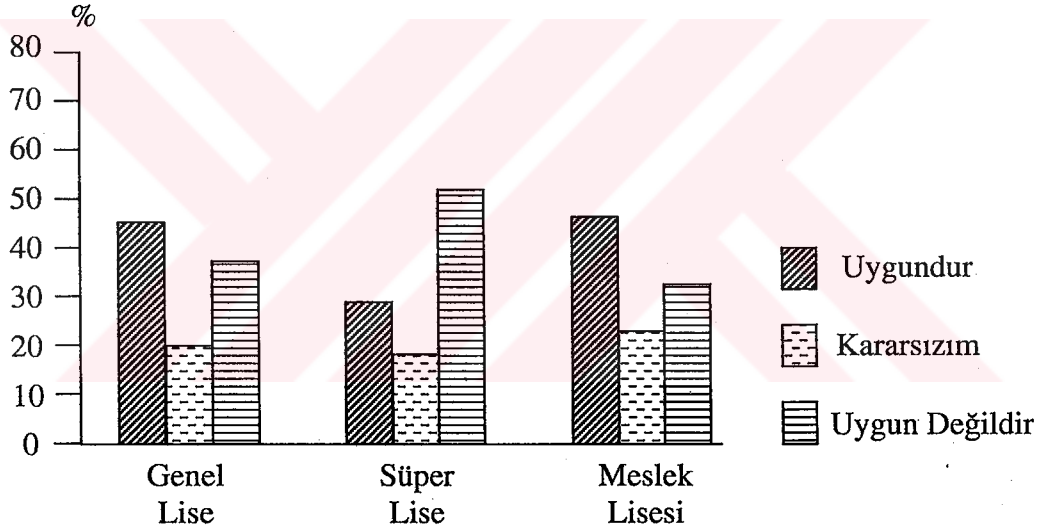
Öğrencilerin coğrafya dersinden sıkılmalarında ilgi ve alakalarının az olmasının yanında, derslerde öğretmenlerin uyguladığı yöntemlerin de etkisi olmaktadır. Daha önceki bölümlerde bahsettiğimiz gibi öğretmenler genelde anlatım veya anlattırma gibi yöntemleri kullanmakta, bu ise öğrencilerin bir süre sonra derslerde sıkılmalarına

ve dikkatlerinin dağılmasına neden olmaktadır. Oysa ki konular işlenirken ilginin daha fazla çekileceği, görselliğin ön plana çıkarılması durumunda dersler daha zevkli hale gelecek ayrıca öğrencilerin sıkılmaları ve dikkatlerinin dağılması önlenecektir. Bu konuda da işin önemli bir bölümü öğretmenlere düşmektedir.

•**Coğrafya Dersi Zorunlu Ders Olarak Okutulmamalıdır**

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	22	44	10	20	18	36
Süper Lise	11	28,9	7	18,4	20	52,6
Meslek Lisesi	23	46	11	22	16	32

Tablo 25: “Coğrafya dersi zorunlu ders olarak okutulmamalıdır” görüşüne katılma durumları.

Grafik 21: “Coğrafya dersi zorunlu ders olarak okutulmamalıdır” görüşüne katılma durumları.

Ülkemizde ortaöğretim kurumlarında coğrafya dersi sadece birinci sınıfta zorunlu olarak okutulmaktadır. Buna rağmen ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümünün bu görüşe katılması düşündürücü bir durumdur. Genel liselerde okuyan öğrencilerin % 44’ü bu görüşe katıldığını, süper liselerde okuyanların % 28,9’u, meslek liselerinde okuyanların ise % 46’sı bu görüşe katıldığını ifade etmişlerdir. Bu oranların özellikle süper liselerde ve genel liselerde küçümsenmeyecek seviyede olması daha da düşündürücüdür. Meslek liselerinde oranın yüksek olması daha önce de belirtildiği gibi ilginin ve alakanın daha az olması ile açıklanabilir. Bu görüşe katılamayanların oranı ise

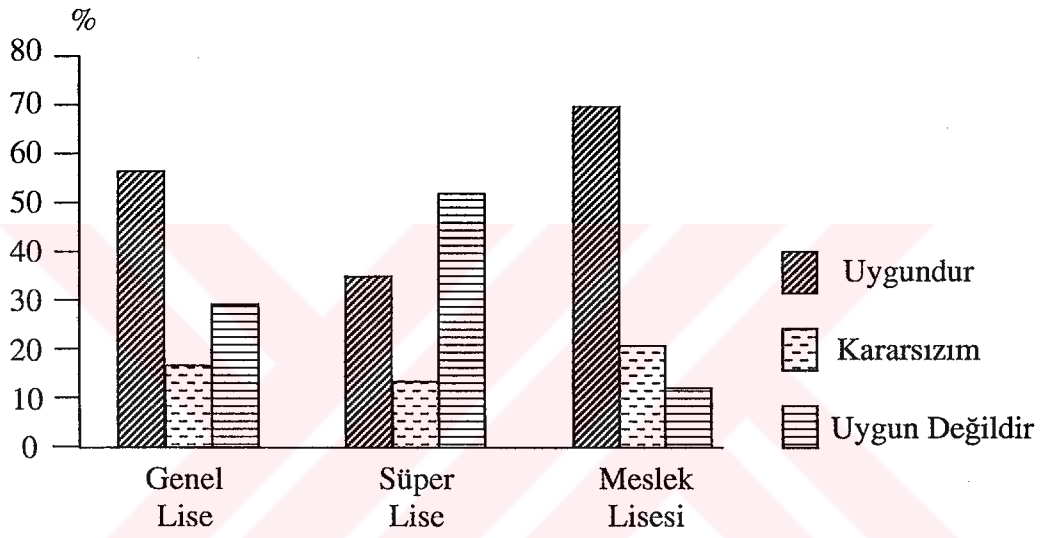
genel liselerde % 36, süper liselerde % 52,6, meslek liselerinde ise % 32'dir. Coğrafya dersi öğrenciler açısından son derece önemli olmasına rağmen bu oranın yüksek olmaması üzerinde durulması gereken bir konudur. Ayrıca öğrencilerin son sınıfta girecekleri ÖSS sınavı açısından da coğrafyanın önemi oldukça fazladır. Bu nedenle öğrenciler coğrafyanın önemi ile ilgili olarak daha ayrıntılı olarak bilgilendirilmeli ve bu dersin gerekliliği çok iyi anlatılmalıdır. Çünkü sınavlarda başarılı olmanın yolu coğrafya sorularını doğru yanıtlamaktan geçmektedir. Ayrıca daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi coğrafya kapsamı geniş bir ders olduğu için günlük hayatta da kullanılabilecek konuları içermektedir. Bu nedenle zorunlu bir ders olarak okutulmalı ve okutulmaya devam edilmelidir.

•Coğrafya Dersi Konularının Azaltılmasını İsterim

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	28	56	8	16	14	28
Süper Lise	13	34,2	5	13,1	20	52,6
Meslek Lisesi	34	68	10	20	6	12

Tablo 26: “Coğrafya dersi konularının azaltılmasını isterim” görüşüne katılma durumları.

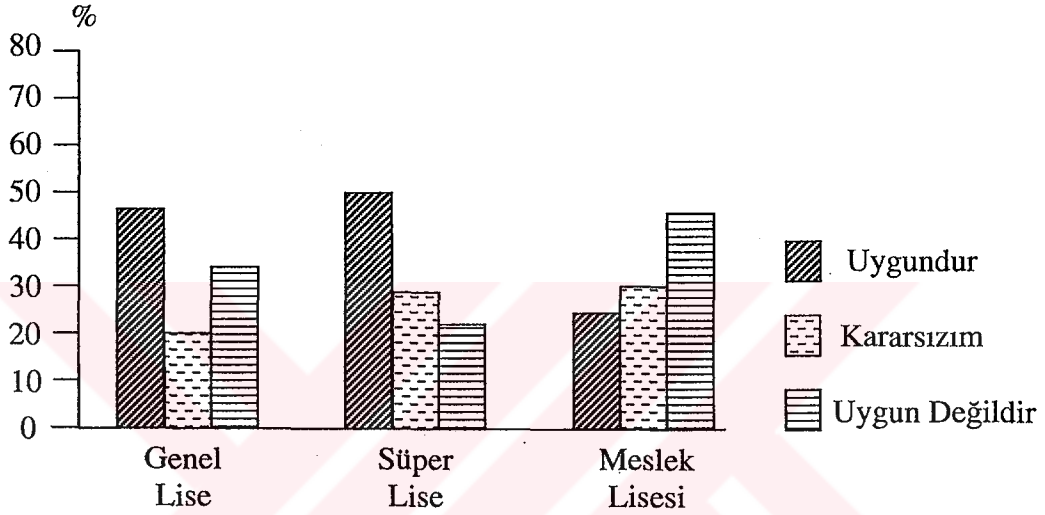
Grafik 22: “Coğrafya dersi konularının azaltılmasını isterim” görüşüne katılma oranları.

Ankete katılan meslek lisesi ve genel lise öğrencilerinin önemli bir bölümü coğrafya dersi konularının azaltılmasını istemektedir. Bu oran genel liselerde % 56 iken meslek liselerinde % 68’dir. süper liselerde bu oran daha az olmasına rağmen yine de küçümsenmeyecek bir rakamdadır. (% 34,2) Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 28, süper liselerde % 52,6, meslek liselerinde ise % 12’dir. Bu oranın başarı oranının daha yüksek olduğu süper liselerde daha fazla olduğu görülmektedir. Bu değerler elde edilirken şu durum unutulmamalıdır. Anketin yapıldığı birinci sınıf öğrencileri coğrafyanın sadece belirli konularını görmektedir. Bu konular ise coğrafyanın zor diyebileceğimiz ve daha çok soyut kavramların işlendiği konulardır. Öğrenciler daha çok böyle bir özelliği göz önüne alarak bir cevap vermişlerdir.

•Coğrafya Dersi Her Zaman İlgimi Çekmiştir

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	23	46	10	20	17	34
Süper Lise	19	50	11	28,9	8	21
Meslek Lisesi	12	24	15	30	23	46

Tablo 27: “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok” görüşüne katılma durumları.

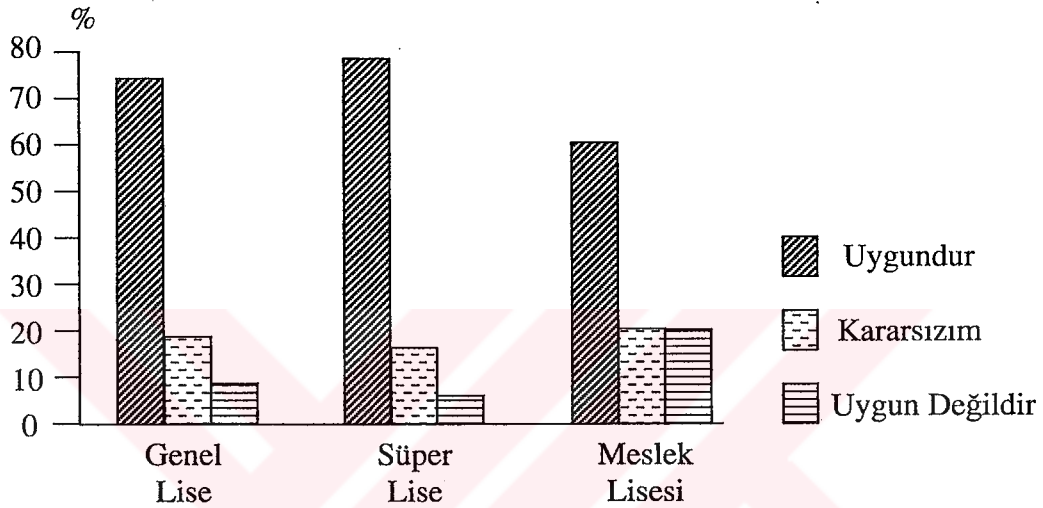
Grafik 23: “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok” görüşüne katılma oranları.

Ankete katılan genel lise öğrencilerinin % 46’sı coğrafya dersinin her zaman ilgilerini çektiğini belirtirken, % 20’si kararsız olduğunu, % 34’ü ise bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Süper lise öğrencilerinin ise % 50’si bu görüşe katıldığını, % 28,9’u kararsız olduğunu, % 21’i ise bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Meslek lisesi öğrencilerinin ise % 24’ü bu görüşe katıldığını, % 30’u kararsız olduğunu, % 46’sı ise katılmadığını belirtmiştir. Görüldüğü gibi belirtilen görüşe katılma oranı en fazla süper lise ve genel liselerdedir. Bu durum başarı oranının biraz daha yüksek olmasının sonucudur. Meslek liselerinde ise oran daha azdır. Bu konuda yapılacak olan çalışma uygulanacak olan metot, program ve araç gereçlerle coğrafya dersinin daha zevkli bir hale getirilmesidir. Ancak bu şekilde öğrencilerin ilgi ve alakaları bu derse çekilebilir. Ayrıca coğrafya dersinin hem günlük hayatlarında hem de girecek oldukları sınavlarda büyük öneminin olduğunun hatırlatılması da faydalı olacaktır. Aksi halde ilginin azalması coğrafya öğretmenleri açısından da ileride önemli sorunları beraberinde getirecektir.

•Coğrafya Dersi Bence Çok Önemli ve Yararlı Bir Derstir

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	37	74	9	18	4	8
Süper Lise	30	78,9	6	15,7	2	5,2
Meslek Lisesi	30	60	10	20	10	20

Tablo 28: “Coğrafya dersi önemli ve yararlı bir derstir” görüşüne katılıp katılmama durumları.

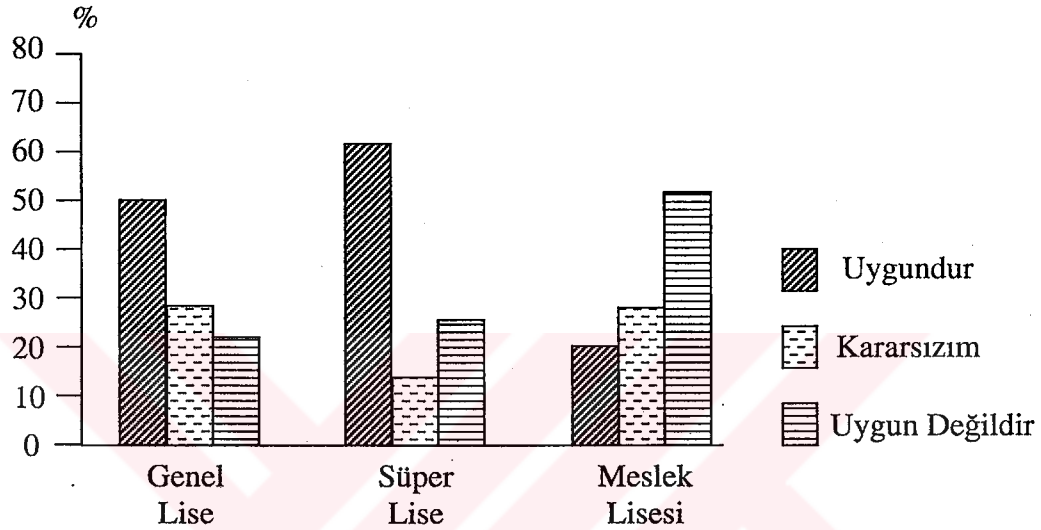
Grafik 24: “Coğrafya dersi önemli ve yararlı bir derstir” görüşüne katılıp katılmama oranları.

Tablo ve grafikteki bilgiler dikkate alındığında ankete katılan öğrencilerin büyük bir bölümü coğrafyanın önemli ve yararlı bir ders olduğu görüşüne katıldığını belirtmiştir. Bu durum coğrafya dersi adına sevindiricidir. Ancak daha önceki görüşlerde belirtilen düşünceler dikkate alındığında bir çelişkinin de olduğu ortadadır. Coğrafya dersinin zorunlu bir ders olarak okutulmasını istemeyenlerin veya coğrafya dersi çalışmaktan hoşlanmadığını belirten öğrencilerin oranı fazla olmasına rağmen burada ifade edilen görüşe katılan öğrencilerin oranı da oldukça fazladır. Coğrafya dersinin önemli ve yararlı bir ders olduğunu düşünen öğrencilerin oranı genel liselerde % 74, süper liselerde % 78,9, meslek liselerinde ise % 60’tır. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 8, süper liselerde % 5,2, meslek liselerinde ise % 20’dir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 18, süper liselerde % 15,7, meslek liselerinde ise % 20’dir. Buradan çıkan sonuç ile birlikte daha önceki görüşler de değerlendirildiğinde öğrencilerin önemli bir bölümünün coğrafya dersinin önemli ve yararlı bir ders olduğu görüşüne katıldığı ancak coğrafya dersini çalışmaktan veya zorunlu ders olarak okutulmasından memnun olmadığı görülmektedir.

•Coğrafya Dersi Bana Çok Zevkli Geliyor

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	25	50	14	28	11	22
Süper Lise	23	60,5	5	13,1	10	26,2
Meslek Lisesi	10	20	14	28	26	52

Tablo 29: “Coğrafya dersi bana çok zevkli geliyor” görüşüne katılıp katılmama durumları.

Grafik 25: “Coğrafya dersi bana çok zevkli geliyor” görüşüne katılıp katılmama oranları.

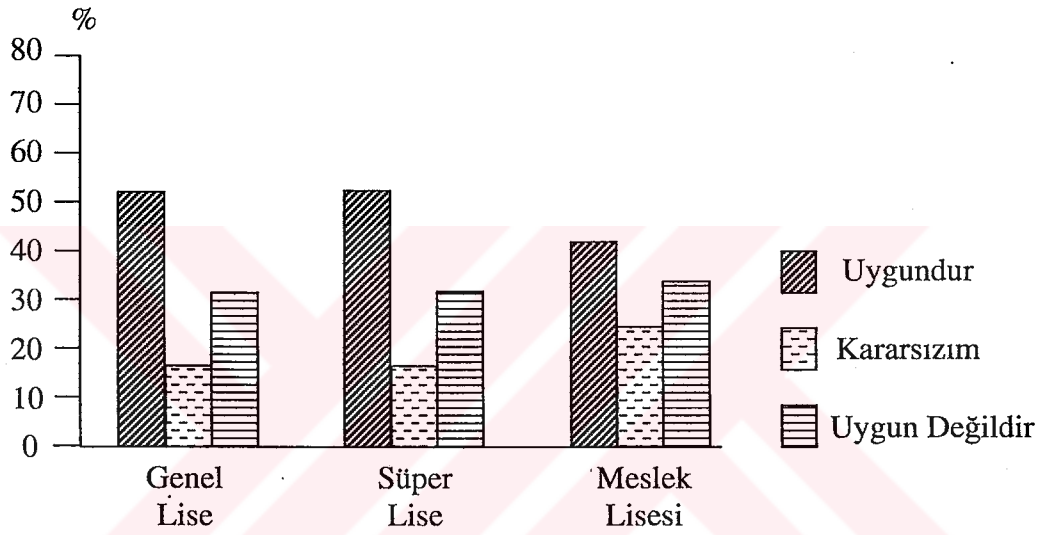
Ankete katılan öğrencilerden genel liselilerin % 50’si, süper liselilerin % 60,5’i, meslek liselilerin ise % 20’si coğrafya dersinin kendilerine zevkli geldiğini belirtmişlerdir. Oran olarak değerlendirildiğinde genel lise ve süper lise öğrencilerinin kısmen de olsa büyük bir kısmı bu görüşe katılırken, meslek lisesi öğrencilerinin çok az bir bölümü bu görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir. Halbuki bir önceki görüşte ifade edilen “Coğrafya dersi önemli ve yararlı bir derstir” görüşüne katılım oranı her üç okul türünde de çok daha fazla idi. Coğrafya dersini zevkli bulmayan öğrencilerin oranı ise genel liselerde % 22, süper liselerde % 26,2, meslek liselerinde ise % 52’dir. Bu karar üzerinde hiç kuşkusuz derslerin işlenme metotları, kullanılan araç ve gereçler ile öğretmenlerin konuyu aktarış şekli de etkili olmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi derslerin daha zevkli bir hale getirilmesinde en etkili faktör öğretmenlerdir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 28, süper liselerde % 13,1, meslek liselerinde ise % 28’dir.

Yapılacak olan çalışma, uygulanacak yöntem ve imkanlar ölçüsünde kullanılacak araç ve gereçlerle coğrafya dersini zevkli bir şekilde işlemek olmalıdır.

•**Coğrafya Çalışırken Sıra Dışı Bir Soruyla Karşılaşınca Cevap Bulana Kadar Uğraşırım**

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	26	52	8	16	16	32
Süper Lise	20	52,5	6	15,7	12	31,5
Meslek Lisesi	21	42	12	24	17	34

Tablo 30: “Coğrafya çalışırken karşılaştığım sorulara cevap bulana kadar uğraşırım” görüşüne katılıp katılmama durumları.

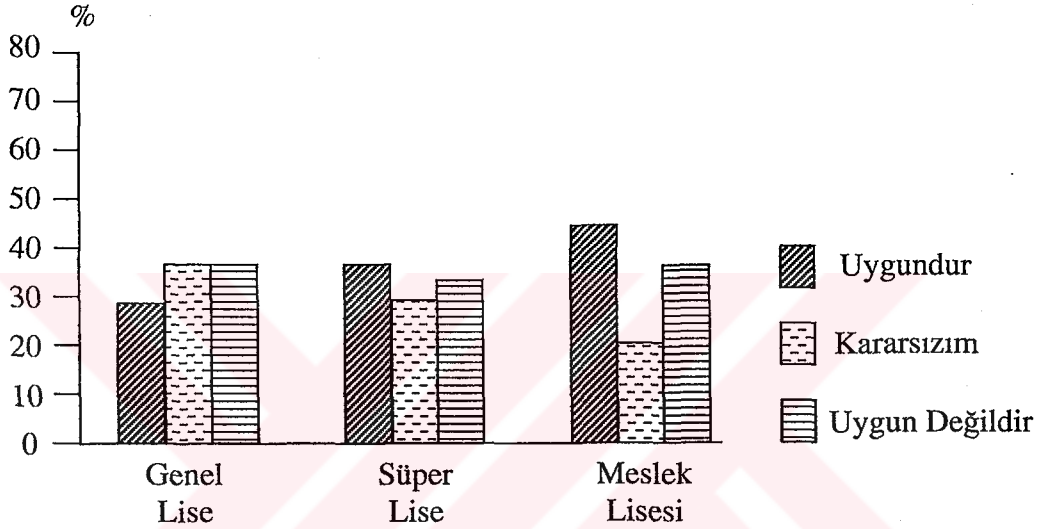
Grafik 26: “Coğrafya çalışırken karşılaştığım sorulara cevap bulana kadar uğraşırım” görüşüne katılıp katılmama durumları.

Tablo ve grafikteki bilgiler değerlendirildiğinde ankete katılan genel lise öğrencilerinin % 52’si, süper lise öğrencilerinin % 52,5’i, meslek lisesi öğrencilerinin ise % 42’si coğrafya çalışırken farklı bir soruyla karşılaştıklarında cevap bulana kadar uğraştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum coğrafya dersi adına sevindirici bir durumdur. Çünkü bu özellik öğrencilerin coğrafya dersine karşı olan ilgi ve alakaları ile doğrudan etkili bir özelliktir. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 32, süper liselerde % 31,5, meslek liselerinde ise % 34’tür. Kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 16, süper liselerde % 15,7, meslek liselerinde ise % 24’tür.

•Bundan Başka Coğrafya Dersi Almak İstemiyorum

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	14	28	18	36	18	36
Süper Lise	14	36,7	11	28,9	13	34,2
Meslek Lisesi	22	44	10	20	18	36

Tablo 31: “Bundan başka coğrafya dersi almak istemiyorum” görüşüne katılma durumları.

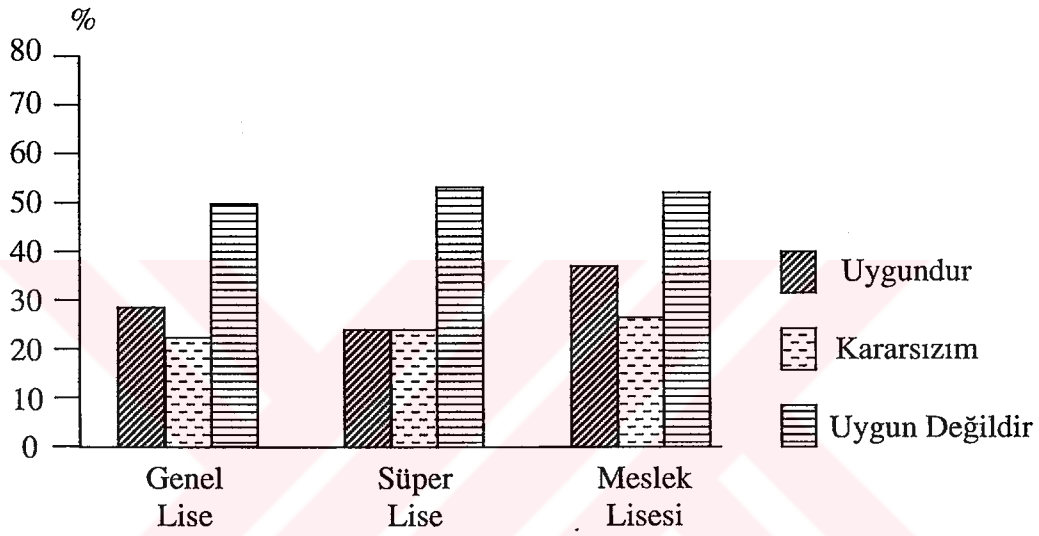
Grafik 27: “Bundan başka coğrafya dersi almak istemiyorum” görüşüne katılma oranları.

Tablo ve grafikteki bilgiler değerlendirildiğinde daha önce öğrencilere yöneltilen “Coğrafya dersi zorunlu ders olarak okutulmalıdır” görüşüne benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Genel lise öğrencilerinin % 28’i, süper lise öğrencilerinin % 36,7’si, meslek lisesi öğrencilerinin ise % 44’ü bundan başka coğrafya dersi almak istemediklerini belirtmişlerdir. Coğrafya dersini almak isteyen öğrencilerin oranı ise genel liselerde % 36, süper liselerde % 34,2, meslek liselerinde ise % 36’dır. kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 36, süper liselerde % 34,2, meslek liselerinde ise % 36’dır. Bundan başka coğrafya dersi almak istemeyen öğrencilerin oranı azımsanmayacak kadar yüksektir. Bu durum daha öncede ifade edildiği gibi coğrafya dersinin yeteri kadar sevdirememesi ve yeterli ilginin çekilememesinden kaynaklanan bir özelliktir.

•Bu Derste Öğrendiklerimi Günlük Hayatta Kullanacağımı Hiç Sanmıyorum

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	14	28	11	22	25	50
Süper Lise	9	23,6	9	23,6	20	52,6
Meslek Lisesi	18	36	6	12	26	52

Tablo 32: “Bu derste öğrendiklerimi günlük hayatta kullanacağımı hiç sanmıyorum” görüşüne katılıp katılmama durumları.

Grafik 28: “Bu derste öğrendiklerimi günlük hayatta kullanacağımı hiç sanmıyorum” görüşüne katılıp katılmama

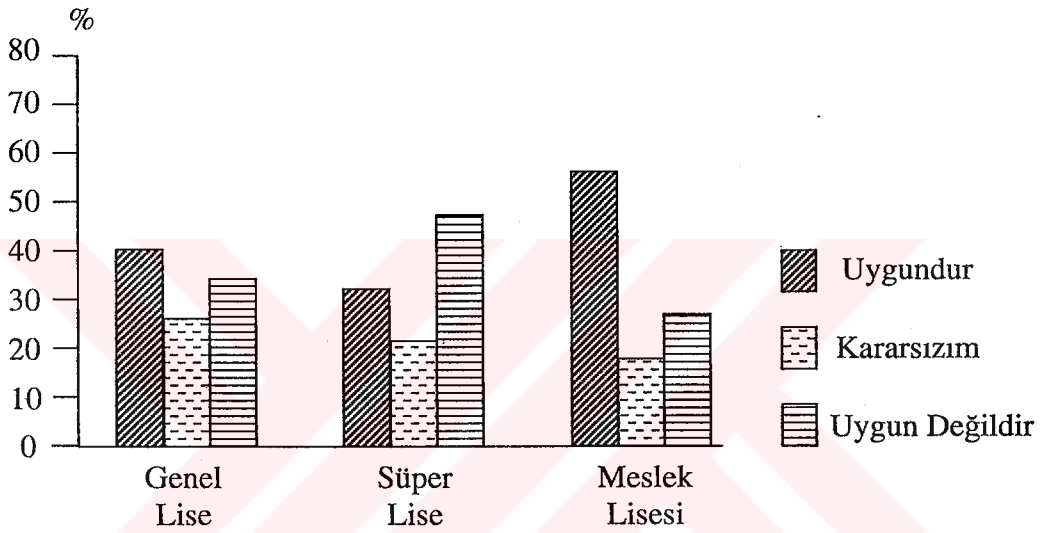
Öğrencilerin önemli bir bölümü bundan sonraki dönemlerde coğrafya dersinde öğrendiği bilgileri kullanacağını belirtmiştir. Bu oran genel liselerde % 50, süper liselerde % 52,5, meslek liselerinde % 52’dir. Anketten çıkan bu sonuç öğrencilerin coğrafya dersini önemsediklerini göstermektedir. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 28, süper liselerde % 23,6, meslek liselerinde ise % 36’dır. Kararsız olan öğrencilerin oranı ise genel liselerde % 25, süper liselerde % 23,6, meslek liselerinde ise % 12’dir.

Öğrencilerin coğrafya dersinde gördüklerini günlük hayatta kullandıklarını belirtmeleri konuları günlük hayata uyarlamaları ve benzerlik kurmaları ile ilgilidir. Bu özellik öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgilerini artıracaktır. Bu nedenle konular anlatılırken günlük hayatla bağdaştırılmalı ve örnekler somut bir şekilde günlük hayattan verilmelidir.

•Boş Zamanlarımda Coğrafya İle İlgili Herhangi Bir şey Yapmak İçimden Gelmez

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	20	40	13	26	17	34
Süper Lise	12	31,5	8	21	18	47,3
Meslek Lisesi	28	56	9	18	13	26

Tablo 33: “Boş zamanlarımda coğrafya ile ilgili herhangi bir şey yapmak içimden gelmez” görüşüne katılıp katılmama durumları.

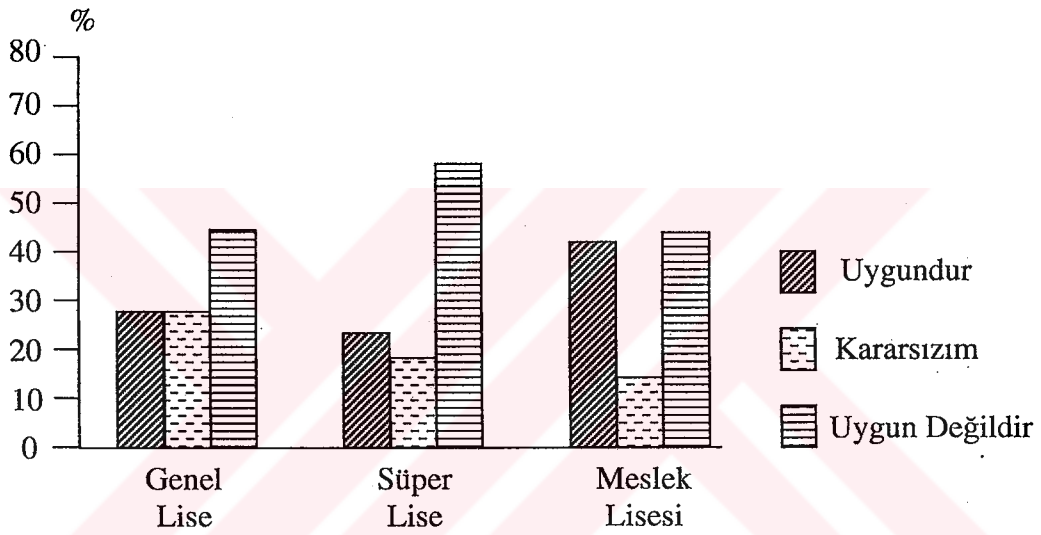
Grafik 29: “Boş zamanlarımda coğrafya ile ilgili herhangi bir şey yapmak içimden gelmez” görüşüne katılıp katılmama durumları.

Ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümü boş zamanlarında coğrafya ile ilgili herhangi bir şey yapmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu oran meslek liselerinde daha yüksektir. Daha önceki görüşlerde de meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine karşı olan ilgilerinin daha az olduğu görülmüştü. Meslek liselerinde bu oran % 56’dır. Genel liselerde % 40 iken, süper liselerde % 31,5’dir. Bu görüşe katılmadığını en fazla belirten okul türü süper liselerdir. Süper liselilerin % 47,3’ü boş zamanlarında coğrafya ile ilgili herhangi bir şey yapmaktan hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Bu oran genel liselerde % 34, meslek liselerinde ise % 26’dır. Bu konuda kararsız olan öğrencilerin oranı ise genel liselerde % 26, süper liselerde % 21, meslek liselerinde ise % 18’dir. Öğrencilerin bu görüşte belirttikleri düşünceler coğrafya dersine karşı olan ilgi ile doğru orantılıdır.

•Başkalarıyla Coğrafya Hakkında Konuşmaktan Hoşlanmam

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	14	28	14	28	22	44
Süper Lise	9	23,6	7	18,4	22	57,8
Meslek Lisesi	21	42	7	14	22	44

Tablo 34: “Başkalarıyla coğrafya hakkında konuşmaktan hoşlanmam” görüşüne katılıp katılmama durumları

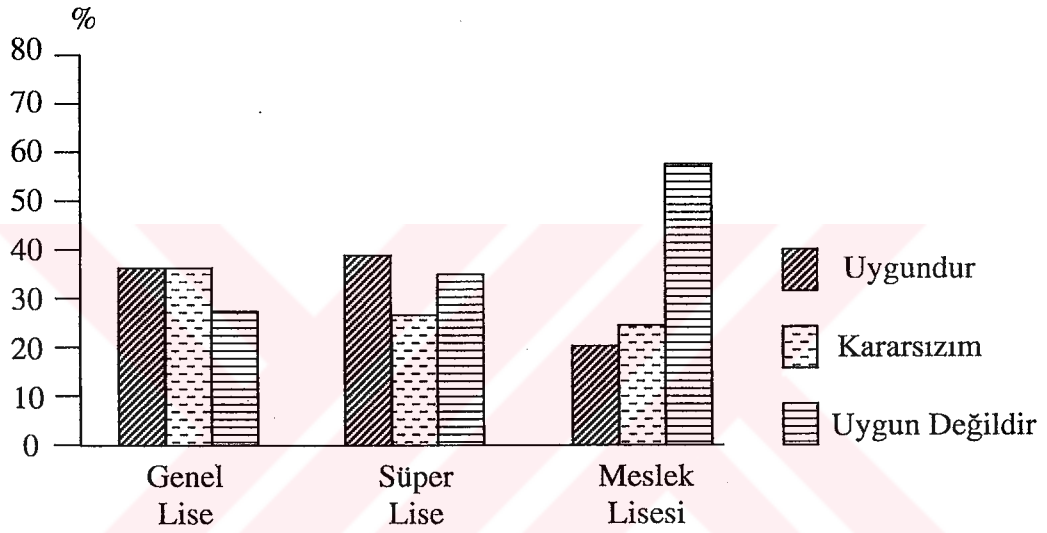
Grafik 30: “Başkalarıyla coğrafya hakkında konuşmaktan hoşlanmam” görüşüne katılıp katılmama oranları

Ankete katılan öğrencilerden başkalarıyla coğrafya hakkında konuşmaktan hoşlanmam diyenlerin oranı genel liselerde % 28, süper liselerde % 23,6, meslek liselerinde % 42’dir. Bu konuda kararsız olanların oranı genel liselerde % 28, süper liselerde % 18,4, meslek liselerinde % 14’dür. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 44, süper liselerde % 57,8, meslek liselerinde ise % 44’dür. Görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümü başkalarıyla coğrafya hakkında konuşmaktan hoşlandığını belirtmiştir. Coğrafya hakkında konuşmaktan hoşlanmayanların oranı ise en fazla meslek lisesi öğrencilerindedir. En az ise süper lise öğrencilerindedir.

•Coğrafya Hakkında Her Şey İlgimi Çeker

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	18	36	18	36	14	28
Süper Lise	15	39,4	10	26,3	13	34,2
Meslek Lisesi	10	20	12	24	28	56

Tablo 35: Ankete katılan öğrencilerin coğrafya hakkında her şey ilgimi çeker fikrini benimseme durumları.

Grafik 31: Ankete katılan öğrencilerin coğrafya hakkında her şey ilgimi çeker fikrini benimseme oranları.

Ankete katılan öğrenciler arasında bu görüşle ilgili kesin bir ayrımın yapılması oldukça güçtür. Elde edilen sonuçlar birbirine benzerlik göstermektedir. Bu nedenle kesin bir kanaate varmak oldukça zordur. Genel lise öğrencilerinden % 36'sı bu görüşe katıldığını, % 36'sı kararsız olduğunu, % 28'i ise katılmadığını belirtmiştir. Süper lise öğrencilerinin ise % 39,4'ü bu görüşün uygun olduğunu, % 26,3'ü kararsız olduğunu, % 34,2'si ise uygun olmadığını ifade etmiştir. Meslek lisesi öğrencilerinin ise % 20'si uygun olduğunu, % 24'ü kararsız olduğunu, % 56'sı ise uygun olmadığını belirtmiştir.

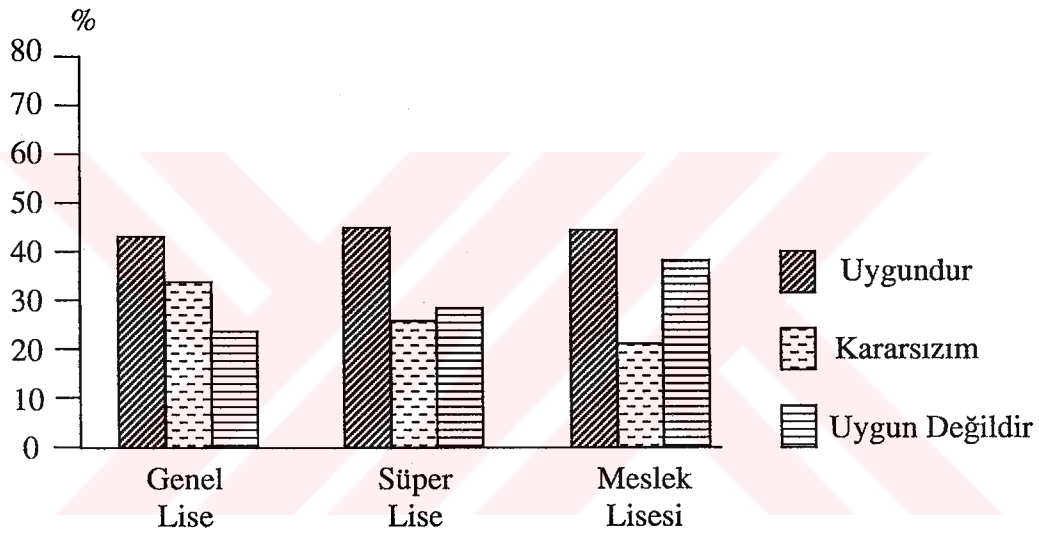
Burada ilgi çekici bir nokta, meslek lisesi öğrencilerinin büyük bir bölümünün bu görüşü uygun bulmamasıdır. Bu konuda öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgilerinin artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Bu ise ancak coğrafya öğretmenlerinin, öğrencileri bu doğrultuda yönlendirmesi ile mümkün olacaktır.

3.3. Ankete Katılan Öğrencilerin Coğrafi Yayınları Takip Etmeleriyle İlgili Bulgular

•*Coğrafi Alanda Yazılan “Atlas, Gezi Traveller, National Geographic, Voyager” Gibi Dergileri Okumak İsterim*

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	21	42	17	34	12	24
Süper Lise	17	44,7	10	26,3	11	28,9
Meslek Lisesi	22	44	10	20	18	36

Tablo 36: “Coğrafi alanda yazılan dergileri okumak isterim” görüşüne katılıp katılmama durumu.

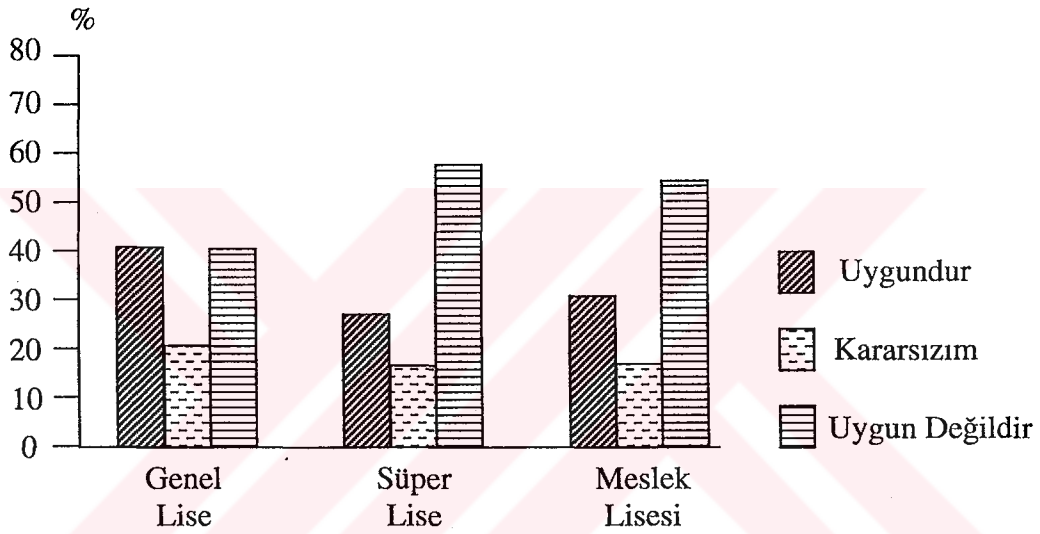
Grafik 32: “Coğrafi alanda yazılan dergileri okumak isterim” görüşüne katılıp katılmama oranları.

Ankete katılan öğrencilerin yaklaşık olarak % 40 – 45 oranında bir bölümü coğrafi alanda yazılmış olan dergileri okumak istediklerini belirtmişlerdir. Bu özellik daha önceki coğrafya dersine karşı olan ilginin belirtildiği görüşlerle paralel bir durum göstermektedir. Genel lise öğrencilerinin % 42’si bu görüşe katıldığını, % 34’ü kararsız olduğunu, % 24’ü ise katılmadığını belirtmiştir. Süper lise öğrencilerinin ise % 44,7’si bu görüşe katıldığını, % 26,3’ü kararsız olduğunu, % 28,9’u ise katılmadığını belirtmiştir. Meslek lisesi öğrencilerinin ise % 44’ü bu görüşün uygun olduğunu, % 20’si kararsız olduğunu, % 36’sı ise bu görüşün uygun olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin coğrafi alanda yazılmış olan dergileri okuması, onların coğrafya dersine karşı ilgilerinin artması ile mümkün olacaktır. Bu konuda en büyük görev ise coğrafya öğretmenlerine düşmektedir.

•*Gazete ve Dergilerde Coğrafyaya İlişkin Haberleri Kaçırmam*

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	20	40	10	20	20	40
Süper Lise	10	26,3	6	15,7	22	57,8
Meslek Lisesi	15	30	8	16	27	54

Tablo 37: “Gazete ve dergilerde coğrafyaya ilişkin haberleri kaçırmam” görüşüne ait veriler.

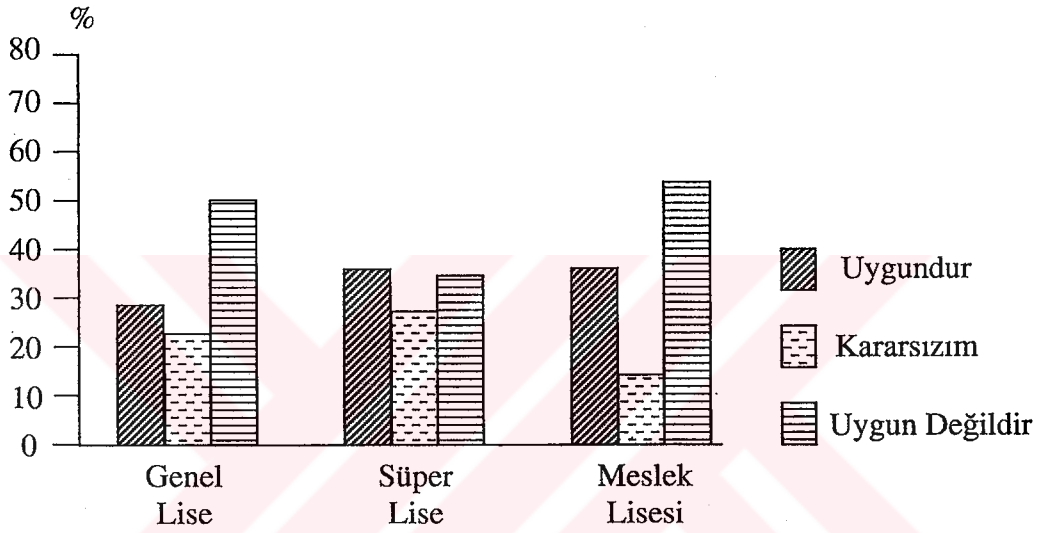
Grafik 33: “Gazete ve dergilerde coğrafyaya ilişkin haberleri kaçırmam” görüşüne ait verilerin oranları.

Tablo ve grafikteki bilgilere göre, gazete ve dergilerde coğrafyaya ilişkin haberleri kaçırmam diyenlerin oranı genel liselerde % 40, süper liselerde % 26,3, meslek liselerinde ise % 30’dur. Bu görüşe katılmayanların oranı ise, genel liselerde % 40, süper liselerde % 57,8, meslek liselerinde % 54’dür. Görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin büyük bir bölümü gazete ve dergilerdeki haberlere ilgi göstermemektedir. Bu durum ise ortaöğretim kurumlarında öğrencilere coğrafya öğrenmenin gerekliliğinin çok iyi anlatılmamasından kaynaklanmaktadır.

•Gazete ve Dergilerdeki Coğrafya Haberleri Hiç İlgimi Çekmez

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	14	28	11	22	25	50
Süper Lise	14	36,8	11	28,9	13	34,2
Meslek Lisesi	18	36	6	12	26	52

Tablo 38: “Gazete ve dergilerdeki coğrafya haberleri hiç ilgimi çekmez” ifadesi için belirtilen görüşler.

Grafik 34: “Gazete ve dergilerdeki coğrafya haberleri hiç ilgimi çekmez” ifadesi için belirtilen görüşlerin oranları.

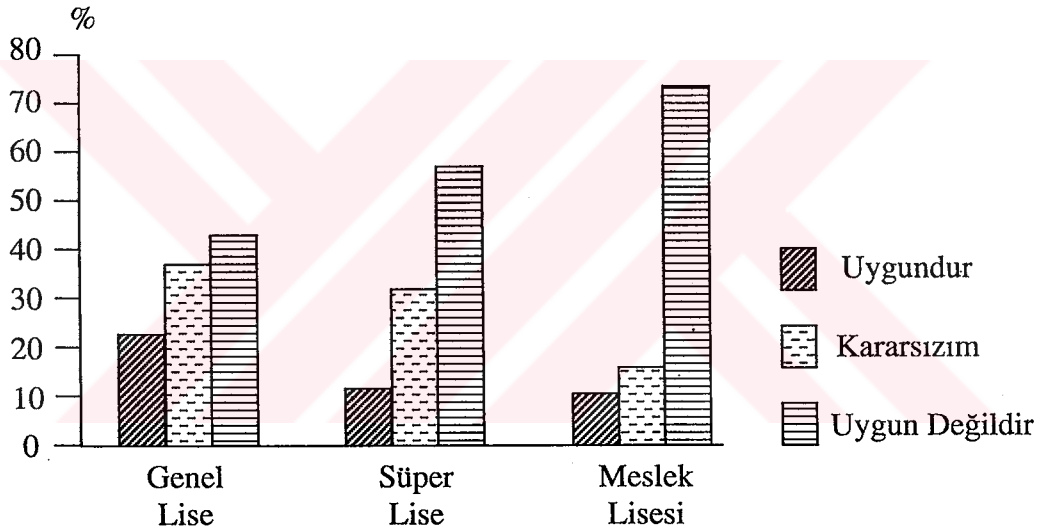
Ankete katılan öğrencilerden genel liselerde % 28'i, süper liselerde % 36,8'i, meslek liselerinde ise % 36'sı gazete ve dergilerde coğrafya haberlerinin ilgisini çekmediğini belirtmiştir. Bu görüşe katılmayanların oranı ise genel liselerde % 50, süper liselerde % 34,2, meslek liselerinde ise % 52'dir. Bir önceki görüşle karşılaştırıldığında sonuçların çok farklı olduğu görülmektedir. Bir önceki görüşteki gazete ve dergilerde coğrafyaya ilişkin haberleri kaçırmam diyenlerin oranı çok yüksek değil iken, burada ifade edilen görüşte öğrencilerin büyük bir bölümü gazete ve dergilerdeki coğrafya haberlerinin ilgisini çekmediği görüşüne katılmadığını belirtmiştir. Bu iki görüş farklılığı öğrencilerin tam anlamıyla bu konuda karar vermediğini göstermektedir. Bir bakıma öğrencilerin gazete ve dergilerdeki coğrafya haberlerini çok iyi takip etmemeleri ülkemizdeki gazete ve dergi okuma oranını düşük olmasıyla alakalıdır. Aslında öncelikli sorun okuma kültürünün geliştirilmesi ile ilgilidir.

3.4. Ankete Katılan Öğrencilerin Coğrafya İle İlgili İleriye Dönük Düşünceleri

•İleride Coğrafya İle İlgili Bir Meslek Seçmek İsterim

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	11	22	18	36	21	42
Süper Lise	4	10,4	12	31,5	22	57,8
Meslek Lisesi	5	10	8	16	37	74

Tablo 39: Ankete katılan öğrencilerin ileride coğrafya ile ilgili bir meslek seçip seçmemeye yönelik görüşleri.

Grafik 35: Ankete katılan öğrencilerin ileride coğrafya ile ilgili bir meslek seçip seçmemeye yönelik görüşlerinin

Tablodaki bilgiler değerlendirildiğinde genel lise öğrencilerinden % 22'si coğrafya ile ilgili bir meslek seçmek istediklerini, % 36'sı kararsız olduklarını, % 42'si ise böyle bir tercihlerinin olmayacağını belirtmişlerdir. Süper lise öğrencilerinin ise % 10,4'ü coğrafya ile ilgili bir meslek seçmek istediklerini, % 31,5'i kararsız olduklarını, % 57,8'i ise böyle bir tercihlerinin olmayacağını belirtmişlerdir. Aynı soruya cevap veren meslek lisesi öğrencilerinin ise % 10'u uygun olduğunu, % 16'sı kararsız olduklarını % 74'ü ise uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Anket sonuçlarından da görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir bölümü coğrafya ile ilgili bir meslek seçiminin olmayacağını belirtmişlerdir. Ancak çok küçük bir

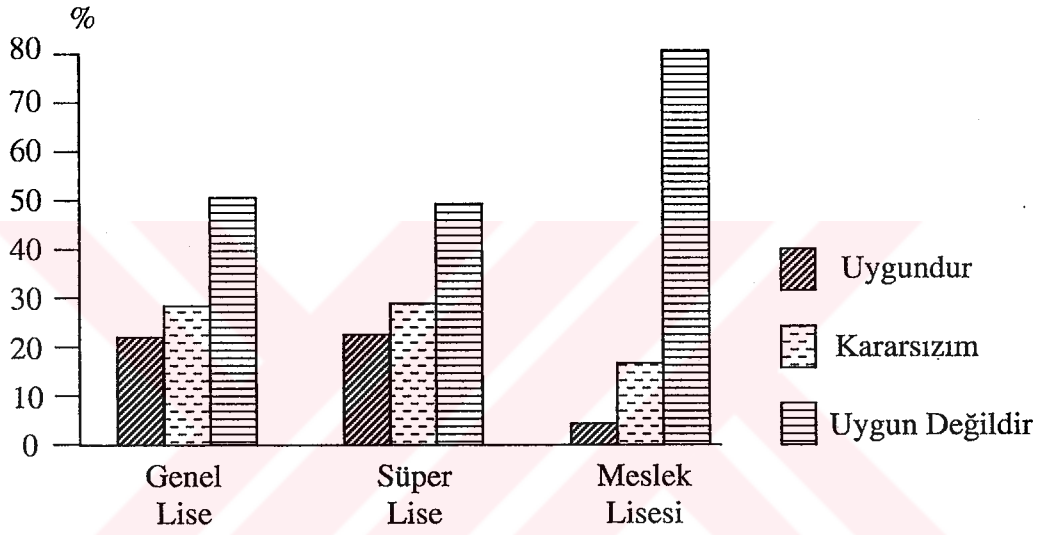
bölümü, böyle bir tercihlerinin olacağını belirtmiştir. Bu durum coğrafya adına düşündürücüdür. Coğrafya gibi zevkli bir mesleğin neden tercih edilmediği araştırılmalı ve sonuçlar değerlendirilmelidir. Coğrafya dersinin yeterince sevdirememesi, derslerde kullanılan anlatım yöntemlerinin ve kullanılan araçların yeterli olmaması bunun yanında öğrencilerin tam anlamıyla coğrafya dersinin önemini kavrayamamış olmaları bu durum üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca ekonomik koşullarda göz ardı edilmemelidir.

•Bende İleride Coğrafya Öğretmeni Olmak İstiyorum

Okul Türü	Uygundur		Kararsızım		Uygun Değildir	
	F	%	F	%	F	%
Genel Lise	11	22	14	28	25	50
Süper Lise	8	21	11	28,9	19	49
Meslek Lisesi	2	4	8	16	40	80

Tablo 40: “Ben de ileride coğrafya öğretmeni olmak istiyorum” görüşüne katılıp katılmama durumları.

Grafik 36: “Ben de ileride coğrafya öğretmeni olmak istiyorum” görüşüne katılıp katılmama durumlarına ait oranlar.

İleride coğrafya öğretmeni olmak isteyenlerin oranı bütün okul gruplarında oldukça düşüktür. Meslek liselerinde ise yok denecek kadar azdır. Meslek lisesi öğrencilerinin sadece % 4’ü coğrafya öğretmeni olmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu oran genel liselerde % 22, süper liselerde % 21’dir. Coğrafya öğretmeni olmak istemeyenlerin oluşturduğu en büyük rakam meslek liselerindedir. Meslek lisesi öğrencilerinin % 80’i, genel lise öğrencilerinin % 50’si, süper liselilerin % 49’u coğrafya öğretmeni olmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise genel liselerde % 28, süper liselerde % 28,9, meslek liselerinde ise % 16’dır. bu durum üzerinde en önemli etken hiç kuşkusuz öğretmenlerin ekonomik durumlarının çok iyi olmamasından kaynaklanmaktadır. Öğrenciler ileride kendilerine daha geniş imkanlar sunan meslek gruplarını tercih etmektedirler. Meslek lisesi öğrencilerinin büyük bir bölümü kendi alanlarında bir mesleği tercih etmektedirler.

4. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Genel Değerlendirme

Farklı okul türlerindeki ortaöğretim kurumlarında birinci sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumlarının ve bunların karşılaştırıldığı bu yüksek lisans tez çalışmasında, coğrafya eğitimi açısından önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır. Uygulanan anket sonuçları her bölümde ayrı ayrı ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Anket sonuçlarının tamamı genel olarak değerlendirildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Ankete katılan genel lise ve meslek liselerindeki öğrenci sayıları eşittir. Bu iki okul türünde de ankete 50 öğrenci katılmıştır. Süper liseden ise 38 öğrenci anket çalışmasına katılmıştır. Yapılan bu anket çalışmasına toplam 138 öğrenci katılmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin % 47.1 'ini kız öğrenciler, % 52.9'unu ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Kız ve erkek öğrenciler arasında çok büyük bir fark bulunmamaktadır.

Öğrencilerin babalarının meslekleri incelendiğinde % 46'lık bir oranla en fazla grubu işçiler oluşturmaktadır. Bu grubu % 30 ile esnaflar takip etmekte, % 14'ünü memurlar, % 10'unu özel sektörde çalışanlar oluşturmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin % 94'ünün annesi ev hanımıdır. Bu oran bütün okul türlerinde en fazla oranı oluşturmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerinin % 40'ının babasının eğitim düzeyi lise mezunudur. Bu oranı % 30 ile ilkokul mezunları, % 20 ile ortaokul mezunları, % 6 ile üniversite mezunları ve % 4 ile sadece okuma yazma bilenler oluşturmaktadır. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyinin çok yüksek olmadığı ve okul türlerinin tamamında birbirine yakın bir özellik gösterdiği görülmektedir.

Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri incelendiğinde de benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. En az oranı üniversite mezunları oluşturmaktadır. Genel liselerde annesi üniversite mezunu olan öğrenci yer almazken, süper liselerde bu oran % 10.5, meslek liselerinde ise % 6' dır.

Ailelerin gelir seviyeleri incelendiğinde önemli bir bölümünün 500 milyon - 1 milyar arasında aylık gelire sahip olduğu görülmektedir. 500 milyon ve altında olan

ailelerin oranı biraz daha düşüktür. Genel liselerde % 24, süper liselerde % 18.6, meslek liselerinde ise % 24 oranında bir grubun aylık gelir seviyesinin 500 milyon ve altında olduğu görülmektedir. Çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde farklı okul türlerinin bulunduğu çevrelerde aylık gelir seviyesi bakımından çok önemli farkların olmadığı ve birbirine benzer bir özellik gösterdiği görülmektedir.

Coğrafya öğretmenlerinin derslerde sıklıkla kullandığı yöntemlerin neler olduğu sorulduğunda, okul türlerinin tamamında da ortak yanıt en fazla kullanılan yöntemlerin anlatım ve anlatırma olduğu gözlenmiştir. Genel liselerde % 88, süper liselerde % 81.5, meslek liselerinde ise öğrencilerin % 86'lık bölümü öğretmenlerin her zaman anlatım yöntemini kullandıklarını belirtmiştir. Ankette daha sonraki bölümlerde, öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları ile ilgili yöneltilen sorulara olumsuz yanıt vermeleri dikkate alındığında, bu ders anlatım yönteminin etkisinin olduğu görülmüştür. Bu konuda coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerin ilgisinin daha fazla çekici yöntemleri kullanmalarının gerekliliği bir kez daha görülmüştür.

Derslerde en fazla kullanılan araç ve gereçlerin neler olduğu sorusuna, genel liselilerin % 100'ü, süper liselilerin % 100'ü, meslek liselilerin ise % 96'sı harita olduğu yanıtını vermişlerdir. Haritadan sonra ise en fazla kullanılan araç gereçlerin ise model küre ve grafikler olduğu gözlenmiştir. Bu konuda kullanılan araç gereçlerin aynı zamanda okulun maddi imkanları ile de sınırlı olduğu unutulmamalıdır.

Öğrencilerin önemli bir bölümü ilköğretim okullarında aldıkları coğrafya dersinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Genel liselilerin % 60'ı, süper liselilerin % 57.8'i, meslek liselilerin % 50'si aldıkları coğrafya dersinin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Bu oranların yüksek olması, ilköğretim kurumlarındaki coğrafya eğitiminin büyük oranda yetersiz olduğunu göstermektedir.

Ankete katılan öğrencilerden, genel liselilerin % 62'si, süper liselilerin % 71'i, meslek liselilerin % 48'i coğrafya dersi olmasaydı daha iyi olurdu görüşündedir. Bu oranın özellikle eğitim kalitesinin biraz daha yüksek olduğu süper liselerde fazla olması düşündürücü bir sonuçtur.

Öğrencilere yöneltilen bir başka görüşte, bir önceki görüşe paralel olarak ifade edilen "Mümkün olsa coğrafya yerine başka ders alırım" görüşüdür. Bu görüşte de ilginç olan özellik, öğrenciler coğrafya dersinin olmamasının isterken, bu ders yerine başka bir ders alırdım görüşüne karşı olanların oranı da çok yüksektir. Genel liselilerin

% 56'sı, süper liselilerin % 57.8'i, meslek liselilerin % 38'i coğrafya yerine başka bir ders almayı istemediklerini belirtmiştir. Çıkan bu sonuç öğrencilerin sadece coğrafyayı değil hiçbir dersi almayı istemediklerini göstermektedir.

Ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümü en çok hoşlandıkları dersin coğrafya olduğu yönündeki görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşte olanların oranı genel liselerde % 42, süper liselerde % 39.4, meslek liselerinde ise % 70'tir. Çıkan sonuç değerlendirildiğinde ortaöğretim kurumlarında coğrafya dersinin okul türü ne olursa olsun hiçbirinde yeteri kadar sevdirelemediğidir. Bu yönde çalışmak konusunda ise en önemli görev coğrafya öğretmenlerine düşmektedir.

Öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafya dersinin zor olduğunu belirtmişlerdir. Genel liselilerin % 50'si, süper liselilerin % 52.6'sı, meslek liselilerin ise % 60 'ı coğrafya dersinin çok zor olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgisiz olmasında en önemli etken bu özelliktir. Bu konuda yapılacak olan çalışma konular aktarılırken daha basite indirgenmesi ve günlük hayattan öğrencilerin de karşılaşabilecekleri türden örneklerle zenginleştirilerek aktarılması olacaktır.

Bütün bunlara rağmen genel lise öğrencilerinin % 54'ü, süper lise öğrencilerinin % 60'ı, meslek lisesi öğrencilerinin ise % 36'sı coğrafya dersini sevmiyorum görüşüne katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında bu görüşe katılmayanların oranı da azımsanmayacak kadar fazladır. Bu oran en fazla % 38 ile meslek liselerine aittir.

Ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafya dersini sadece sınıf geçmek için çalışırım görüşüne katılmadıklarını belirtmişlerdir. Genel liselilerin % 46'sı, süper liselilerin % 68.4'ü, meslek liselilerin ise % 48'i coğrafya dersini sadece sınıf geçmek için çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında sadece sınıf geçmek için çalışırım diyenlerin oranı da az değildir. Bu oran genel liselerde % 44, süper liselerde % 26.2, meslek liselerinde ise % 36'dır. bu oranlarında yüksek olması oldukça düşündürücüdür.

Öğrencilere yöneltilen "Coğrafya dersine de her ders gibi zorunlu olduğu için çalışıyorum." görüşü sadece coğrafyaya karşı değil, diğer derslere karşı da öğrencilerin bakış açısını göstermektedir. Çıkan sonuca göre öğrencilerin büyük bir bölümü bütün derslere sırf zorunlu oldukları için çalışmaktadırlar. Bu oran genel liselerde % 44, süper liselerde %42.1, meslek liselerinde ise % 44'tür. Bu sonuç öğrencilerin genel olarak tüm derslere karşı ilgilerinin yeterli olmadığını göstermektedir.

Ankette ortaya çıkan bir diğer önemli sonuç ise öğrencilerin “Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok.” Görüşüne katılıp katılmama oranlarındadır. Ankete katılan öğrencilerden genel liselilerin % 10’unu, süper liselilerin % 18.4’ü, meslek liselilerin ise % 38’i bu görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden genel liselilerin % 54’ü, süper liselilerin % 50’si, meslek liselilerin ise % 42’si bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda öğrencilere coğrafya dersinin önemi, yararları, nerelerde kullanılabileceği daha iyi bir şekilde anlatılmalıdır.

Anketten çıkan bir diğer önemli sonuç ise, özellikle meslek liseli öğrencilerin % 60’ının coğrafya dersinden sıkıldıklarını belirtmeleridir. Bu oran genel liselerde % 18, süper liselerde ise % 18.4’tür. Yine de öğrencilerin büyük bir bölümü böyle bir görüşe katılmadıklarını belirterek, coğrafya dersinde sıkılmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin derslerde sıkılmasını önlemek için, ders anlatım metotları ve kullanılan araç gereçlerle dersler daha zevkli bir hale getirilebilir.

Ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafya dersinin zorunlu ders olarak okutulmamasını istemektedirler. Bu oran en yüksek % 46 ile meslek liselerine aittir. Genel liselilerin oranı % 44, süper liselilerin oranı ise % 28.9’dur. oranların bu kadar yüksek oluşu gerçekten düşündürücü bir durumdur. Öğrencilerin bu görüşlerini ortadan kaldırmanın yolu ise coğrafya derslerini daha zevkli bir hale getirmek ve öğrenciler açısından ne kadar önemli bir ders olduğunu belirtmektir.

Ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafya dersi konularının azaltılmasını istemektedirler. Bu oran genel liselerde % 56, süper liselerde % 34.2, meslek liselerinde ise % 68’dir. Bu durum coğrafyanın temel konuları olan Coğrafi Konum, Dünya’nın Hareketleri, Harita Bilgisi, İklim Bilgisi gibi konuların tamamının lise birinci sınıfta verilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yoğun program aynı zamanda öğrencilerin coğrafya dersinden soğumasına da neden olmaktadır. Bir de bu konuların zor sayılabilecek konular olması derslerin iyice sıkıcı hale gelmesine neden olmaktadır.

Ankette coğrafya dersi adına sevindirici sonuçlardan birisi de öğrencilerin “Coğrafya dersi çok önemli ve yararlı bir derstir.” görüşüne büyük oranda katılmalarıdır. Genel lise öğrencilerinin % 74’ü, süper ise öğrencilerinin % 78.9’u, meslek lisesi öğrencilerinin % 60’ı coğrafyanın önemli ve yararlı bir ders olduğunu düşünmektedir. Bu görüşe katılmayanların oranı ise en fazla % 20 ile meslek liselerine aittir.

Coğrafya dersini çok zevkli bulan öğrencilerin oranı genel lise ve süper liselerde oldukça fazla iken, bu oran meslek liselerinde daha düşüktür. Genel liselerde öğrencilerin % 50'si, süper liselerde % 60.5'i, meslek liselerinde ise % 20'si coğrafya dersinin zevkli geçtiğini belirtmiştir.

Bundan başka coğrafya dersi almak istemiyorum diyen öğrencilerin oranı ise meslek liselerinde oldukça yüksektir. Bu oran meslek liselerinde % 40'tır. Bir başka ilginç sonuç coğrafya dersi almak istemeyen öğrencilerin oranının eğitim kalitesinin daha yüksek olduğu süper liselerde % 36.7 gibi oldukça yüksek bir rakamın çıkmasıdır. Genel liselerde ise bu oran % 28'dir.

Ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafya dersinde öğrendiği bilgileri günlük hayatta kullanacağını düşünmektedir. Genel liselerde öğrencilerin % 50'si, süper liselerde % 52.5'i, meslek liselerinde ise % 52'si bu görüştedir. Kullanmayacağını düşünen öğrencilerin oranı da az değildir. Bu oran % 36 ile en fazla meslek liselerindedir.

Ankete katılan öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafi alanda yazılmış olan dergileri okumak istediğini belirtirken, başka bir görüşte "Gazete ve dergilerde coğrafyaya ilişkin haberleri kaçırmam." görüşüne büyük bir oranda katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu iki durum arasında belirgin bir çelişki söz konusudur.

Öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafya ile ilgili bir meslek seçmek veya coğrafya öğretmeni olmak gibi bir düşüncelerinin olmadığını belirtmişlerdir. Coğrafya öğretmeni olmak istemeyenlerin oranı en fazla % 80 ile meslek liselerine aittir. Bu durum üzerinde bu gruptaki öğrencilerin daha çok kendi alanları ile ilgili bir meslek seçmek istemeleri etkili olmuştur. Meslek liselerini % 50 ile genel liseler, % 49 ile süper liseler takip etmektedir. Bu konuda yapılacak olan çalışma öncelikle öğretmenlik mesleğini, daha sonra coğrafya öğretmenliğini daha cazip bir hale getirmek ve ekonomik koşulları daha üst seviyeye taşımaktır.

Tüm bu sonuçlar incelendiğinde, anket yapılan okullardaki öğrencilerin önemli bir bölümü coğrafya dersine karşı olumlu görüşler belirtirken, azımsanmayacak bir bölümü de olumsuz yönde görüş belirtmiştir. Meslek liselilerin coğrafya dersine karşı ilgi ve alakalarının daha az olduğu gözlenirken, süper lise ve genel liselerde daha fazla ilgi gösterildiği görülmüştür. Özellikle görüşlerin olumsuz olmasında ders işleme yöntemleri, kullanılan araç gereçler, programın yoğunluğu gibi faktörler etkili olmuştur.

Ancak řu durum bir gerçektir ki, öğrencilerin coğrafyaya ilgileri ne kadar az olursa olsun ileride mutlaka karşılarına çıkacak olan engellerden biridir. Öğrencilerin ÖSS başarısı üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle mutlaka üzerinde durulması gereken bir ders özelliğı taşımaktadır.

4.2. Öneriler

Yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular ışığında, farklı programların uygulandığı ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutumlarında olumlu gelişmelerin sağlanması amacıyla geliştirilen önerileri řu şekilde belirtebiliriz;

1. Derslerde kullanılan yöntemlerin sadece anlatım ve anlattırma ile sınırlı kalmaması, öğrencilerin ilgi ve alakalarının çekilebileceğı, görselliğe ağırlık veren metotların da sık sık kullanılması gerekmektedir.
2. Kullanılan araç ve gereçlerin çeşitlendirilmesi, öğrencilerin görüp duyduğu bilgileri daha geç unutacağı gerçeğinden hareketle bu yönde araç kullanımına ağırlık verilmesi gereklidir.
3. Ortaöğretim kurumlarında görev yapacak öğretmenlerin her yönüyle tam olarak yetiştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır.
4. Öğrencilere coğrafya dersinin amaçları çok iyi bir şekilde anlatılmalı, bu dersin gerekli olduğu uygun bir şekilde belirtilmelidir.
5. Coğrafya dersinin öneminin daha iyi kavranması amacıyla öncelikle yurt sevgisinin çok iyi bir şekilde aktarılması gereklidir.
6. Müfredat dağılımının çok iyi yapılması, öğrencilerin günlük hayatta da kullanabileceğı bilgilere ağırlık verilmesi gerekmektedir.
7. Yurt sevgisinin kazandırılması amacıyla Türkiye Coğrafyası konularına ağırlık verilmeli ve liseden mezun olan bir gencin temel coğrafya bilgilerini, özellikle Türkiye Coğrafyası konusunda temel özellikleri bilebilecek duruma gelmesi sağlanmalıdır.
8. Öğrencilerin ileride coğrafya alanında meslek seçimi yapmalarını özendirmeli, bu meslekler tercih edilebilir şekilde daha cazip hale getirilmelidir.

4.3. Bundan Sonra Yapılacak Araştırmalar İçin Öneriler

Sadece Güngören ilçesinde belirli okulları kapsayan bu çalışma, tümevarım ilkesi doğrultusunda kademe kademe uygulanarak bütün Türkiye genelinde yapılmalıdır. Böylece coğrafya eğitimi konusunda daha doğru ve güvenilir bilgilere ulaşılacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ARDEL, A. – 1960, Umumi Coğrafya Dersleri, İst. Üniv. Coğ. Ens. Yay. No: 7, İSTANBUL.
- ATALAY, İ. – MORTAN, K. – 1997, Türkiye Bölgesel Coğrafyası, İnkılap Kitabevi, İSTANBUL
- DE MARTONNE, E. – 1950, Traite de Geographic Physique. C.1, PARİS.
- DOĞANAY, H. – 1983, Okullarımızda Coğrafya Öğretiminin Temel Meseleleri. Milli Eğitim ve Kültür Dergisi Sayı 19, ANKARA.
- DOĞANAY, H. – 1993, Coğrafya'da Metodoloji. M.E.B. Yay. Öğretmen Kitapları Dizisi 187, İSTANBUL
- DOĞANAY, H. - 1993 Coğrafya'ya Giriş, ANKARA.
- DOĞANAY, H. – 1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, ANKARA
- ERİNÇ, S. – 1997, Vegetasyon Coğrafyası, İst. Üniv. Ed. Fak. Coğ. Enst. Yay. No: 92, İSTANBUL
- EROL, O. – 1987, Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunları, TED Yayınları, ANKARA
- GEORGE, P. – 1968, L'Action Humania, S.6, PARİS.
- GÜNGÖRDÜ, E. – 1990, Türkiye'de Coğrafya Eğitimi ve Sorunları (Ders Notları), ANKARA
- GÜNGÖRDÜ, E. – 1992, Coğrafya'da Öğretim Metodu ve İlkeler. Etüt Eğitim Okul Yayınları, ANKARA.
- GÜNGÖRDÜ, E. – 2001, Liselerde Coğrafya Öğretimi, Nobel Yayınları, ANKARA.
- GÜNGÖRDÜ, E - 2002, Coğrafya'da Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamalar, ANKARA.
- HESAPÇIOĞLU, M. – 1994, Öğretim İlke ve Yöntemleri, İSTANBUL.
- İZBIRAK, R. – 1995, Sistematiik Jeomorfoloji, Harita Genel Müdürlüğü Yayınları, S.10, ANKARA.

- KEKE, M.E. – 2002, İlk ve Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Harita ve Grafiklerin Kullanımı ve Analizi, Marmara Üniv. Eğt. Bil. Enst. Yüksek Lisans Tezi, İSTANBUL.
- KOLUKISA, E.A., - 1996, Coğrafya Öğretimi, ANKARA
- KUZUOĞLU, A. – 2003, İlköğretimden Yüksek Öğretime, FKM Yayınları, İSTANBUL.
- ÖZAY, E. – 2002, Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Gezi – Gözlem Metodunun Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi ve Diğer Öğretim Metotlarıyla Karşılaştırılması, Marmara Üniv. Eğt. Bil. Enst. Yüksek Lisans Tezi, İSTANBUL.
- ÖZEY, R. – 1996, 21. Asrın Ufkunda Türkiye, Marifet Yayınları, İSTANBUL.
- ÖZEY, R. – 1998, Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi Ve Öğretimi, Öz Yayınları, İSTANBUL.
- ÖZEY, R. – 1998, Jeopolitik ve Jeostratejik Açından Türkiye, Marifet Yayınları, İSTANBUL.
- ÖZEY, R. – 1999, Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya, Aktif Yayınları, İSTANBUL.
- ÖZGÜÇ, N., - 1994, Beşeri Coğrafyada Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri. İst. Üniv. Yay. No.3849, İSTANBUL.
- ÖZGÜÇ, N. – TÜMERTEKİN, E., - 2000, Coğrafya, Geçmiş Kavramlar, Coğrafyacılar. Çantay Kitabevi, İSTANBUL.
- ŞAHİN, C., - 2001, Türkiye’de Coğrafya Öğretimi. Gündüz Yayıncılık, ANKARA.
- TANOĞLU, A. – 1996, Nüfus ve Yerleşme, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 45, İSTANBUL.
- TÜMERTEKİN, E., 1990, Çağdaş Coğrafi Düşüncenin Oluşumu ve Paul Vidal de la Blache, İstanbul Üniv., Edebiyat Fak., Yay. No: 3603, İSTANBUL.
- TÜMERTEKİN, E. – 1994, Ekonomik Coğrafya, İst Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 2926, İSTANBUL.

MAKALELER

- DÖNMEZ, Y., - 1964 Coğrafya Öğretimi. Türk Kültürü, sayı: 18, s.94 – 95, ANKARA.
- EFE, R. – 1996, “Coğrafya’da Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Eğitiminde Çağdaş Metot ve Teknikler” Marmara Coğrafya Dergisi, S.1, İSTANBUL.
- EFE, R., - 2002, Coğrafyada Öğretme ve Öğrenme Yöntemleri. Uluslar arası katılımlı, 2000’li yıllarda I. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, 21 – 31 Mayıs 2002, Özetler Kitabı, s.114 – 115, İSTANBUL.
- ELİBÜYÜK, M. – 1988, “Ülkemiz Ortaokul ve Liselerinde Coğrafya Dersinin İşlenişi”, A.Ü. TÖMER Dil Öğrt. Merk. Semp. Bildirimleri, ANKARA.
- ELİBÜYÜK, M. – 1990, “Türkiye’nin Tarihi Coğrafyası Bakımından Önemli Bir Kaynak, Mufassal Defterler”, Coğrafya Araştırmaları Cilt:1, S.2, Coğrafya Bilimi ve Uygulama Kolu, ANKARA.
- ÖZEY, R. – 1996, “Osmanlı Döneminden Bugüne Coğrafya”, A.Ü.D.T.C.F. III. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, ANKARA.
- SEKİN, S. – ÜÇİŞİK, S. – 2001, “Lise Coğrafya Dersi Öğretim Programının Amaçlarına Yönelik Eleştirel Bir Yaklaşım”, Marmara Coğrafya Dergisi, S.3, C.2, İSTANBUL.
- SEKİN, S. – 1996, Günümüz Türkiye’sinde Coğrafya Eğitiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Marmara Üniversitesi 2. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri. S.266 – 276, İSTANBUL.
- TANOĞLU, A. – 1964, “Coğrafya Nedir?”, İst. Üniv. Coğ. Enst. Derg. S.14, İSTANBUL

SÖZLÜK VE ANSİKLOPEDİLER

ANA BRITANNICA – 1987, s.190.

BÜYÜK LAROUSSE SÖZLÜK VE ANSİKLOPEDİSİ – 1986, S. 2415.

İZBIRAK, R. – 1992, Coğrafya Terimleri Sözlüğü, MEB Yayınları, Öğretmen Kitapları
Dizisi: 157, ANKARA.

MEYDAN LAROUSSE – 1970, S. 24.

TÜRKÇE SÖZLÜK – 1993, Türk Dil Kurumu, ANKARA

EK. 1.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA DERSİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

Genel Amaçlar: Anketimizin amacı sizin coğrafya dersine karşı ilişkin tutumunuzu ölçmektir. Sağlanan veriler sadece araştırma amaçları için kullanılacaktır. Sonuçlar daha ilgiyle işlenen coğrafya derslerinin oluşturulmasında esas kabul edilecektir.

Yönerge: Cevaplama esnasında kesinlikle isim – soy isim yazmayınız. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümdeki sorular sizi ve sınıf ortamını tanımaya yöneliktir. İkinci bölümdeki sorular sizin coğrafya dersine olan tutumunuzu ölçmeye yönelik olup seçenekler;

“A – Uygundur, B – Kararsızım, C – Uygun değildir” şeklinde düzenlenmiştir. Uygun gördüğünüz seçeneğe ait harfi (O) daire içine alınız.

Birinci Bölüm

1 – Okulunuzun türü

- A) Lise B) Meslek Lisesi C) Anadolu Lisesi D) Süper Lise

2 – Cinsiyetiniz

- A) Kız B) Erkek

3 – Babanızın mesleği

- A) Memur B) İşçi C) Esnaf D) Özel sektörde ücretli

4 – Annenizin mesleği

- A) Memur B) İşçi C) Esnaf D) Özel sektörde ücretli E) Ev hanımı

5 – Babanızın eğitim durumu

- A) Okur – yazar B) İlkokul C) Ortaokul D) Lise E) Üniversite

6 – Annenizin eğitim durumu

- A) Okur – yazar B) İlkokul C) Ortaokul D) Lise E) Üniversite

7 – Ailenizin toplam gelir durumu

A) 500 milyon ve altı B) 500 milyon - 1 milyar C) 1 milyar ve üzeri

8 – Coğrafya öğretmeniniz ders işlerken hangi yöntemleri ne sıklıkla kullanıyor?

	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Anlatım	()	()	()
Soru cevap	()	()	()
Öğrenciye anlattırma	()	()	()
Gezi – gözlem	()	()	()
Diğer (belirtiniz).....	()	()	()

9 – Coğrafya dersinde en çok kullandığınız üç araç gereci kullanım sıklığına göre numaralandırınız.

Harita	()	CD	()
Slayt	()	Model Küre	()
Tepegöz	()	Grafik	()
Fotoğraf	()		

İkinci Bölüm:

1 – Orta öğretimdeki coğrafya dersi yeterliydi.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

2 – Okullarda coğrafya dersi olmasaydı daha iyi olurdu.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

3 – Mümkün olsa coğrafya yerine başka ders alırım.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

4 – Gazete ve dergilerde coğrafyaya ilişkin haberleri hiç kaçırmam.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

5 – Gazete ve dergilerde coğrafya haberleri hiç ilgimi çekmez.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

6 – Dersler arasında en çok coğrafyadan hoşlanırım.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

7 – Coğrafya dersi çok zor.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

8 – Coğrafya ödevi yapmak hoşuma gider.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

9 – Coğrafya hakkında her şey ilgimi çeker.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

10 – Coğrafya dersini sevmiyorum.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

11 – Coğrafya dersini hiç sıkılmadan zevkle çalışırım.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

12 – Coğrafya dersine zamanımın önemli bir kısmını ayırıyorum.,

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

13 – Coğrafya dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

14 – Coğrafya dersine de her ders gibi zorunlu olduğun için çalışıyorum.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

15 – Coğrafya dersine çalışmanın teşvik edici hiçbir yanı yok.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

16 – Coğrafya dersinde öğrendiğim bilgileri çevreme aktarmak hoşuma gider.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

17 – Coğrafya dersinde çok sıkılırım.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

18 – Coğrafya dersi zorunlu ders olarak okutulmamalıdır.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

19 – Coğrafya dersi konularının azaltılmasını isterim.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

20 – Coğrafya dersi her zaman ilgimi çekmiştir.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

21 – Coğrafya dersi bence çok önemli ve yararlı bir derstir.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

22 – Coğrafya dersi bana çok zevkli geliyor.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

23 – Coğrafya çalışırken sıra dışı bir soruyla karşılaşınca cevap bulana kadar uğraşırım.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

24 – Coğrafi alanda yazılan Atlas, Gezi, Traveller, National Geographic, Voyager gibi dergileri okumayı isterim.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

25 – Bundan başka coğrafya dersi almak istemiyorum.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

26 – Bu derste öğrendiklerimi günlük hayatta kullanacağımı hiç sanmıyorum.

A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

27 – Boş zamanlarımda coğrafya ile ilgili herhangi bir şey yapmak içimden gelmez.
A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

28 – Başkalarıyla coğrafya hakkında konuşmaktan hoşlanmam.
A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

29 – İleride coğrafya ile ilgili bir meslek seçmek isterim.
A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

30 – Ben de ilere coğrafya öğretmeni olmak istiyorum.
A) Uygundur B) Kararsızım C) Uygun değildir

